

UITON TALO

KOSKITIE 4, OULU

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

Oulu 30.11.2020 Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy

UITON TALO

KOSKITIE 4, OULU

Rakennushistoriaselvitys 30.11.2020

Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy

Nummikatu 10

90100 Oulu

toimisto@jteppo.fi

www.jteppo.fi

OULU | *Tilapalvelut*

1. Kannen kuva: Uiton talo kesäkuussa 2020 KUVA: Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Veli-Pekka Huhmo

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo	3
Perustiedot	4
1 Selvitystyö	5
2 Tuiran kaavoituksen ja rakentamisen historiaa	11
3 Taustaa	21
4 Uiton talon suunnittelu ja rakentaminen	33
5 Uiton talon käyttö- ja muutoshistoria 1938-2020	43
6 Nykytila	65
7 Ulkoarkkitehtuuri	75
8 Rakenteet ja sisäpuolen kerrostumia	82
9 Sisätilat	90
10 Säilyneisyys	110
11 Arkkitehti Eino Pitkänen	114
12 Yhteenveto	116

2. Kohteen sijainti Suomen kartalla. KUVA: Maanmittauslaitos

Perustiedot

Kohde	Uiton talo
Osoite	Koskitie 4, 90500 Oulu
Tila/kiinteistö	564-52-47-1
Kiinteistön omistaja	Oulun kaupunki
Laajuustiedot*	Bruttoala 580 m ² , Tilavuus 2150 m ³ , Tontin ala 4200 m ²
Kerrosluvu	Kaksi kerrosta ja kellari
Rakennuttaja	Oulujoen Uittoyhdistys
Suunnittelija	Eino Pitkänen, arkkitehti
Rakennusaika	Rakentaminen v. 1938, peruskorjaukset v.1958, 1983 ja 1996
Muut nimet	Uittokoti, Koskivirran asumiskuntoutusyksikkö
Kaavatilanne	Asemakaava 564-509 vahvistettu 5.8.1969. Vireillä Hartaanse-länrannan asemakaavan muutos 564-2462.
Suojelu	Ei suojeltu
Muuta tietoa	Osa paikallisesti merkittävää rakennettua ympäristöä. Sijaitsee kolmen RKY-kohteen välisellä alueella.

* Laajuustiedot: Rakennustapaselostus 1.12.1983 Oulun Tilapalvelut arkisto.

1 Selvitystyö

1.1. Toimeksianto ja työryhmä

Tämä selvitys on laadittu Oulun Tilapalvelut -liikelaitoksen toimeksiannosta ja siinä tarkastellaan vuonna 1938 valmistuneen Uiton talon rakennushistoriaa ja nykytilaa. Selvitys liittyy Hartaanselän alueen kaavoitushankkeeseen, jolla valmistaudutaan toimimaan vuoden 2025 Suomen asuntomessujen areenana.

Rakennushistoriaselvitys on perusselvitys, jonka avulla kohteesta saadaan riittävät lähtötiedot korjaus- ja kunnossapitotöiden suunnitteluun, asemakaavamuutoksen laadintaan ja suojelustatuksen määrittelyyn. Siinä selvitetään, millainen rakennus on ja miksi se on sellainen kuin se nykyisin on.¹

Tarkastelussa rakennuksen vaiheet liitetään rakentamisaikakauden, rakennuspaikan ja Oulujoen uiton historiaan. Selvityksen havainnollistamisessa on hyödynnetty eri aikakausien valokuva- ja piirustusmateriaalia. Selvitystyön on tehnyt Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, jossa siitä vastasivat arkkitehdit Veli-Pekka Huhmo ja Jorma Teppo.

1.2. Aineisto ja aiempi tutkimus

Rakennusta koskevaa vuoden 1983 jälkeen tuotettua piirustusaineistoa säilytetään Oulun Tilapalvelut -liikelaitoksen arkistossa, jossa se on pääosin digitoitu. Tätä vanhempia rakennuslupapiirustuksia säilytetään Oulun kaupunginarkistossa. Talon rakennuttajan ja alkuperäisen käyttäjän, Oulujoen Uittoyhdistyksen, arkistoaineistoa säilytetään Kansallisarkiston Oulun toimipisteessä.

Kohteen inventointi on suoritettu kesäkuun ja elokuun 2020 välisenä aikana. Historialliset valokuvat ovat pääosin Pohjois-Pohjanmaan museon, Kansallisarkiston ja Metsäkeskus Luston kokoelmista. Sen lisäksi kuvia on hankittu Mauno Mannelinin, Lauri Myllylän ja Jouko Karjalaisen yksityiskokoelmista.

Oulujoen Uittoyhdistyksen toiminnasta on kerrottu Elias J. Purhosen kirjoittamassa 50-vuotiskatsauksessa sekä Oulujoki Oy:n kustantamassa Entinen Oulujoki-teoksessa. Metsätyöväen asuinrakennusten historiaa on käsitelty vuonna 1970-72 Lapin Museoyhdistys ry:lle laaditussa erikoistyössä. Arkkitehti Eino Pitkäsen työuraa on kuvattu Päivi Tervosen Kaiunu Museolle toimittamassa teoksessa.

3. Kohteen sijainti Oulun kaupungin kartalla. KUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

Asemakaavakartat ja kartta-aineistot ovat Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalveluiden tuotantoa sekä osin Maanmittauslaitoksen avoimien aineistojen tiedostopalvelusta (Maastotietokanta 01/2017- 06/2017, Creative Commons 4.0 lisenssi).

1 Talon tarinat, Museoviraston ohje rakennushistoriaselvitysten laatimiseen

4. Uiton talo muutettiin 1990-luvulla asumispalvelutiloiksi. Tilat tyhjenivät keväällä 2020.

1.3 Kohde ja ympäristö lyhyesti

Oulujoen Uittoyhdistyksen miehistö- ja konttorirakennukseksi rakennettu Uiton talo valmistui vuonna 1938 Tuuran kaupunginosaan. Se palveli Tukksisaaren erottelutyömaata, jossa eri metsäyhtiöiden puut ohjattiin kunkin omistajan varastoalueelle ja niputettiin jatkokuljetusta varten. Uiton talon valmistuessa Tukksisaaren erottelutyömaa toimi kahdessa vuorossa noin 230 miehen voimin.²

Oulujoen yhteisuito aloitettiin vuonna 1910 kuvernöörin vahvistettua Oulujoen uuden lauttaussään-
nön. Oulujoen Uittoyhdistyksen toiminnan katsotaan alkaneen samana vuonna Kiannan ja Kuhmon uittoyhdistyksen perustamisella.³ Monien vaiheiden jälkeen siihen liittyivät kaikki Oulun seudun ja Kainuun merkittävät puunjalostusyrietykset. Uittoyhdistyksen pääkonttori sijaitsi Kajaanissa, mutta se omisti rakennuksia Kainuun emäjokien latvavesiltä Oulun suistoalueelle asti.

Uiton talon suunnitelman laati arkkitehti Eino Pitkänen, jonka toimi tuolloin Kajaani Puutavara Osa-
keyhtiön arkkitehtina. Satulakattoisen funkis-talon runko tehtiin pystyhirrestä ja rapattiin muistut-
tamaan kivirakennusta. Varustelultaan ajanmukaiseen rakennukseen tehtiin kaksi kerrosta ja kellari. Samanaikaisesti Uiton talon kanssa vastapäiselle rannalle rakennettiin Eino Pitkäsen Oulu Osakeyh-
tiölle suunnittelemaa selluloosatehdasta.

Uiton talon alkuperäinen käyttö väheni 1950-luvulla. Se säilyi kuitenkin 1980-luvun puoliväliin Uit-
toyhdistyksellä, joka vuokrasi tiloja muun muassa autokatsastukselle. Vuonna 1983 rakennus siirtyi
Oulun kaupungin omistukseen, joka sijoitti sinne viereisen kaupunginvarikon yksiköitä. Nykyisen
muodon rakennus sai vuonna 1996, jolloin se peruskorjattiin vanhuspalvelun asumisyksiköksi. Vii-
meisimmässä käytössään keväääseen 2020 asti rakennus toimi mielenterveyskuntoutujien asumisyk-
sikkönä.

Tuira on kerrostalovaltainen noin 7000 asukkaan kaupunginosa. Kilometrin säteellä Uiton talosta on
kaupallisia palveluita, päiväkoti, terveysasema sekä vanhusten palveluita. Tuira on kaupungin joukko-
liikenteen solmukohta ja lähimmät bussipysäkit sijaitsevat noin 300 metrin päässä. Uiton talon tonttia
sivuavat kevyenliikenteen pääväylä Tervaporvarantie sekä Oulujoen suiston kaupunkipuisto. Ranta-
vyöhykkeellä on veneiden laskupaikka sekä pienvenesatamia.

Hartaanselän alueella on vireillä asemakaavamuutos, jonka kytkeytyy Oulun kaupungin vuoden 2025
asuntomessuhankkeeseen.

² Kaleva 29.7.1938

³ www.kirjastovirma.fi/oulujoki/uitto

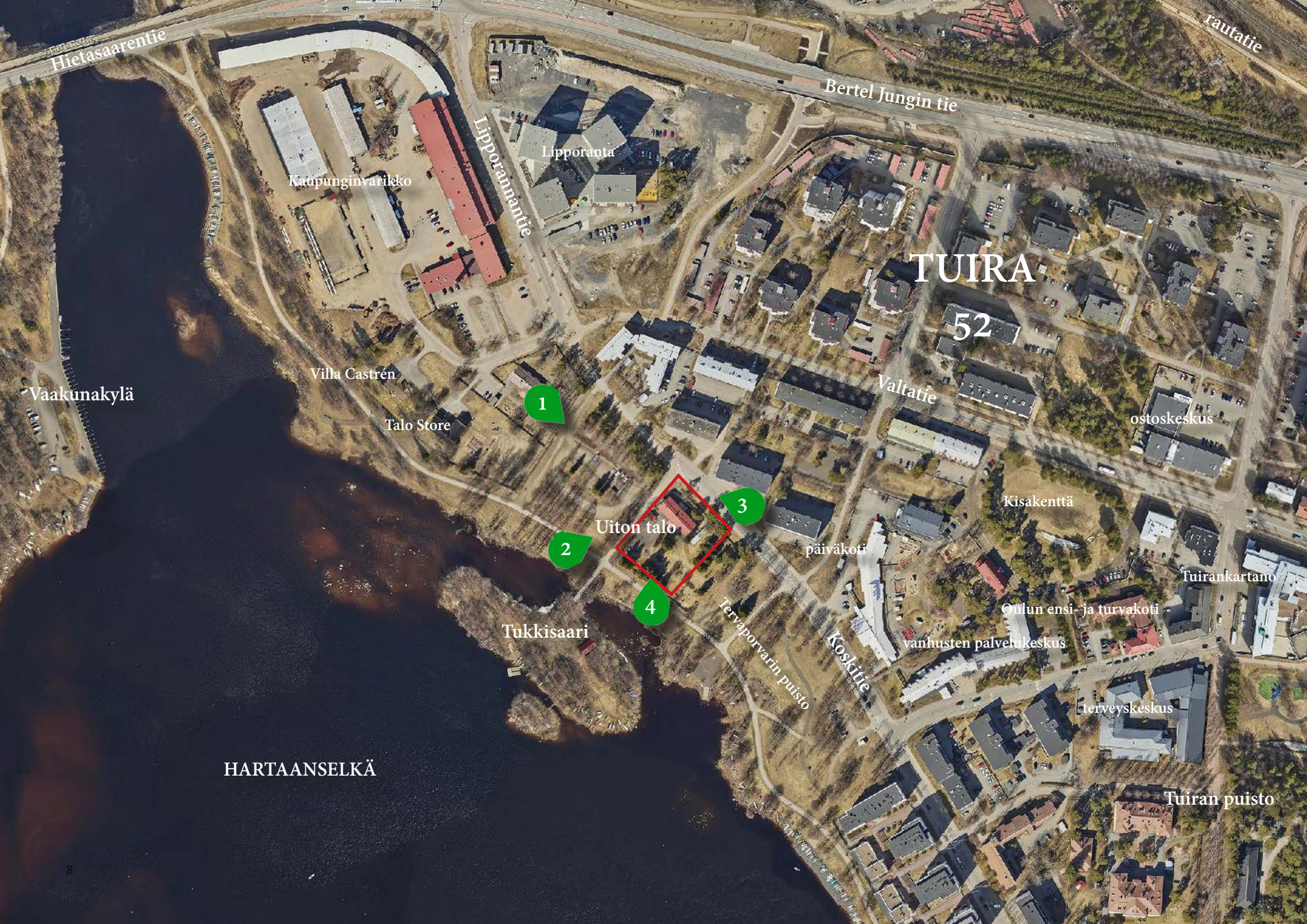
Oulujoen vesistön uittohistoria lyhyesti:

1879	Senaatti vahvistaa Oulujoen lauttaussäännön
1888	Uleå Stockafverknings- och Flottnings Bolag perustetaan
1910	Kainuun ja Kiannan uittoyhdistys aloittaa yhteisuiton
1921	Oulujoen uittoyhdistys perustetaan
1932	Oulujoen ja Kainuun uittoyhdistykset yhdistetään
1935	Tukkisaaren erottelupaikka perustetaan
1937	Oulujoessa uitetaan yli 1 700 000 tukkia
1940	Sota pysäyttää uiton Oulujoella
1955	Oulujoen alajuoksulla siirrytään nippu-uittoon
1957	Oulujoessa uitetaan yli 300 000 tukkinippua
1958	Erottelutyömaa siirretään Madekoskelle
1982	Uitto Oulujoella päättyy

5. YLLÄ Uiton talo tontin länsilaidalta kuvattuna kesällä 2020. Oikealla 1990-luvun valokatteinen pergola.

6. Uiton talo kantakartalla. Tontti on merkitty vihreällä.

Hietasaarentie

rautatie

Bertel Jungin tie

Lipporanta
Lipporantatie

Kaupunginvarileko

TUIRA

52

Vaakunakylä

Villa Castrén

Talo Store

Valtatie

ostoskeskus

1

Kisakenttä

Uiton talo

3

päiväkoti

2

Tuirankartano

Oulun ensi- ja turvakoti

Tukkisaari

4

vanhusten palvelukeskus

Tervaporvarin puisto

Koskitie

terveyskeskus

HARTAANSELKÄ

Tuiran puisto

7. Näkymä Tervaporvarinpuiston luoteislaidalta kohti Uiton taloa. Etualalla oleva pysäköintikenttä toimi 1960- ja 70-luvuilla katsastusaseman tarkastuskenttänä. Koskitie kulkee ylhäällä kuva vasemmassa reunassa.

8. Näkymä rantavyöhykkeellä kulkevan Tervaporvarintien ja Tukksaarenkujan risteyksestä Uiton talon suuntaan. Puutarhaa rajaa valkoinen lauta-aita.

11. Uiton talo Koskitien yli katsottuna. Rakennuksen ensimmäisen kerroksen lattia on tiekorkoa alempana. Uiton talon etupihalla on säilynyt vanhoja rantamäntyjä.

9. Etelästä Tervaporvarintieltä avautuva näkymä Uiton talon puutarhaan.

10. VIEREINEN SIVU: Tuiran länsiosaa vuoden 2020 ilmakuvassa. Uiton talon tontti on rajattu punaisella. Näkymämerkinnät viittaavat yllä oleviin valokuviin. KUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

12. Uusi ja vanha maailma kohtasivat 1950-luvun Tuirassa. Merikosken voimalaitos ja Koskikeskuksen modernit pistetalot edustivat uutta kaupunkikulttuuria. Samanaikaisesti Hartaanselän erottelutyömaalla jatkui käsi-työnä tehtävä tukkien ja pöllien erottelu. Kuvan vasemmassa reunassa näkyy Länsi-Tuiran teollisuuslaitoksia, joista Merijalin makeistehdas toimi 1990-luvulle asti. Irtopuutavaran erottelu ja niputus siirrettiin Madekoskelle 1950-luvun lopulla. KUVA: Tuovi Nousiainen / Edvard Pääskylän kokoelma / Lusto

2 Tuiran kaavoituksen ja rakentamisen historiaa

13. Claes Kjerrströmin vuonna 1876 painettu asemakartta esittää Tuiran ja Alalaanilan alueet rakentamattomina. Karttaan on merkitty vuonna 1869 valmistuneet Oulujoen sillat sekä joen pohjoisrannalla Tornioon ja Kuusamoon haarautuva maantie. Kartta: Oulun Kaupungin arkisto

14. Osasuurennos Oulun kaupungin asemakartasta vuodelta 1909, jolloin Tuiran tila oli siirtynyt Oulun kaupungin omistukseen. Kartan keskellä näkyy rakenteilla oleva kaupunginsairaalan alue ja sen vieressä valtion perustama kuuromykkäinkoulu. Rannassa on teollisuuslaitoksia. Rautatie haarautuu Toppilan satamaan ja Tornioon. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

Kasvava Tuira liitettiin Oulun kaupunkiin 1911

Oulujoen pohjoispuolella sijaitsevat Tuira ja Alalaanila olivat 1860-luvulle saakka Oulun kaupunkirakenteesta erillisiä alueita. Ne kuuluivat hallinnollisesti Oulun maalaiskuntaan ja alueelle oli sijoittunut vähäistä torppariasutusta.

1800-luvun lopulla Oulujoen pohjoispuolesta tuli kaupungin tärkein laajentumissuunta. Puinen silta Oulun kaupungista Linnansaareen valmistui vuonna 1867 ja Merikosken ylittävä Ämmänväylän silta vuotta myöhemmin. Toisena ylityspaikkana toimi kosken yläpuolelle rakennettu rautatiesilta.

Kulkuyhteyksien parantuminen ja Oulun teollisen toiminnan viriäminen käynnistivät työ-

väen muuttoliikkeen Alalaanilaan ja Tuiraan. Alueen asukasluku kasvoi nopeasti ja vuonna 1900 se oli ylittänyt jo 1200 asukkaan rajan. Oulun kaupunki osti Alalaanilan tilan vuonna 1898 ja hallinnollisesti se liitettiin Ouluun vuonna 1911.⁴

Tuirasta muodostui pohjoiseen suuntautuvan liikenteen solmukohta. Perämeren rannikkoa seuraava maantie Tornioon kulki joen rantatörmällä. Vuonna 1886 valmistunut rautatie rajasi kaupunginosaa pohjoisessa ja idässä. Tuira sai oman rautatieaseman, jonka kautta kulki pistoraide Toppilansalmen satamaan. Koskien yli kulkevien siltojen liikennettä vilkastutti vuosisadan vaihteessa myös kaupunginsairaalan rakentaminen Tuiraan.

4 Tuomaala Ilkka: Puu-Tuirasta kerrostaloalueeksi - Oulun Tuiran kaupunginosan saneerausprosessi vuosina 1960–1976, Oulun Yliopisto Historian pro gradu -tutkielma, 2015 ss. 3-4

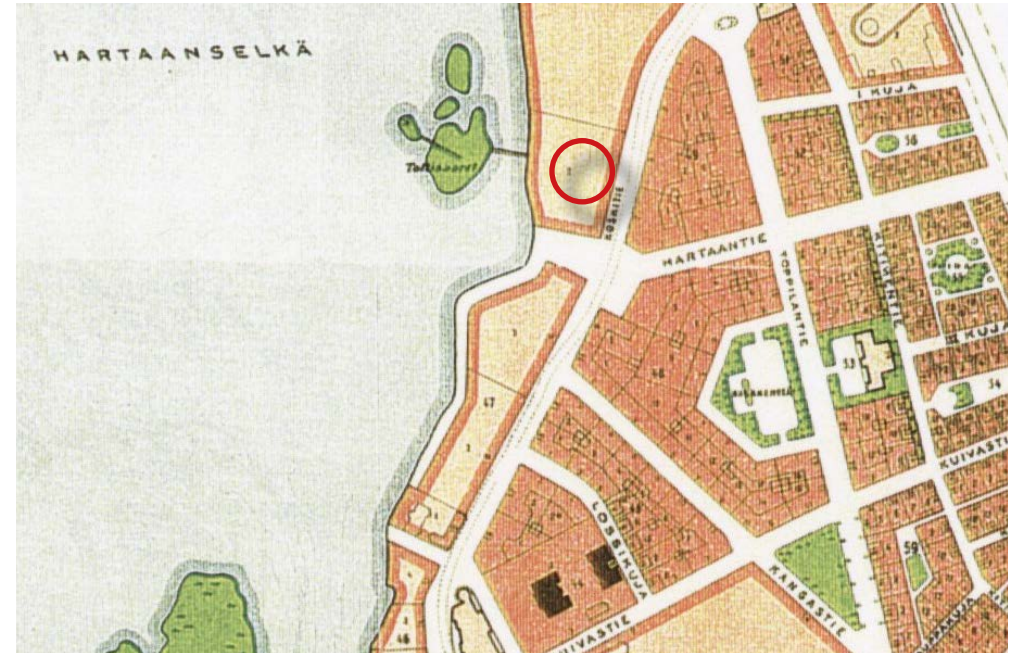

15. Arkkitehti Bertel Jungin vuonna 1914 laatima asemakaava oli ensimmäinen Tuiran ja Alalaanilan rakentamista ohjaava kaava. Tulevan Uiton talon tontin (punainen ympyrä) itä laidalla on asuinrakennus ja pihapiiri. Tontin länsipuolella on Castrénin huvila ja Talo Store. Asemapiirroksen ei ole piirretty Tottisaarta. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

Bertel Jungin kaava 1914

Tuiran ja Alalaanilan ensimmäisen asemakaavan laati vuonna 1914 helsinkiläinen asemakaava-arkkitehti Bertel Jung, joka oli toiminut Oulun kaupungin asiantuntijana jo vuoden 1908 asemakaavatyössä.⁵ Jungin taiteellinen kaava jäsensi Tuiran katuverkon leveisiin pääliikenneväyliin ja kapeisiin asutokuihin. Pääväylien varsille hän sijoitti näyttäviä akselisolmitelmia sekä julkisia rakennuksia. Kerrostaloista muodostettujen umpikortteleiden väliin jäi puistomainen keskusalue. Työväen asuinkortteleista muodostettiin tiivis pientaloalue Tuiran pohjoislaidalle.

Kaavan valmistuessa Länsi-Tuiran rantavyöhykkeellä toimi useita teollisuuslaitoksia. Rantatien liikennettä kasvatti osaltaan myös vuonna 1910 kaupungin omistukseen siirtyneen Toppilan sataman vilkastuminen. Merikosken voimalaitossuunnitelma näkyy Jungin kaavassa varauksena.

16. Vuonna 1940 laaditussa asemakartassa Tukksisaaret on piirretty neljänä erillisenä saarena. Tukksisaaren erotteluajan rakennuksista vain Uiton talo on merkitty karttaan. Katujärjestys vastaa varsin pitkälle Bertel Jungin kaavaa, mutta umpikortteleiksi piirretyt asuinkorttelit olivat täyttyneet väljästi rakennetuilla puurakennuksilla. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

Tuiran teollisuus, Merikosken voimalaitos ja Alvar Aallon suunnitelma 1943

Merikosken voimalaitoksen rakentaminen aloitettiin vuonna 1939. Sen ohessa syntyi ajatus uuden modernin kaupunkikeskuksen rakentamisesta voimalaitoksen ympäristöön. Professori Alvar Aallon laatima padon alapuolisia vesipeilejä hyödyntävä Koskikeskussuunnitelma julkistettiin vuonna 1943 ja se toteutui 1950-luvulla.

Uitto jatkui voimalaitoksen rakentamisesta huolimatta. Puut uitettiin aluksi voimalaitoksen yhteyteen tehdyn sivu-uoman kautta ja myöhemmin tukit nostettiin nippuina voimalaitospadon yli. Alvar Aallon vesipeilisuunnitelma ei ulottunut Hartaanselälle, jota käytettiin 1980-luvulle asti puutavaran erottelu- ja varastoalueena.

Länsi-Tuirassa Koskitien alapuolinen ranta oli teollisuusaluetta. Vanhin tuotantolaitos oli vuonna 1868 perustettu viinanpolttimo, jonka Merikoski Ab muutti puu- ja kuivatuslaitostuotteita kuten tervaa, pikeä, pikiöljyä ja tärpähtiä valmistavaksi tehtaaksi. Vuonna 1907 in-

17. Länsi-Tuirassa Koskitien alapuoliselle rantavyöhykkeelle sijoittui 1860-luvulta alkaen teollisuuslaitoksia. Vuoden 1910-karttaan on merkitty Merikoski Ab:n pikitehdas ja saippuatehdas. Vuonna 1915 ne saivat rinnalleen pula-ajan tuotteita valmistavan Merijal Oy:n. KUVA: Suomen kartasto 1910, Oulun maakuntamuseon näyttely.

sinööri Matti Castrén osti laitoksen ja perusti sen yhteyteen saippuatehtaan.⁶ Apteekkari Y. W. Jalander puolestaan perusti rantatörmälle pula-ajan tarvikkeita valmistavan tehtaan vuonna 1915. Sen sai nimekseen Oy Merijal Ab ja 1920-luvulla suosiota saavuttaneiden tuotemerkkien myötä yhtiö keskittyi makeisten valmistukseen.⁷

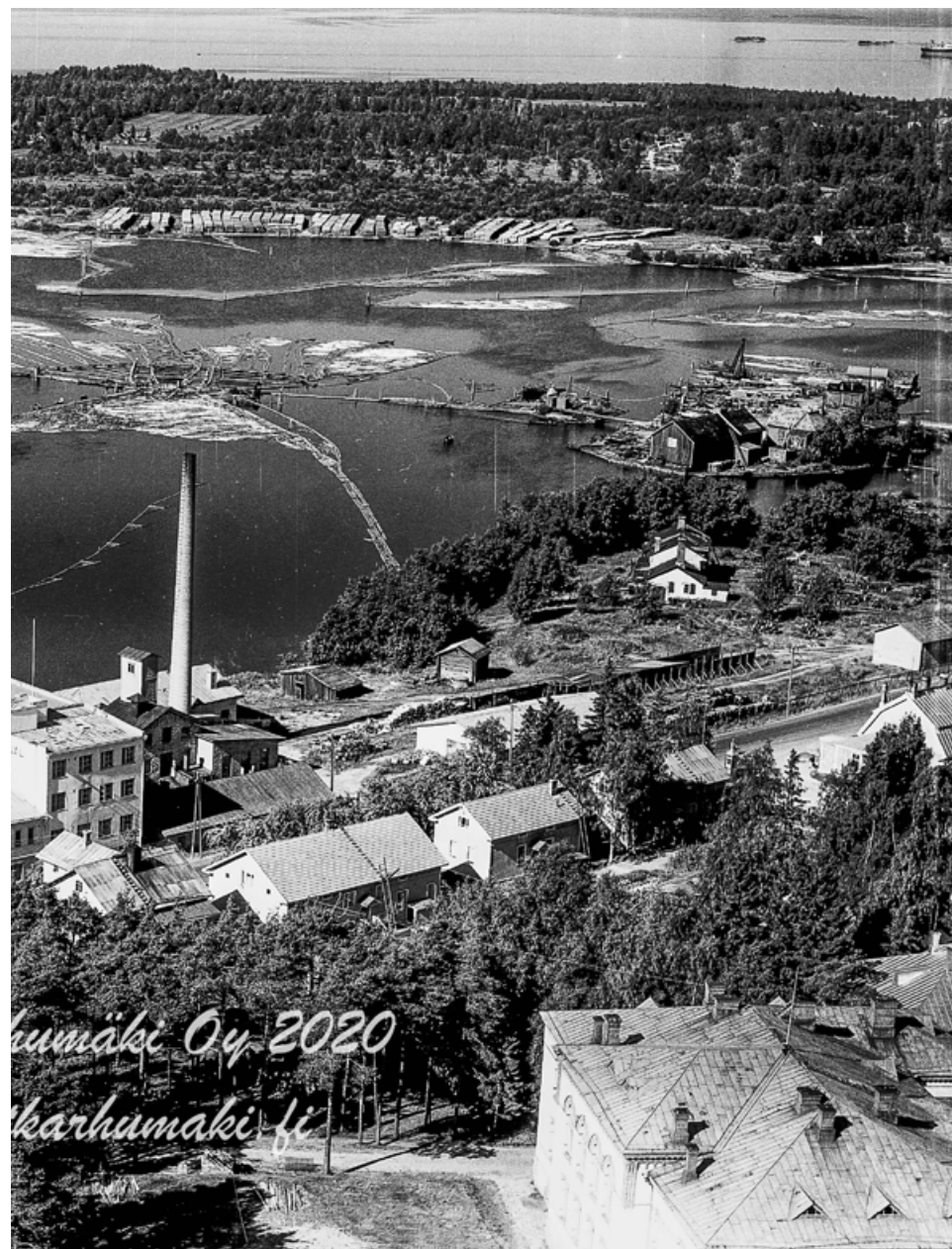
Meurman–Ervi yleiskaava 1952

Oulun kaupungin voimakas kasvu käynnistyi toisen maailmansodan jälkeen, jolloin teollisuuden ja palvelualan työmahdollisuudet vetivät väkeä kaupunkiin. Myös korkea syntyvyys ja sodassa menetettyjen alueilta evakuoituiden asukkaat lisäsivät kaupungin väkilukua. Kasvun ennustettiin jatkuvan vuosikymmeniä eteenpäin.⁸

6 <https://www.porssitieto.fi/yhtiot/lisaa/merikoski.shtml>

7 Manninen Turo: Oulun kaupungin historia VI 1945-1990, Gummeruksen Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1995 ss. 91-92

8 ibid s. 30

18. Tuuran puiston suunnasta vuonna 1953 otetussa ilmakuvassa näkyy Koskitien varrelle sijoitettua teollisuutta. Taustalla näkyy täyteen rakennetut Tukkipaaret sekä uiton erottelutyömaan rakenteita. Hietasaaren itäranta toimii puutavaran varastoalueena ja kauempana merellä näkyy lastausta odottavia laivoja. KUVA: Veljekset Karhumäki

Tuira 1939

19. Vuoden 1939 ilmakuvasta ilmenee Tukksisaaren erottelutyömaan koko laajuus. Käytännössä puutavara täytti koko Hartaanselän vesialueen. Uittolaitteet kerättiin talveksi pois kiinteitä laitteita lukuun ottamatta. KUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

VASEMMALLA:

1. Oulujoen yläjuoksulta tulevat tukit kerättiin puomeilla rajattuun sumppuun.
2. Puut lajiteltiin yksitellen omistajan merkin mukaan
3. Tukkilautat hinattiin saarten suojiin. Tukkeja pinottiin myös saarten rannoille.
4. Tukksisaaren viereinen saari toimi hinaajien telakkana.
5. Tukksisaarella oli uiton huolto- ja varastokeskus
6. Uittoyhdistyksen miehistö- ja konttorirakennus Uiton talo
7. Merijal Oy:n makeistehdas
8. Merikoski Oy:n Saippuatehdas
9. Merikoski Oy:n Piki- ja liimatehdas
10. Puomien rajaama uittoränni
11. Kaupunginsairaalan rakennuksia Tuiran puistossa

12. Valtion omistama Kuurojen koulu
13. Työväen asuinalue 'Matriitti'
14. Rautatie Toppilan satamaan
15. Öljy-yhtiöiden varastosäiliöt
16. Nykyisen kaupunginvarikon paikalla oli 'kiramo', jossa tukit nostettiin ja laskettiin veteen.
17. Toppilan satama

OIKEALLA:

18. Uittoyhdistyksen uusi miehistö- ja konttorirakennus
19. Piiripäällikkö Allisen talo pihapiireineen
20. Tukksisaaren varastorakennus
21. Uiton ruokalarakennus
22. Saunarakennus
23. Erottelutyömaan telakka, paja ja korjaamo.
24. Varastorakennus
25. Joutomaata, jonne on varastoitu polttopuupinoja.

21. Osasuurennos vuoden 1939 ilmakuvasta Tukkiisaaren kohdalta. Syksyllä alkaa talvisota ja seuraavina sotakesinä erottelutyömaa on hiljainen. KUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

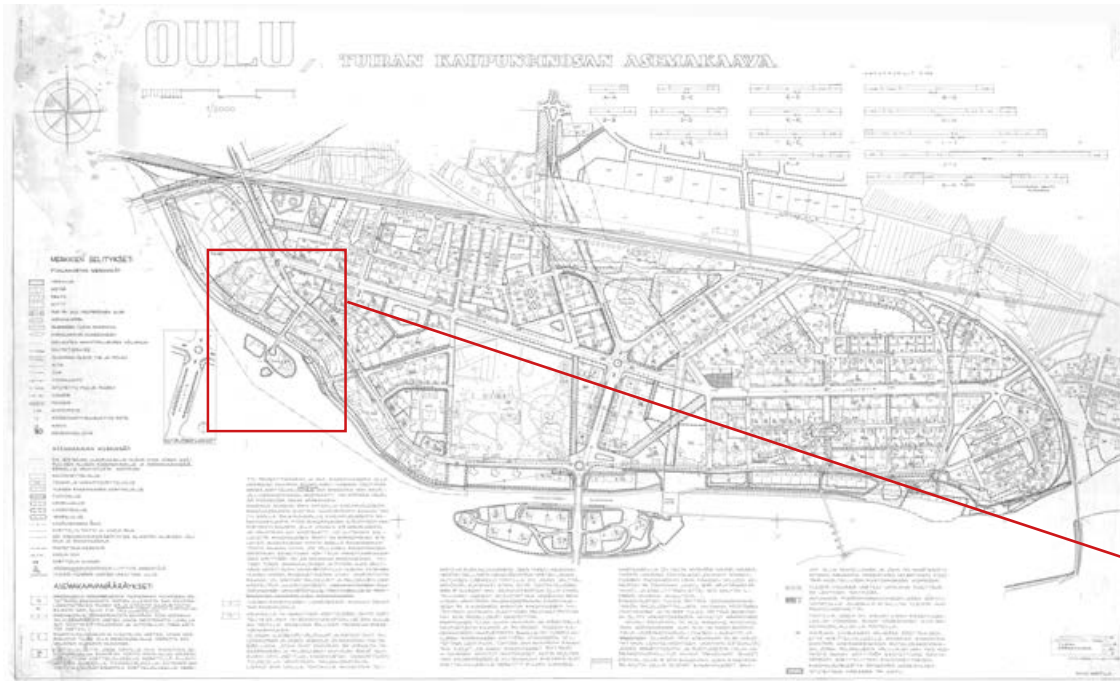
20. Sotavuodet ovat takana ja Merikosken voimalaitoksen rakentaminen on saatu vauhtiin. Vesi ja tukkipuut sen mukana virtavat kuitenkin vielä vanhassa joki uomassa. Uiton talo on ympäröity kuvaan punaisella. Hartaanselkä on täynnä uittolaitteita sekä eri omistajille nimettyjä tukkien koontipaikkoja. KUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

Vuonna 1952 valmistui arkkitehtien Otto Meurmanin ja Aarne Ervin laatima yleiskaava, jossa kaupungin kasvua ohjattiin kaupunkialueen ulkopuolelle perustettaviin asumakuntiin sekä niiden asunalähiöihin.⁹ Yleiskaava liitti Tuiran aiempaa tiiviimmin osaksi keskustan kaupunkirakennetta ja teki siitä pohjoiseen asumakuntiin johtavan liikenteen solmukohdan.

Yleiskaavassa esitettiin puistovyön rakentamista jokisuunlahdelman rannoille.¹⁰ Länsi-Tuirassa tämä toteutui vähitellen tulevaisuuden asemakaavoissa ja lopullisesti siinä vaiheessa, kun rantavyöhykkeen teollisuuslaitoksia purettiin.

9 Meurman Otto: Asemakaavaoppi, Rakennuskirja Oy 1982 s. 79

10 Oulun yleiskaava 1952

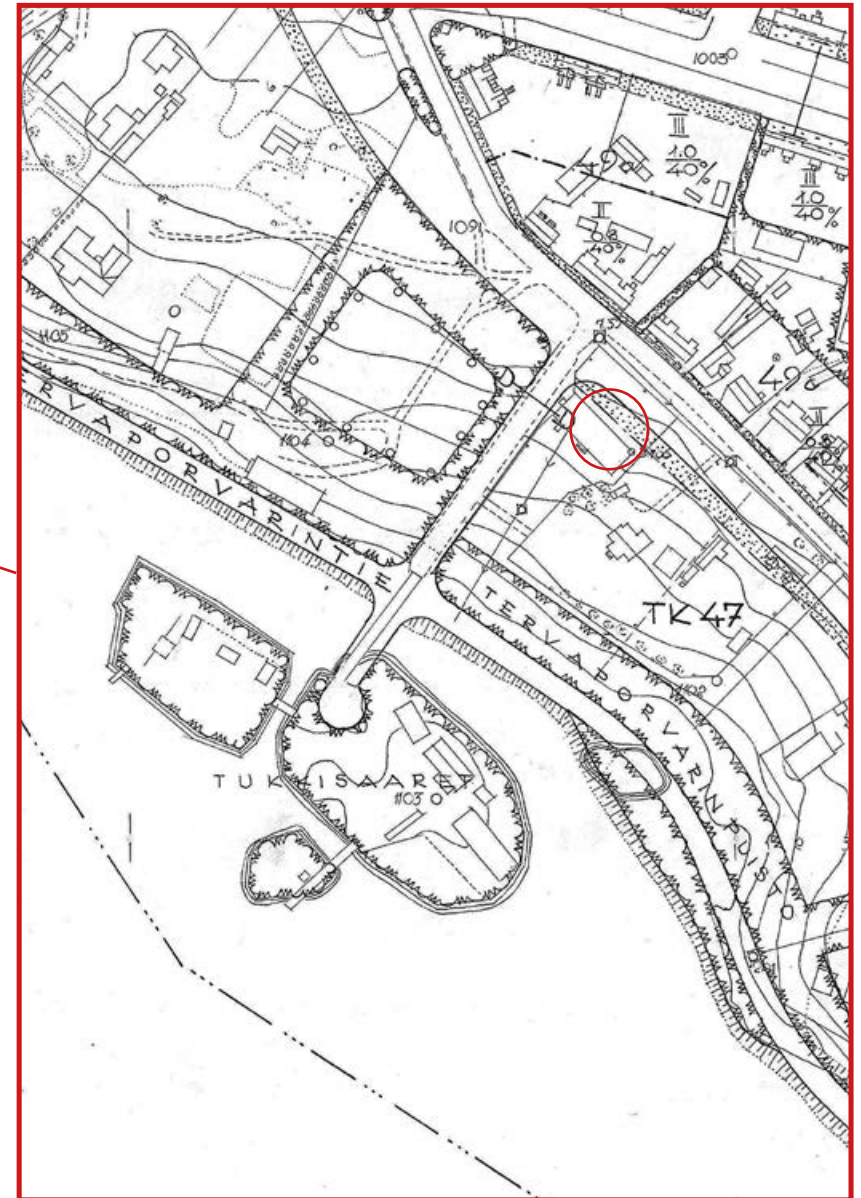

22. Niilo Mattilan vuonna 1954 laatima Tuiran asemakaava päivitti Bertel Jungin kaavan vastamaan toteutunutta tilannetta. Suurin muutos oli Merikoskenkadun rakentaminen kerrostalojen reunustamaksi keskuskaduksi ja sen kautta pohjoisiin kaupunginosiin ohjatut liikennevirrat. KUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

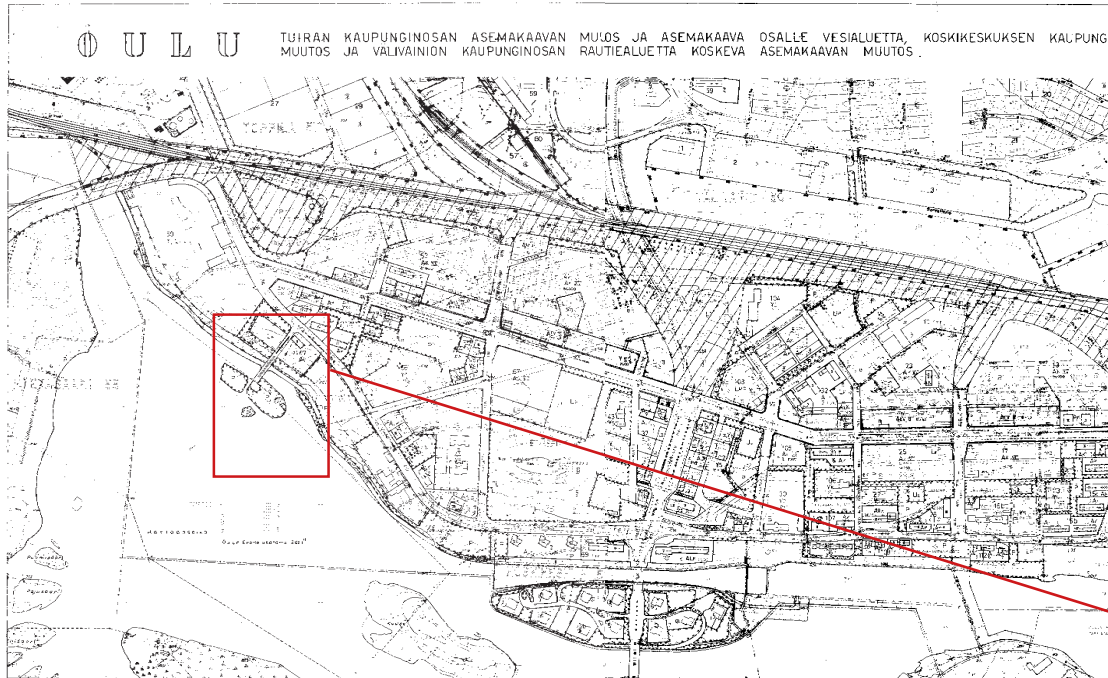
Niilo Mattilan asemakaava 1954

Oulun kaupungin kaavoitusarkkitehti Niilo Mattila päivitti Tuiran asemakaavan vuonna 1954 vastaamaan uutta yleiskaavaa. Mattila säilytti Tuirassa Bertel Jungin luoman katuhierarkian ja aksiaalisuuden, mutta täsmensi kaavaa toteutumattomien julkisten rakennusten osalta. Huvilakatu muuttui tässä kaavassa korkeiden kerrostalolamellien reunustamaksi Merikoskenkaduksi, josta liikenne haarautui Valtatietä pitkin itään ja länteen sekä uutta Kemintietä pohjoiseen.

Tukkisaaren ympäristö oli 1950-luvulla laajasti Oulujoen Uittoyhdistyksen käytössä. Mattilan asemakaavassa on rantaan merkitty uusi Tukkisaarentie ja sen yläpuolelle nauhamainen Tukkisaarenpuisto. Ne toteutuivat suunnitelman mukaisessa muodossa vasta 1980-luvulla.

23. Osasuurenoksessa näkyy tehdas- ja varastoaluekortteliksi (TK) merkityn korttelin 47 rakennuskanta. Piiripäällikön talon pihapiirin varistorakennukset olivat Uittoyhdistyksen käytössä. KUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

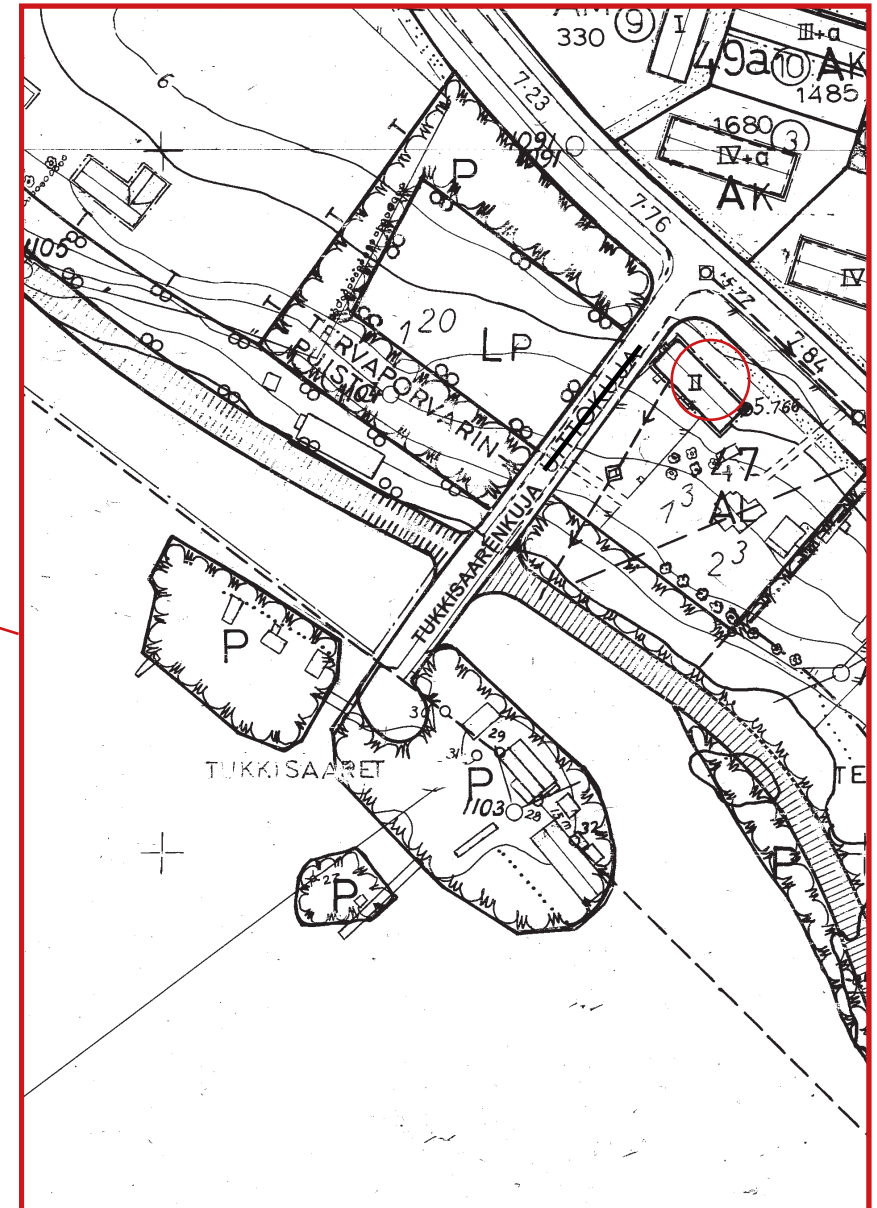
24. Vuoden 1969 saneerauskaava kokosi yhteen Tuiran erilliset kaavat ja mahdollisti voimakkaan kerrostalorakentamisen puutalokorttelien tilalle. Kaava loi Länsi- ja Itä-Tuiraan ulkosyöttöisen liikenne- ja ympäristöparikaisun, joka toteutui kokonaisuudessaan vasta 1990-luvulla Bertel Jungin tien valmistuttua. KUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

Irma ja Matti Aaltosen asemakaava 564-1481 vuodelta 1969

1960-luvulla Oulun asukasmäärän ennustettiin jatkavan voimakasta kasvua 2000-luvulle asti. Kaavoittajien ratkaistavaksi tuli mittavan väestönlisäyksen sijoittaminen kaupunkialueelle. Ratkaisu löydettiin puutalovaltaisesta Tuirasta, jossa oli umpeutumassa 400 omakotitalotontin vuokrasopimukset. Keskuksen läheisyys sekä alueen liikenteellinen asema puolsivat maankäytön tehostamisoperaatiota, josta muodostui yksi maamme laajimmista aluesaneerauksista.

Tuiran saneeraus perustui Arkkitehtitoimisto Irma ja Matti Aaltosen vuonna 1969 valmistuneeseen asemakaavaan, jossa Tuiran 14 000 asukasta asutettiin pääosin seitsemään suurkortteliin. Elementtirakentaminen mahdollisti nopean muutoksen puukaupungista betonilähiöksi.

Tukkisaaret muutettiin kaavassa puistoksi (P) ja Uiton talon kortteli asuin- ja liiketalojen kortteliksi (AL). Sen molemmin puolin sijainnutta Tervaporvarin puistoa laajennettiin.

25. Uittoyhdistyksen kahteen tonttiin jaettu kortteli muutettiin kaavassa asuin- ja liiketalojen kortteliksi (AL). Rakennuksessa toimi tuolloin muun muassa Ouluin autokatsastuskonttori, jonka tarkastusalue on muutettu kaavassa liikenne- ja pysäköintialueeksi (LP). Tukkisaaret on merkitty puistoksi (P). KUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut.

1965

26. Koskikeskus on valmistunut ja Oulujoen vesimassat virtaavat Merikosken voimalaitoskanavaa pitkin. Tukkiisaaren erottelupaikalla rakennuskanta on säilynyt ennallaan, vaikka tukkien erottelu on siirretty Madekoskelle. Uiton talon yläpuoliseen kortteliin rakennetaan parhaillaan kerrostaloja. KUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

1980

27. Puu-Tuiran saneeraus kerrostalovaltaiseksi kaupunginosaksi on toteutunut Itä-Tuirassa ja edennyt Länsi-Tuiran pohjoisosiin. Hartaanselällä erotellaan enää tukkinippuja ja uiton rakenteet on pääosin purettu. Tukkiisaaren rakennukset ovat yhä pakoillaan. KUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

1990

28. Länsi-Tuiran kerrostaloalueet ovat valmistuneet ja alueelle on muodostunut hyvinvointipalveluiden keskittymä. Uiton talo toimii osana Kaupunginvarikkoa ja Tukkiisaaren rakennuskanta on lähes kokonaan purettu. Rannassa kulkee kevyenliikenteenväylä Tervaporvarintie, joka pian saa siltayhteyden keskustan suunnasta. KUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

Uitto päättyy ja Uiton talo Oulun kaupungille 1983

Elokuussa 1983 kiinteistössä suoritettiin tontinmittaus, jossa osa Oulujoen lauttausaluetta 1:3 ja Oulun erottelusatama III 2:3 liitettiin yhteen. Näin muodostui yhteensä 4200 m² laajuinen tontti. Molemmat alueet oli pakkolunastettu valtiolle ja siirretty Vesilain 5. luvun 14 pykälän perusteella Oulujoen Uittoyhdistykselle 1.4.1962.

Uittoyhdistys myi alueen Oulun kaupungille Vesioikeuden luvalla 8.4.1983. Kuljetukset olivat siirtyneet rauta- ja maanteille ja viimeinen tukkinippu oli tullut alas Oulujokea vuonna 1982.

Lähialueen myöhemmät muutokset

Uiton talon korttelissa on edelleen voimassa vuonna 1969 vahvistettu asemakaava 564-509. Koskitien ja rannan välinen alue sekä Uiton talon ympäristö ovat säilyneet pitkään muuttomattomana puistomaisena alueena. Tukkiisaaren rakennukset on purettu yhtä varastorakennusta lukuun ottamatta.

Uiton talon länsipuolella sijainneista teollisuuslaitoksista toimi pisimpään makeistehdas. Se lopetti toimintansa vuonna 1996 ja sen tilalle rakennettiin 2000-luvun kerrostaloja. Myös Koskitien pohjoispuolella sijainneiden öljysäiliöiden ja huoltoaseman tilalle rakennettiin

29. Vuonna 2019 pohjoisen suunnasta otettu viistoilmakuva esittää asuttomessualueeksi suunnitellun alueen nykytilan. Etualalla kulkeva Bertel Jungin tie jatkuu Hietasaareen ja haarautuu Toppilan uudelle asuinalueelle. Kuvan keskellä on Kaupunginvarikon alue. Uiton talo on ympyröity kuvaan punaisella. KUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

kerrostaloja. Samassa yhteydessä Koskitien kautta Toppilaan ja Hietasaareen suuntautunut läpiajoliikenne katkaistiin. Ajoneuvoliikenne Oulun kaupunginvarikolle kulkee nyt Bertel Jungin ja Hietasaarentien kautta. Rantapuisto jatkuu nyt yhtenäisenä Rautatiesillalta Toppilaan asti. Uiton talon ympäristössä puisto ulottuu Koskitielle asti ja siihen on liitetty myös Tukisaari. Uiton talon länsipuolella oleva pysäköintialueella ja sen takaisten huviloiden pi-

hoilla on puistomainen luonne.

Parhailtaan Oulun kaupunki suunnittelee Hartaanselän aluetta vuoden 2025 asuttomessujen areenaksi. Alueen tulevasta käytöstä järjestetty arkkitehtikilpailu ratkaistiin keväällä 2020. Hankkeen yhteydessä on tehty useita selvityksiä alueen nykytilasta.

30. Oulujoen Uittoyhdistyksen uittomiehet aterioivat ja kämppäemäntä tarjoilee ruokaa Kiekinkosken uittopirtillä vuonna 1953. Savotta- ja uittokämpillä oli oma henkilökunta, joka huolehti ruokahuollosta ja asuinolosuhteista. KUVA: Tuovi Nousiainen / Edvard Pääskylän kokoelma / Lusto

3 Taustaa

3.1 Uitto puunjalostusteollisuuden kuljetusmuotona

Puunjalostusteollisuus ja siihen liittyvä puunkorjuu painoutuivat 1920-luvulle asti eteläiseen Suomeen. Puutavaraa jalostettiin pääosin sahatavaraksi, josta merkittävä osa meni vientiin. 1930-luvulle tultaessa metsäteollisuus uudistui ja painopiste siirtyi paperin raaka-aineena käytetyn selluloosan valmistamiseen. Vielä 1930-luvulla merkittävä osa kaadetusta puutavarasta kului kotitalouksien päivittäisessä käytössä.¹¹

Uiton tunnettu historia ulottuu 1700-luvulle, jolloin kookkaita mastopuita kuljetettiin virtavettä hyödyntäen rannikon laivanrakentajille. Järjestelmällinen puutavaran uitto alkoi kyseisen vuosisadan lopulla ja 1800-luvulla uittoreittejä parannettiin valtion koskenperkaustoimenpiteillä. Uittokulttuurin kulta-aika ajoittui 1900-luvulle.

Uiton logistinen kehitys

Puutavaran logistisessa ketjussa uitto edusti alkupään kaukokuljetusta. Metsäpalstoilta kerätty puu tuotiin hevoskyydillä uittoreitin laskupaikalle, josta se jatkoi matkaa rannikolla sijaitsevalle teollisuuslaitokselle. Uittoa tehtiin runsaan veden aikana keväästä keskikesään. 1910-luvulla uitossa työskenteli jopa 80 000 ihmistä, joten sillä oli suuri yhteiskunnallinen merkitys.¹²

Vuonna 1902 astui voimaan vesioikeuslaki, joka määräsi metsäyhtiöt siirtymään yhteisuitoon ja velvoitti perustamaan uittoyhdistyksiä. Yhteisuito puolestaan synnytti tarpeen uitetun puutavaran erottelupaikkojen perustamiseen. Vuonna 1928 vahvistetun lauttaussäännön mukaan valtio tuki yhteisuittoa taloudellisesti. Se lunasti erotteluun tarvittavat maa- ja vesialueet, rakensi uittolaitteet ja perksi uittoväyliä.¹³

Myöhemmin tukkeja alettiin uittaa nipuissa ja erottelu koneellistui. Nippu-uiton ansiosta puutavaran hävikki väheni ja uiton aiheuttamat vahingot vesiliikenteelle ja kalastukselle pienivät. Uitto on edelleen kilpailukykyinen ja ekologinen kuljetusmuoto, jota harjoitetaan muun muassa Järvi-Suomessa. Paitsi kuljetusmuoto, se on myös merkittävä puutavaran varastointimuoto.¹⁴

11 Junttila Juhani, Pasanen Juha ja Teppo Jorma, Tukkipäätutkimus, Oulun yliopiston arkkitehtiosaston ja Lapin Metsämuseoyhdistys ry:n erikoistyö 1970-72 s. s. 3

12 www.upmpulp.com/fi/media/blogit-ja-tarinat/stories/tukkien-viamaa/

13 Vasala Paavo (toim.) Vesivoimaa Oulujoesta 50 vuotta, Oulujoki Oy, Kirjapaino Osakeyhtiö Kaleva 1991 s. 66-68

14 www.upmpulp.com

3.2 Laki määrittä uittotyöväen asumisoloja

1900-luvun alussa Suomessa ei ollut metsä- ja uittotyömaiden asumuksia ja huoltotiloja koskevia määräyksiä. Asumukset olivat yleensä tilapäisiä ja ne rakennettiin hakkuupaikalta hankituista materiaaleista työntekijöiden voimin. Pitkäaikaisella työmaalla tehtiin kolmesta huoneesta muodostettu ruukinpirtti huoltorakennuksineen.¹⁵

Uiton ja metsätöiden asumusten puutteisiin kiinnitettiin huomiota jo 1900-luvun alussa, mutta toimiin ryhdyttiin hitaasti. Vasta keväällä 1921 suoritettu tutkimus 'Metsä- ja uittotyöntekijöiden oloista' havahdutti huomaamaan merkittäviä puutteita kansantalouden kulkemiseksi muodostuneen teollisuushaaran rakenteissa.

Eduskunnan vuonna 1928 hyväksymä Laki metsä- ja lauttaustyöväen asumuksista velvoitti työnantajat järjestämään kohtuulliset asuinolot ja kylpymahdollisuuden kaikille työmaille. Laki paransi oloja ja suurille työmaille rakennettiin uusia tyyppirakennuksia.¹⁶ Vuonna 1947 vahvistettu 'kämpälaki' edellytti työnantajaa järjestämään työntekijälle tyydyttävän asunon, mikäli työmaa sijaitti kauempana kuin neljä kilometriä lähimmästä saatavilla olevasta vuokra-asunnosta.¹⁷

15 Junttila et.als op.cit. s. 10 ja 16

16 ibid s. 20

17 Purhonen op.cit. s. 112

31. Sisämaan savotoilta uitettu ja rannikon sahoilla jalostettu puutavara jatkoi matkaa laivoilla kohti kaukaisia vientimaita. KUVA: Kansallisarkisto, Oulujoen Uittoyhdistyksen kokoelma

32. Kainuun metsistä korjatun tukkipuun uittomatka kohti rannikkoa päättyi Oulun Turkkisaaren erottelupaikalle, jossa puut lajiteltiin omistajien lyömien leimojen mukaisesti. Kuva on Tukkkisaaren erottelutyömaalta 1940-luvun lopulta. KUVA: Mauno Mannelinin kokoelma

3.3 Oulujoen Uittoyhdistys

Oulujoki on Suomen vanhimpia uittoväyliä, jossa puutavaran lauttausta on harjoitettu isonvihan jälkeisistä ajoista lähtien. Vuonna 1738 Ulrik Rudenschöld kuvasi, kuinka Oulujokea pitkin tuotiin jopa 15-sylisiä mastopuita. H.G. Porthan puolestaan totesi Pohjanmaan rahan olleen puutavaran lauttauksessa harjautunutta ja rohkeaa väkeä.¹⁸

Uittomäärät kasvoivat 1870-luvulla, kun Oulun seudun rannikolle perustettiin höyrysahoja.¹⁹ Rannikon taajamat tarjosivat suursahojen ja puunjalostusteollisuuslaitosten tarvitsemat vientisatamat ja työvoimaa. Oulujärven ympäristössä ja Kainuussa oli puolestaan runsaat puuvarannot. Jo 1800-luvun puolivälissä puita uitettiin Ouluun Suomussalmelta asti.²⁰

Puutavaran kysyntä Oulun seudulla kiihtyi 1900-luvun alussa, kun uudet yrittäjät perustivat sahoja Korkeasaareen, Toppilaan, Varjakkaan ja Pateniemeen. Kainuun puuta hankkivat myös Raahen Puutavara Oy sekä Oulun pohjoispuolelle perustetut Santaholman, Martinien ja Halosenniemen sahat. 1930-luvulla kysyntä monipuolistui, kun uudet sulfiittiseluloosatehtaat pystyivät hyödyntämään heikompilaatuista puutavaraa.²¹

Yhteisiton ensiaskeleet

Senaatti vahvisti Oulujoen ensimmäisen lauttaussäännön vuonna 1879. Sen seurauksena vuonna 1881 perustettiin Oulujoen ensimmäinen uittoyhdistys nimeltään 'Uleå Stockafverknings- och Flottnings Bolag'. Yhteistoiminta oli kuitenkin näennäistä ja puutavaran omistajat jatkoivat itsenäistä uittotoimintaansa vielä kaksi vuosikymmentä.²² Raahen Puutavara Oy suunnitteli jopa uittoväylän avaamista Oulujärvestä Siikajokeen. Molemminpuolisti harmia aiheuttivat lauttojen ja lohিপatojen törmäykset, jotka myös rajoittivat sallittua uittokautta.²³

18 Purhonen Elias J. Oulujoen Uittoyhdistys 1910-1960, Katsaus yhteisiton 50-vuotistaipaleelle, Oulujoen Uittoyhdistys, Kajaanin Kirjapaino Oy, Kajaani 1960 s. 6 s. 6

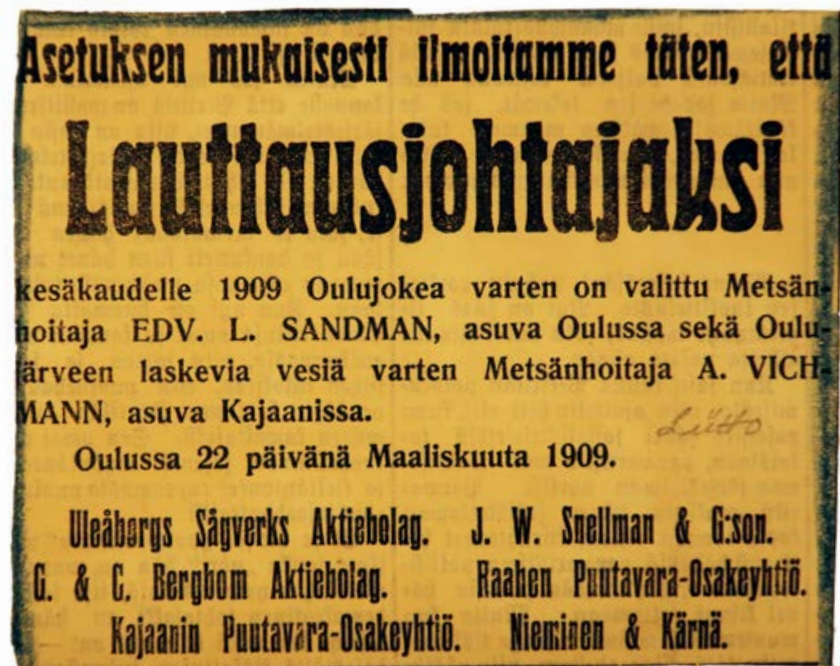
19 www.kirjastovirma.fi/oulujoki/uitto

20 Saarivirta Niilo (et.als) Entinen Oulujoki, Historiikkia ja muistitietoja, Kaupparikirjapaino Oy, Helsinki 1954 s. 227

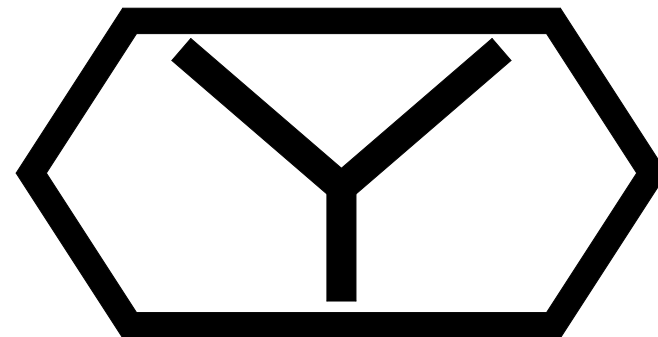
21 Hautala op. cit. ss. 104-105

22 Purhonen op.cit s. 8

23 Saarivirta op.cit ss. 229-234

33. Lauttausjohtajan nimitys julkistettiin näyttävästi sanomalehdissä. Vuonna 1909 tehtävään valittiin metsänhoitaja E.L. Sandman. KUVA: Kansallisarkisto, Oulujoen Uittoyhdistyksen kokoelma

34. Oulujoen Uittoyhdistyksen liikemerkissä yhdistyivät kirjaimet O ja Y. Merkin suunnittelija ei ole tiedossa. KUVA: Kansallisarkisto, Oulujoen Uittoyhdistyksen kokoelma

Yhteisuito alkoi varsinaisesti vasta vuonna 1910, kun kuvernööri Guido Galdolin vahvisti Oulujoen uuden lauttaussäännön. Tuolloin perustettiin Kiannan ja Kuhmon Uittoyhdistys, joka oli ensimmäinen askel kohti koko vesistön kattavaa toimintaa.²⁴

Seuraava askel oli Oulujoen Uittoyhdistyksen perustaminen Oulujärven alapuoliseen vesistöön vuonna 1921. Perustajista suurin oli A/B Uleå O/Y, johon liittyivät J.W. Snellman G:sson, G. ja C Bergbom A/B, Uleåborgs Sågsverks A/B ja Varjakka Trävaru A/B. Molempien uittoyhdistysten rinnalla toimi erillinen uittokalustoyhtiö, mutta Oulujärven yhteisuitoon ei kumpikaan yhdistys ollut halukas investoimaan.²⁵

Viimeinen askel koko vesistön kattavaksi yhtymäksi otettiin vuonna 1932, jolloin Kajaanin ja Oulun uittoyhdistykset muodostivat Oulujoen Vesistön Uittoyhdistyksen. Yhdistymisen jälkeen ensimmäisenä uittopäällikkönä toimi insinööri V.H. Kunnas, jonka toimialueeseen kuului lähes 1000 kilometriä vesiväyliä. Laajimmillaan toiminta oli 1940-luvun lopulla, jolloin yhdistykseen kuului noin kaksikymmentä jäsenyritystä.²⁶

Uittoyhdistyksen rinnalla toimi yhteisiä sisaryhtiöitä. Niistä Väylärakennus Oy vastasi uittoväylien kunnostamisesta ja Hukkupuu Oy pääosin sodanaikaisen uittotaun aikana uponneen puutavaran kokoamisesta.

Pääkonttori Kajaanissa, rakennuskantaa koko vesistön alueella

Oulujoen Uittoyhdistystä johdettiin Kajaanista käsin. Pääkonttorina toimi näyttävä myöhäisjugendia edustava puurakennus, joka oli rakennettu arkkitehti Hugo Laitisen piirustusten mukaan vuonna 1920.²⁷ Sen lisäksi Kajaanissa sijaitsivat Uittoyhdistyksen konepaja ja telakka.

Muutoin Oulujoen Uittoyhdistyksen rakennuskanta sijoittui hajautettuna koko vesistön varrelle Suomussalmen ja Sotkamon reittien latvavesiltä Ouluun asti. Suurin osa rakennuksista oli uittomiesten tilapäismajoitukseen rakennettuja uittokämppejä sekä huoltorakennuksia. Kiinteämpiä rakennuksia edustivat ympärivuotiset miehistörakennukset sekä piiripäälliköiden virka-asunnot.

24 ibid

25 Purhonen op.cit s. 10

26 ibid s, 21

27 Kainuunmaakunnallisesti arvokkaat rakennushistorialliset kohteet, Kainuun liitto ja Kainuun ELY-keskus B:12 2018

36. Oulujoen Uittoyhdistyksen konttorirakennus Kajaanissa on rakennettu vuonna 1920. Sen on suunnitellut arkkitehti Hugo Laitinen. KUVA: Pentti Karjalaisen kokoelma / Lusto

37. Arkkitehti Eino Pitkäsén suunnittelema Oulujoen Uittoyhdistyksen piiriesimiehen asuintalo Ämängäsaara on vuodelta 1946. KUVA: Elias Purhonen / Elias Purhosen kokoelma / Lusto

Vuonna 1931 Oulujoella alkanut puutavaralajien sekaisin uitto synnytti tarpeen erottelulaitosten rakentamiseen. Ensimmäinen sijoitettiin Paltamon Kiehimään ja toinen rakennettiin vuosina 1934-35 Oulun Hartaanselälle. Vuonna 1928 vahvistetun lauttaussäännön mukaisesti valtio pakkolunasti tarvittavat maa-alueet ja kustansi erottelupaikkojen rakentamisen.

Uittoyhdistys tilasi erottelupaikkojen majoitus- ja konttorirakennusten suunnitelmat Kajaanin Puutavara Osakeyhtiön osa-aikaisena arkkitehtina vuosina 1935-1940 toimineelta Eino Pitkäseltä. Oulun Tukkiisaaren miehistö- ja konttorirakennus valmistui vuonna 1938. Paltamon Kiehimän erottelupaikan majoituskeskus 'Jätänlinna' valmistui vasta sotien jälkeen vuonna 1948.

Oulujoen voimalaitokset rakennetaan, erottelu siirtyy Madekoskelle

Oulujoen uittomäärät vaihtelivat suhdanteiden mukaan. Vuodet 1926-27 olivat kiihkeää nousukautta. Vuosikymmenen lopulla alkanut maailmanlaajuinen lama puolestaan ajoi Oulun seudun sahalaitoksia konkurssiin. Markkinat vilkastuivat jälleen 1930-luvun loppua kohti, mutta pian alkanut maailmansota tyrehytti uittotoiminnan taas lähes kokonaan.

Merikosken vesivoimalaitoksen rakentaminen aloitettiin vuonna 1939 ja vuonna 1942 käynnistettiin koko Oulujoen vesistöä koskeva jättiläismäinen rakennushanke. Vuosina 1942-1965 peräti 90% Oulujoen potentiaalista valjastettiin vesivoimatuotantoon 16 voimalaitospadon avulla. Tämän jälkeen tukit uitettiin voimalaitosten ohi kapeita uittorännejä pitkin.

Kahden teollisuusalan yhteensovittaminen johti syviin ristiriitoihin. Uittoyhdistys katsoi, että sillä oli ensin tullessa ensisijainen asema jokiuoman käyttöön. Ratkaisijaksi tuli valtio, jonka rahoituksella voimalaitoksiin rakennettiin nipunsiirtolaitteet. Niistä ensimmäinen otettiin käyttöön Merikosken voimalaitoksella vuonna 1954 ja vuoteen 1963 mennessä järjestelmä kattoi uittoalueen kaikki laitokset.

Uiton näkökulmasta pahin muutos oli kuitenkin säännöstelystä johtunut veden virtaaman vaihtelu.²⁸ Entisistä koskista oli tullut suvantoja, joissa virtaus ei riittänyt puiden kuljetukseen. Vastaavasti juoksutukset vaurioittivat rakenteita ja sekoittivat uittoaikataulut. Merikosken nipunsiirtolaitteen valmistuttua

28 Purhonen op. cit s. 100

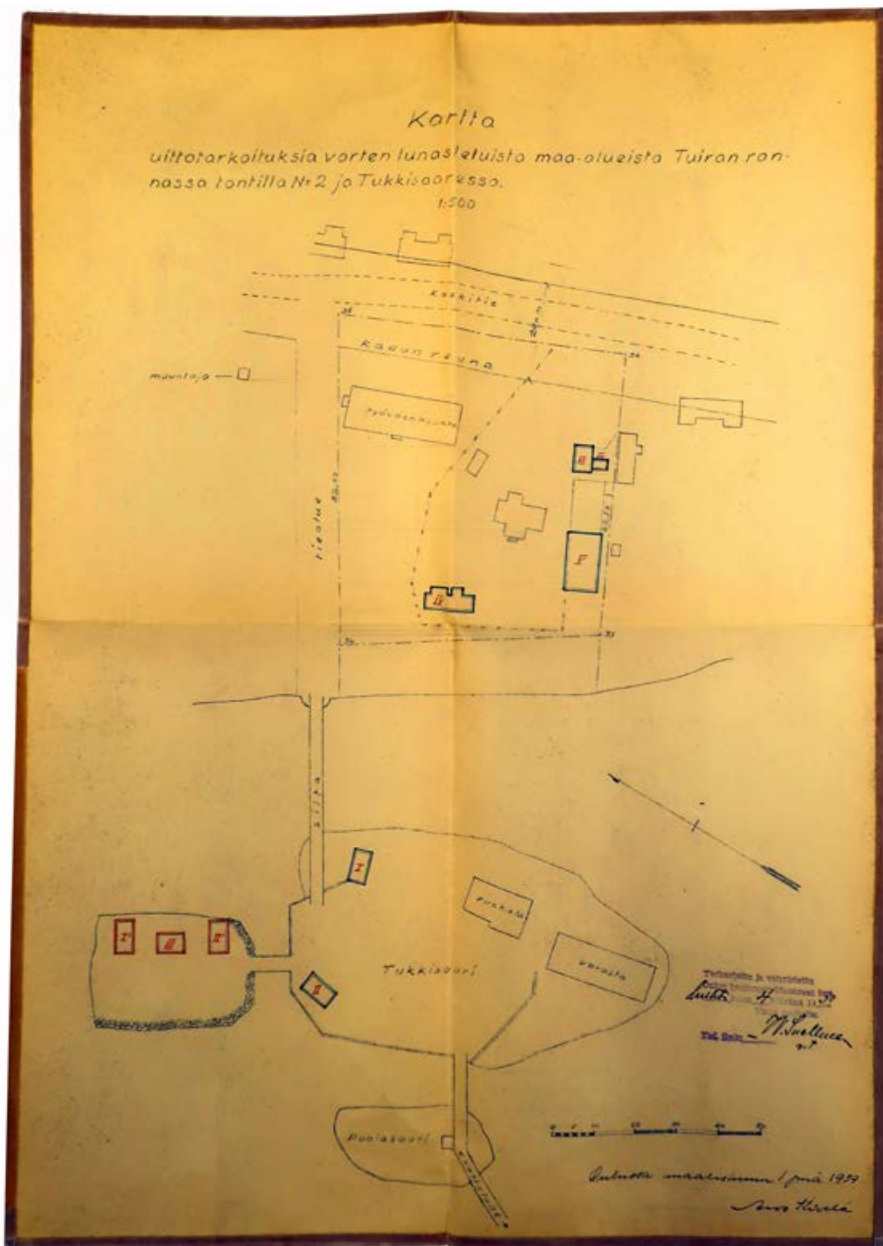
38. Oulujoen voimalaitosten yhteyteen rakennettiin vuosina 1954-1963 massiiviset nipunsiirtolaitteet, joiden kustannuksista vastasi valtio. Kuvassa on Eino Pitkäsän arkkitehtitoimiston suunnitteleva Kallioisten voimalaitos Sotkamon reitiltä. KUVA: Veli-Pekka Huhmo

Hartaanselän erottelupaikka ja niputuslaitos siirrettiin vaiheittain Madekoskelle, nykyisen Heikkilänsaaren kohdalle. Vuodesta 1958 alkaen Hartaanselälle jäi tehtäväksi enää tukkinippujen erottelu ja varastointi. Kun nippujen erottelu koneellistettiin, supistui työvoiman tarve edelleen.²⁹

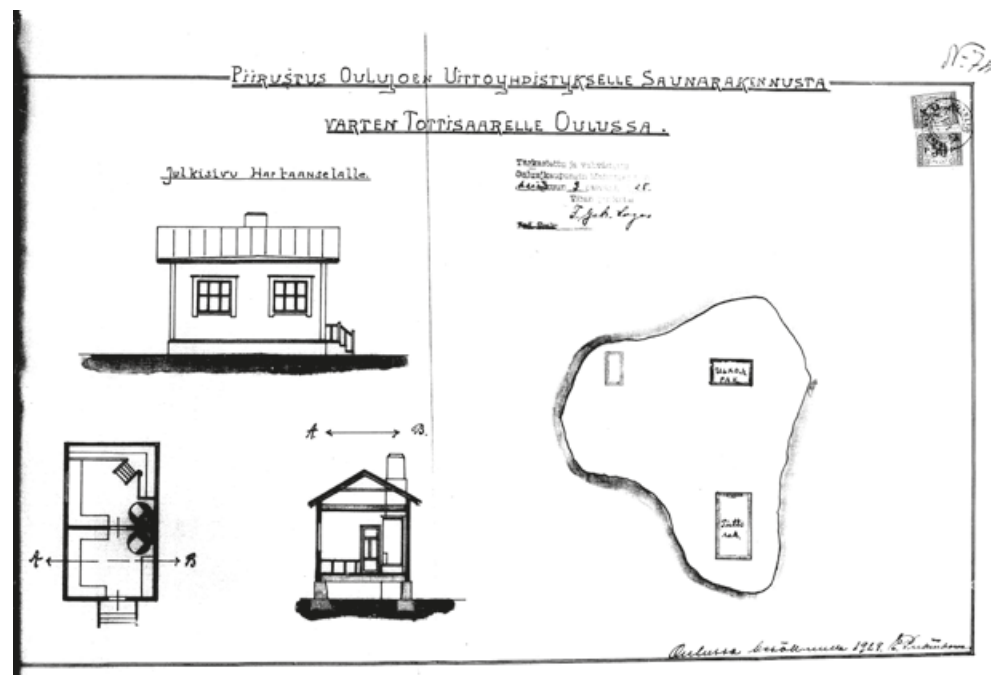
Viimeinen tukkinippu uitettiin Oulujoella vuonna 1982. Tämän jälkeen kuljetukset siirtyivät maanteille ja rautateille.³⁰ Uittoyhdistys luopui Uiton talosta vuonna 1983.

29 Purhonen op. cit ss. 50-51 ja 126

30 www.kirjastovirma.fi/oulujoki/uitto

40. Arvo Kivelän 1. maaliskuuta 1939 signeeraama kartta esittää uittorakennusten sijainnin yhdistyksen lunastamalla maa-alueella. Kartta on vahvistettu maistraatissa 4.4.1939. Karttaan liittyvä selitysosea ei ole säilynyt, joten rakennusten nimeäminen jää oletusten tasolle. KUVA: Kansallisarkisto, Oulujoen Uittoyhdistyksen arkisto

39. Vuonna 1928 myönnettiin rakennuslupa Tottisaareen rakennettavalle Uittoyhdistyksen saunarakennukselle. Piirustuksen on allekirjoittanut A/B Uleä Oy:n rakennusmestari E. Pukinkorva. Myöhemmin Tukkiisaarena tunnetussa saarella oli aiemmin 1920-luvulla toiminut vienalaisten pakolaisten huoltokeskus. Sen aikaisia rakennuksia lienevät saaren asemapiirroksen merkityt pirtti (oikealla alhaalla) ja ulkokuone (oikealla ylhäällä). KUVA: Oulun kaupunginarkisto

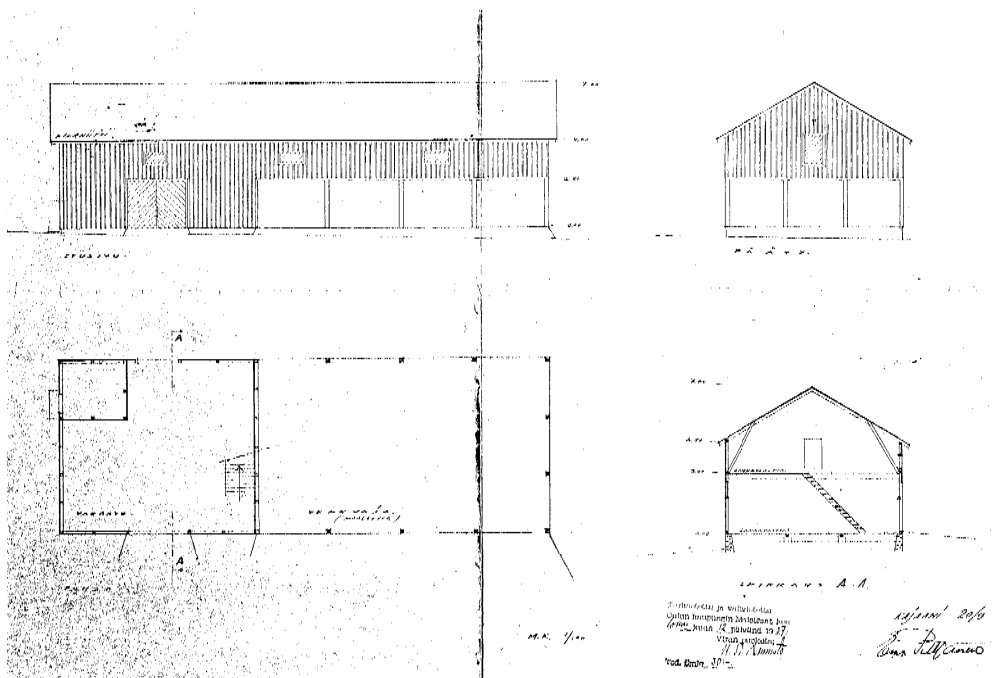
3.4 Tukkiisaaren erottelu paikka

Oulun erottelu paikka oli Oulujoen uiton viimeinen etappi. Siellä tukit lajiteltiin, niputettiin ja varastoitettiin odottamaan hinausta sahoille ja sellutehtaalle. Uittoyhdistys rakensi toisen vastaavan erottelulaitoksen Paltamon Kiehimäjoen suulle.

Oulujoen Uittoyhdistys rakensi erottelu paikan Tuiraan vuosina 1934-35 valtion tätä tarkoitusta varten pakkolunastamalle maalle.³¹ Rakentaminen keskitettiin rantatörmälle sekä maankohoamisen myötä syntyneeseen Tottisaareen. Lunastetulla alueella oli ennestään A/B Uleä Oy:n omistama asuinrakennus, josta tuli piiripäällikkö Juho Allisen virka-asunto. Myös Tottisaarella oli yhtiön rakennuksia, joita oli käytetty 1920-luvulla Vienan-Karjalasta tulleiden pakolaisten huoltokeskuksena.³² Tottisaari nimettiin myöhemmin Tukkiisaareksi.

31 Lunastuskatselmus pidettiin 31.10-1.11. ja 21.11. piiri-insinöörin nimeämän E.J. Lehdon johdolla. Oulujoen uittoyhdistyksen arkisto.

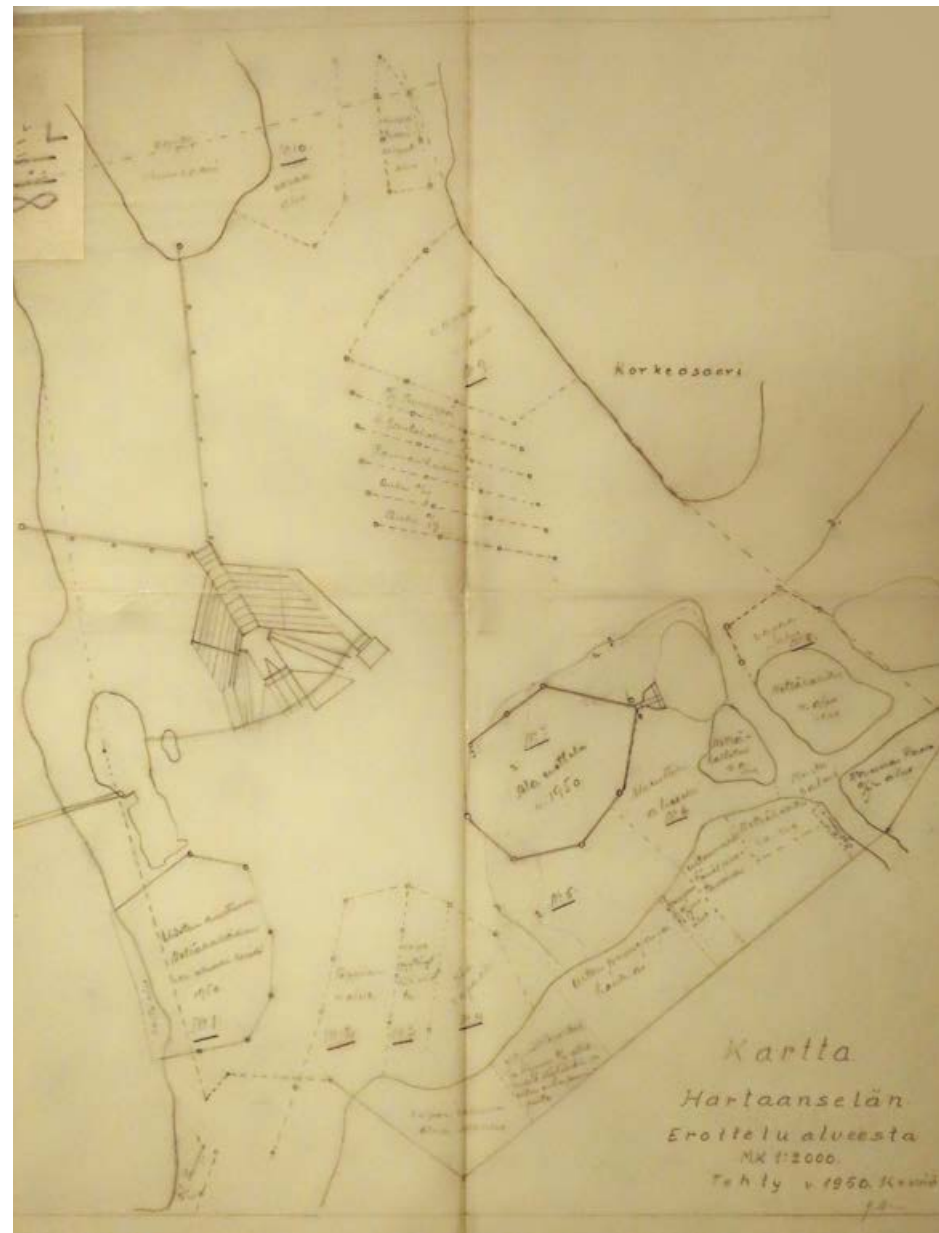
32 www.karjalansivisyysseura.fi/sampo/sites/default/files/kh-artikkelit/KH1992_01-02_452.pdf

41. Uiton talon jälkeen arkkitehti Eino Pitkänen suunnitteli Tukkipaaren suurimman varastorakennuksen, joka valmistui näistä kahdesta ensimmäisenä. Pääpiirustus on signeerattu Kajaanissa 20. syyskuuta 1937. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

Erottelupaikka järjestettiin insinööri Arvo Kivelän laatiman suunnitelman mukaisesti. Tukkipaaren rakennettiin Uiton ruokala ja Eino Pitkäsen vuonna 1937 suunnittelema suuri varastorakennus. Niiden lisäksi saarella oli vuonna 1928 rakennettu sauna sekä pienempiä varastorakennuksia. Tukkipaaren vieressä oli nimetön sillalla erotettu saari, jonne rakennettiin hinaajien laiturit, uittoyhdistyksen paja ja ulkorakennus. Kolmas saari oli pieni Poolasaari, josta kuljettiin puisia siltoja pitkän erottelupaikalle.

Tukkipaaren erottelupaikka täytti uittokaudella koko Hartaanselän vesialueen ja suuren osan ympäröivien saarten rannoista. Uiton rakenteet alkoivat Merikosken suulta ja levittäytyivät Hartaanselän avoimelle keskialueelle. Erottelualan rakenteisiin kuuluivat myös Uittoyhdistyksen insinöörien kehittämät niputuslaitteet sekä myöhemmin karkeaa erottelua tekevät koneet. Saarten edustalla olleet rantavedet jaettiin puutavarayhtiöiden kesken varastoalueiksi.

42. Keväällä 1950 laadittu kartta Hartaanselän erottelualueesta esittää vesialueen jakoa eri puutavarayhtiöiden ja Metsähallituksen kesken. Erottelu tapahtui Turkkisaaren edustalla ja lajiteltu puutavara varastoitiin Korkeasaaren sekä Hietaasaaren edustalle. KUVA: Kansallisarkisto, Oulujoen uittoyhdistyksen arkisto

1938

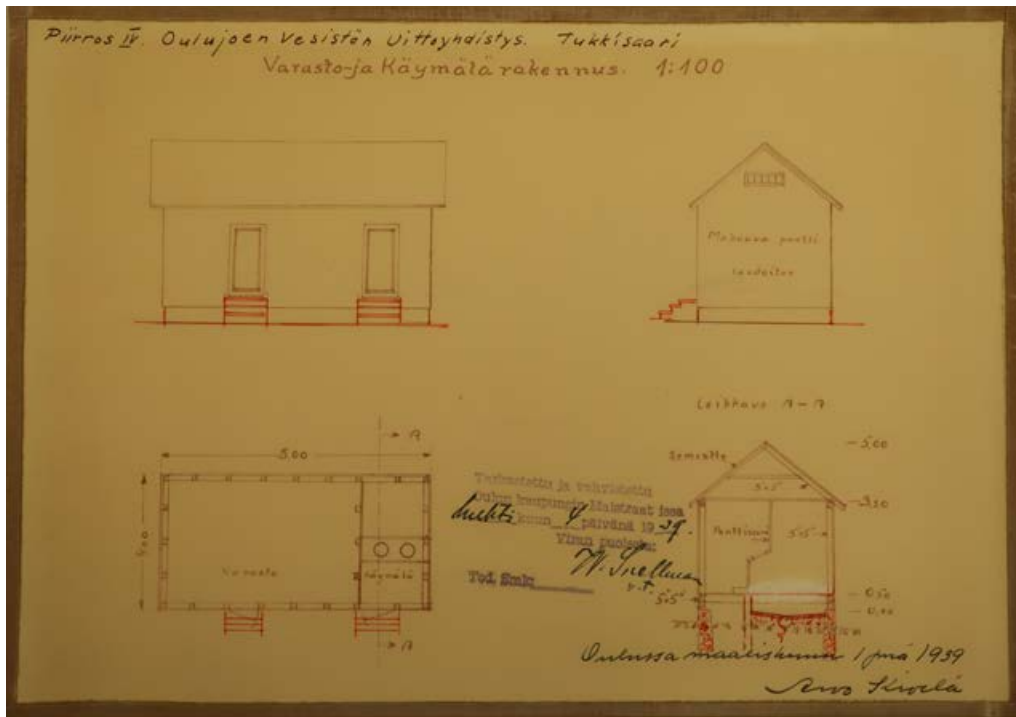

43. Uittomiehiä jonottamassa Tukkipaareissa sijaitsevaan ruokalaan kesällä 1938. KUVA: Mauno Mannelinin kokoelma

1948

44. Erottelu käynnissä. 1940-luvun lopulla erottelupaikka oli varustettu sähkövalaisimilla. Kuvan keskellä näkyy tukkien niputuslaitos. Oikeassa reunassa näkyvät sauna ja paja ovat Tukkisaa-resta sillalla erotetussa saaresta. KUVA: Mauno Manneinin kokoelma

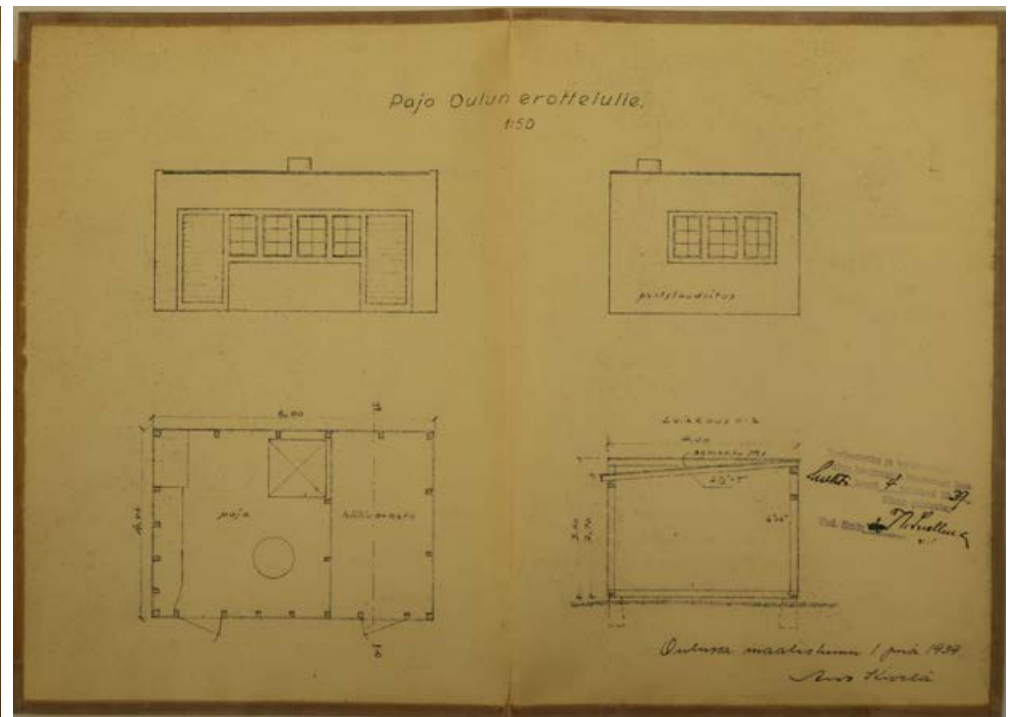

45. Arvo Kivelän maaliskuussa 1939 päivämällä piirustuksella haettiin rakennuslupaa Uittoyhdistyksen varasto- ja käymälärakennukselle Tukkiisaareen. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

Irtotukkien erottelu suoritettiin puomien jakamalla erottelupaikalla käsin. Puisilla silloilla ja myöhemmin siltoihin kiinnitetyissä tynnyreissä työskennelleet työntekijät lajittelivat keksisiä apuna käyttäen jokaisen puun omistajan merkin perusteella omaan puomeilla erotettuun karsinaan, josta ne kuljetettiin niputettaviksi ja vesialueen reunoille varastoitaviksi.

Hartaanselän erottelupaikkaa pidettiin huonona alueen ahtauden vuoksi. Merikosken voimalaitoksen rakentaminen voimisti virtausta ja hankaloitti erottelutyömaan toimintaa entisestään.³³ Puomien ahtaissa väleissä liikkuvat myös Uittoyhdistyksen hinaajat, proomut sekä uittomiesten veneet. Toisin kuin erottelutyö, hinaaminen oli vaativaa ja siitä vastasivat Uittoyhdistyksen vakituiset työntekijät.

33 Purhonen op.cit s. 81

46. Samaan aikaan laadittu lupapiirustus esittää erottelupaikan pajarakennusta. Sen suorakulmainen muoto ja tasakatto edustavat puhdaslinjaista funktionalismia Paja rakennettiin paloturvallisuussyistä erilleen Tukkiisaaren rakennuksista. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

47. Kolmas samassa yhteydessä haettu lupa koski saunarakennusta. Suunnitelma on identtinen E. Pukinkorvan vuoden 1928 suunnitelman kanssa. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

49. 1950-luvun lopulla Hartaanselällä käsiteltiin enää tukkinippuja. Erottelu ja niputus oli siirretty Madekoskelle. Tukki-lauttojen lomassa risteilivät moottorihinaajat, proomulautat sekä tukkimiesten veneet. Venekaluston laituri sijaitsi Tuk-kisaassa. KUVA: Mauno Manneilin kokoelma

Rakopoikana Tukkiisaaren erottelupaikalla

Kahdeksantoistavuotias tuiralaispoika Antti Kumpulainen hakeutui kesätöihin Oulujoen Uittoyhdistyksen erottelutyömaalle kesällä 1956. Hän pääsi rakopojaksi koneellistettuun karkeaerotteluun.

”Puut tulivat irtona voimalaitoksen pohjoispuolella olleesta uittorännistä, jonka suulla olimme ottamassa niitä vastaan. Meidän tehtävämme oli erotella toisistaan nelimetriset tukit ja paksummat parimetriset pöllit, joita käytettiin kaivospuina.”

Karkeaerottelu tapahtui Toivonsaaren rannassa, jossa miehet ohjasivat tukit koneen piikkirattaille. Antti Kumpulainen toimi rakopoikana, jonka tehtävänä oli varmistaa ettei puita mene poikittain rattaisiin.

48. Oulujoen Uittoyhdistys ylläpiti Tukkiisaaren rakennuskantaa vielä 1970-luvulla. Etualalla on vaja, keskellä on ruokalarakennus ja perällä Eino Pitkäsén vuonna 1937 suunnittelema suuri varastorakennus. Näistä ainoastaan vajarakennus on säilynyt. KUVA: Pohjois-Pohjanmaan museo, kuvaaja Pentti Väisänen

”Ensimmäisen kesän jälkeen menin tapaamaan piiripäällikkö Allista, jonka konttori sijaitsi Uiton talon alakerran kulmahuoneessa. Pyysin päästä erotteluun, jossa palkka oli parempi kuin rakopojalla.”

1950-luvun Tukkiisaaren erottelu oli osin koneellistettu eikä työ ollut enää yhtä raskasta kuin ensimmäisinä vuosikymmeninä. Erotteluun otettiin kesäisin koululaisia ja myös naiset olivat tervetullutta työvoimaa.

”Erottelussa seistiin tynnyreissä ja lajiteltiin tukit omistajan leiman mukaan oikeaan puomi-väliin. Esimerkiksi Kemi Oy:n puissa oli kruunuleima. Ne niputettiin erottelutyömaalla ja hinaaja lähti vetämään nippuletkaa merelle.”³⁴

34 Kumpulainen Antti 9.9.2020 op.cit

4 Uiton talon suunnittelu ja rakentaminen

50. VIEREINEN SIVU: Juuri valmistuneen Uiton talon päädyistä näkyy eri telinekorkeudelta tehdyt rappaukset. Piha on sorastettu ja rantaa kohti laskevaan rinteeseen on istutettu nurmikko. Aitaa tai porttia ei ole vielä rakennettu. KUVU: Pohjois-Pohjanmaan museo

K A J A A N N I S S A
7. 8. 1937.
EINO PITKÄNEN
ARKKITEHTI

4.1 Suunnittelu ja rakentaminen

Uiton talo rakennettiin Tukksaaren erottelupaikalle miehistö- ja konttorirakennukseksi osana yhtiön harjoittamaa sosiaalista toimintaa. Se valmistui elokuussa 1938 ja otettiin välittömästi käyttöön. Rakennusvaiheen valvojana toimi piiripäällikkö Juho Allinen ja ylivalvojana apulaisuittopäällikkö insinööri Arvo Kivelä Kajaanista.

Rakennuksen valmistumisen aikaan Tukksaaren erottelupaikalla työskenteli jäiden lähdöstä syyskuun loppuun asti kahdessa vuorossa yhteensä 230 miestä. Heistä suurin osa oli paikallisia, jotka asuivat kodeissaan. Uiton talo rakennettiin tukkien mukana tulleiden vakituisten sekä vieraspaikkakuntalaisten sesonkityömiesten käyttöön. Normaalioloissa tiloihin voitiin majoittaa sata miestä ja tiukan paikan tullen peräti 150.³⁵

Funktionalismi oli tehnyt lopullisen läpimurron Suomessa ja sanomalehti Kaleva ylisti artikkelissaan Uiton talon tarkoituksenmukaisuutta. Kaikkialla kohdattiin 'uusasiällisyyttä' ja lisäksi huoneiden yksinkertaisuus sekä koristeiden puute muodosti toimittajan 'silmiä lepuuttavan ja viihtyisän näyn'. Lehtijutun mukaan myös hygieenisyyteen oli kiinnitetty suuresti huomiota.³⁶

Uiton talon suunnittelusta vastasi arkkitehti Eino Pitkänen, joka toimi Kajaanin Puutavaraosakeyhtiön osa-aikaisena arkkitehtina vuosina 1935-1940. Pitkänen oli saavuttanut yhtiön uudistushenkisen toimitusjohtaja Niilo Kannon luottamuksen ja toimi muodon antajana kaiken kokoissa yhtiön rakennushankkeissa.³⁷ Samanaikaisesti Uiton talon kanssa Pitkäsen suunnitteli Oulu Oy:n selluloosatehdasta Oulun Nuottasaaren.

Uiton talon pääpiirustukset on päivätty Kajaanissa 7. elokuuta 1937. Rakennepiirustuksia ei ole arkistossa säilynyt mikäli niitä lainkaan tehtiin.

35 Kaleva 29.7.1938

36 ibid

37 Tervonen Päivi, Eino Pitkänen - Arkkitehtinä Kajaanissa, Kainuun museon julkaisu, Kainuun Sanomat Oy 2001 s. 58

(Raili Kauppila)

Pystyhirsirunkoja Suomessa

Pystyhirsitekniikka juontaa juurensa Norjaan, jossa varhaiskeskiaikaisia sauvakirkkoja rakennettiin tällä tekniikalla. Suomessa pystyhirsitekniikka jäi varsin harvinaiseksi. Sitä käytettiin jonkin verran 1800-luvun lopun puurakennuksissa, joihin haluttiin aikaisempaa korkeammat huoneet ja suuremmat aukotukset.

Pystyhirren etuna on rungon painumattomuus sekä perinteisen liitostekniikan ja hirsimittojen asettamista rajoitteista vapaa pohjamuoto. Rungossa voitiin hyödyntää myös lyhyitä hirsiiä ja rakentaminen oli nopeaa, kun painumista varten tehtäviä varauksia ei tarvinnut tehdä.¹

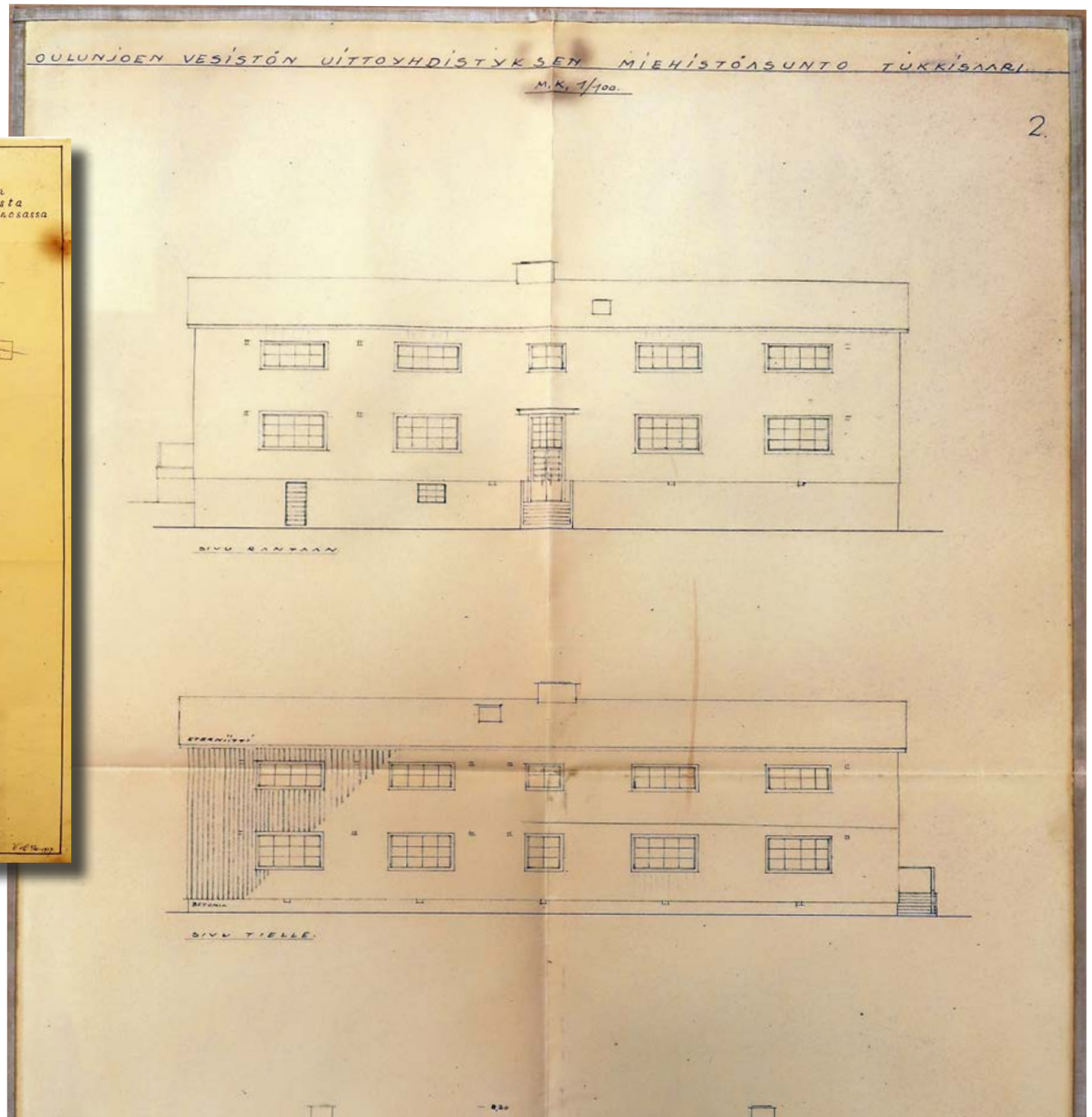
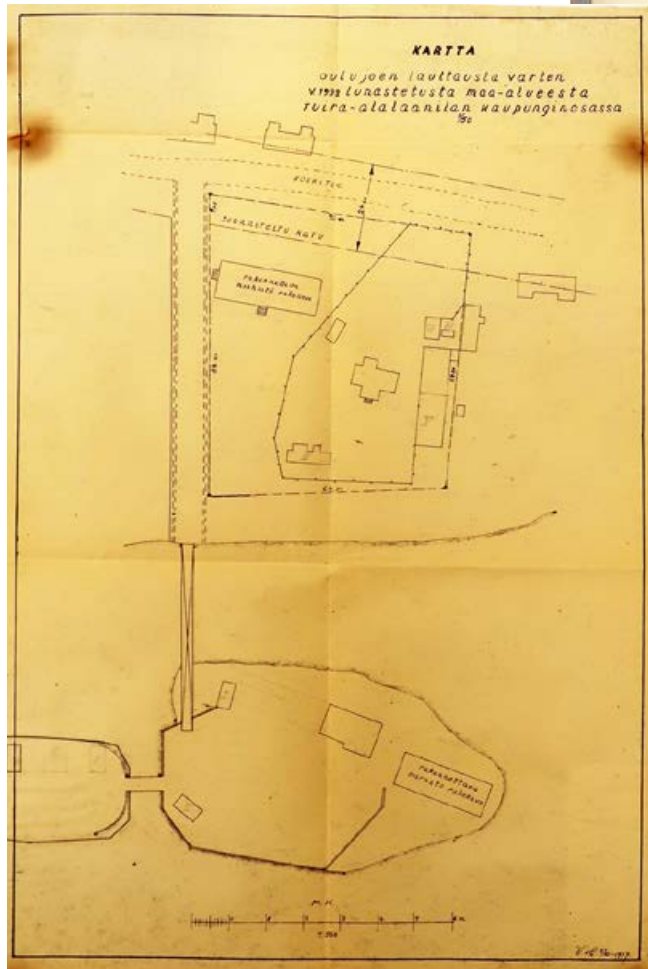
Pystyhirren painumattomuus oli perinteistä salvosmenetelmää otollisempi rapattujen julkisivujen tekemiselle. Rappaus voitiin tehdä Uiton talon tapaan välittömästi ilman laskeutumisen vaatimaa odotusaikaa.

Maamme tunnetuimpia pystyhirsirakennuksia ovat uusgoottilaiset Ilmajoen kansanopisto ja Lahden sittemmin purettu puukirkko. Puutavarayhtiöiden pystyhirsirakennuksia edustavat Oulunsalossa sijaitsevan Varjakan Sahan pytingit sekä norjalaisen puutavaraliikemies Terje Olssenin Rovaniemelle rakennuttama Konttisen kartano. Pystyhirsirunkoisena tunnetaan myös Kajaanin rautatieasema, jonka toinen kerros tehtiin perinteisellä lamasalvostekniikalla.

Pystyhirsitekniikka ei saavuttanut erityisen laajaa suosiota Suomessa. Rakoamisen välttämiseksi rakentaminen edellytti erityisen kivi- ja hirsien saatavuutta. Heikkoudeksi osoittautui myös se, ettei rakenne tiivistynyt painuessaan kuten perinteinen vaakasalvos.

1 Jokelainen Janne, Hirsirakenteiden merkitys asema-arkkitehtuurille 1860-1950, Oulun Yliopisto 2005

1937

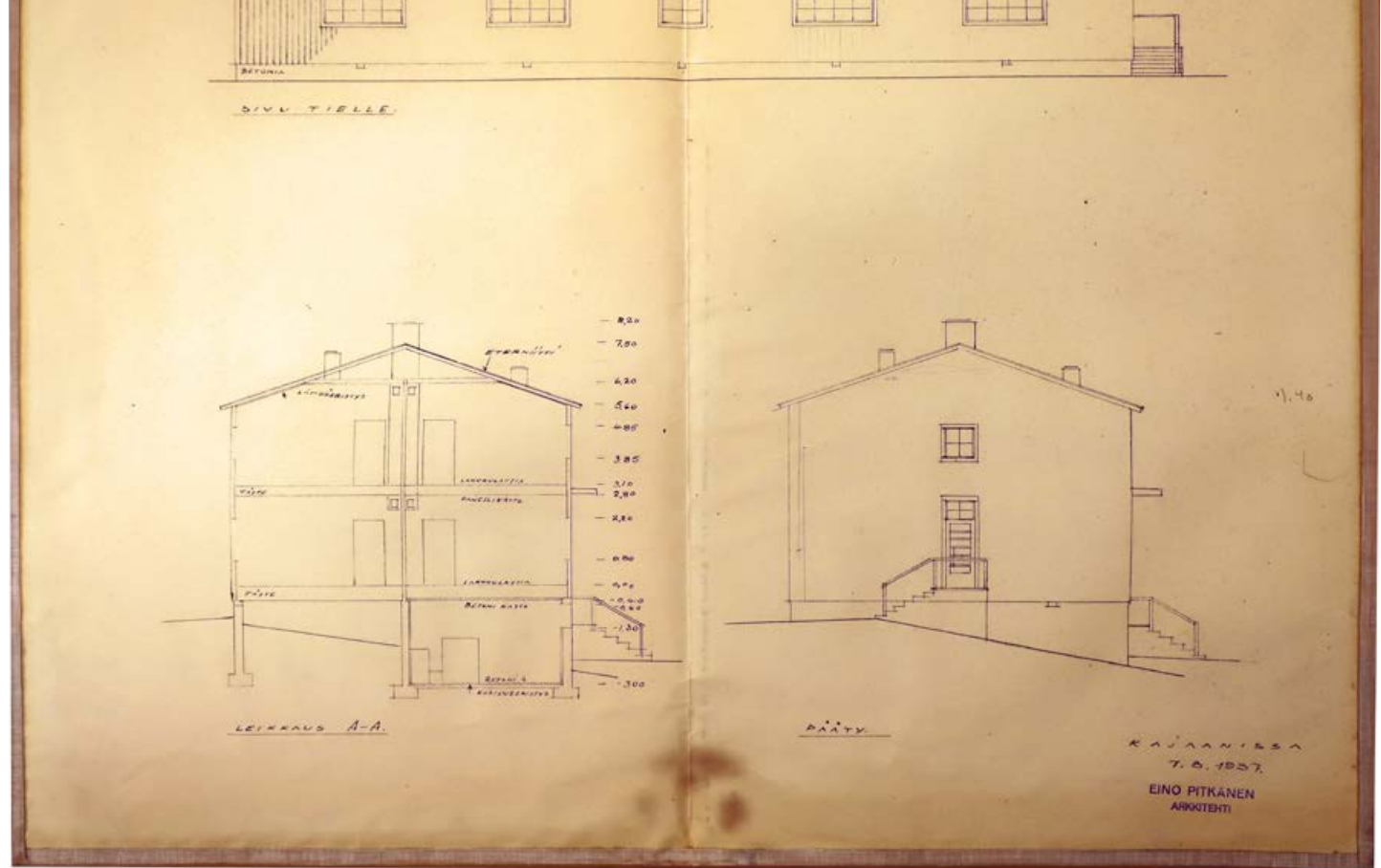

51. Kartta Oulujoen lauttausta varten lunastetusta maa-alueesta on päivätty 5.10.1937. Se toimii samalla Uiton talon asemapiirroksena. Piirustus osoittaa Koskitien linjauksen suunnitellun muutoksen. KUVA: Kansallisarkisto, Oulujoen Uittoyhdistyksen arkisto

1937

52. VIEREINEN SIVU: Pääjulkisivut Koskitien ja Oulujoen suuntiin. Alemmassa piirustuksessa on esitetty rappauksen peittoon jäävä pystyhirsiseinä. KUVA: Kansallisarkisto, Oulujoen Uittoyhdistyksen arkisto

53. OIKEALLA: Poikkaisleikkaus ja päätyjulkisivu itään. Leikkauksesta ilmenee toisen kerroksen alakaton muoto, jossa yläpohjan eristevahvuus on pienimmillään hyvin ohut. KUVA: Kansallisarkisto, Oulujoen Uittoyhdistyksen arkisto

4.2 Uiton talon arkkitehtuuri

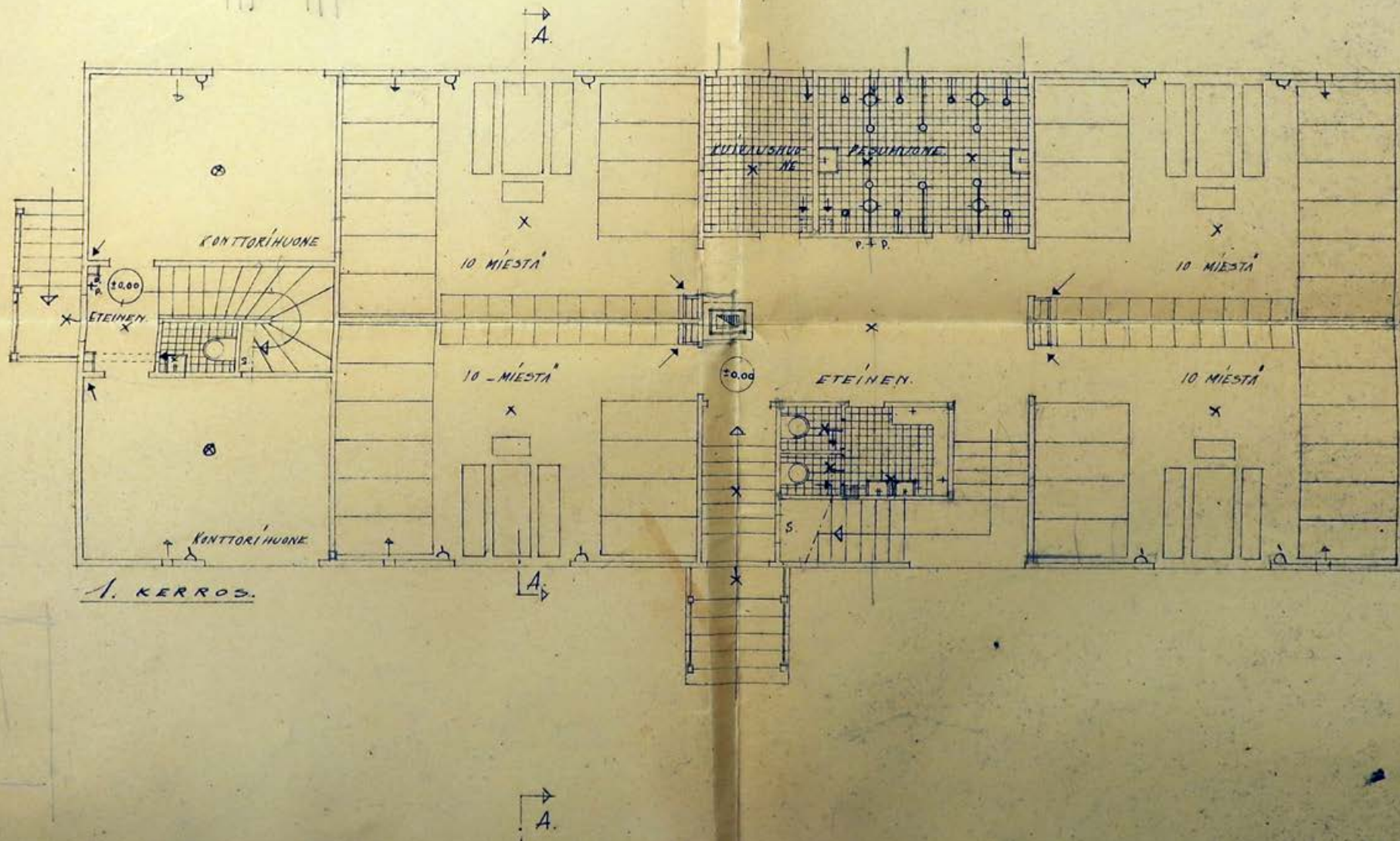
1930-luvun lopulla Eino Pitkäsän arkkitehtuuri oli modernia. Kaupunkien ulkopuolella hän sovelsi kuitenkin perinnerakentamisen rakennustapoja ja muotokieltä. Uiton talossa on nähtävillä näiden kahden suuntauksen välistä tasapainoa.

Rakennuksen perusmuoto on suoralinjainen ja julkisivujen käsittely pelkistettyä. Moniruutuiset ja sisäänkäynnin suhteen symmetrisesti sijoitetut ikkunat viittaavat enemmän perinnerakentamiseen kuin pohjoismaiseen klassisismiin, joka Pitkänen oli tuolloin jo jättänyt taakseen. Rakennukseen tehtiin lyhyträystäinen satulakatto, joka katettiin eterniittillä. Räystäät laudoitettiin eikä Pitkäselle tyypillisiä veistettyjä kattokannattimien päitä jätetty näkyviin.

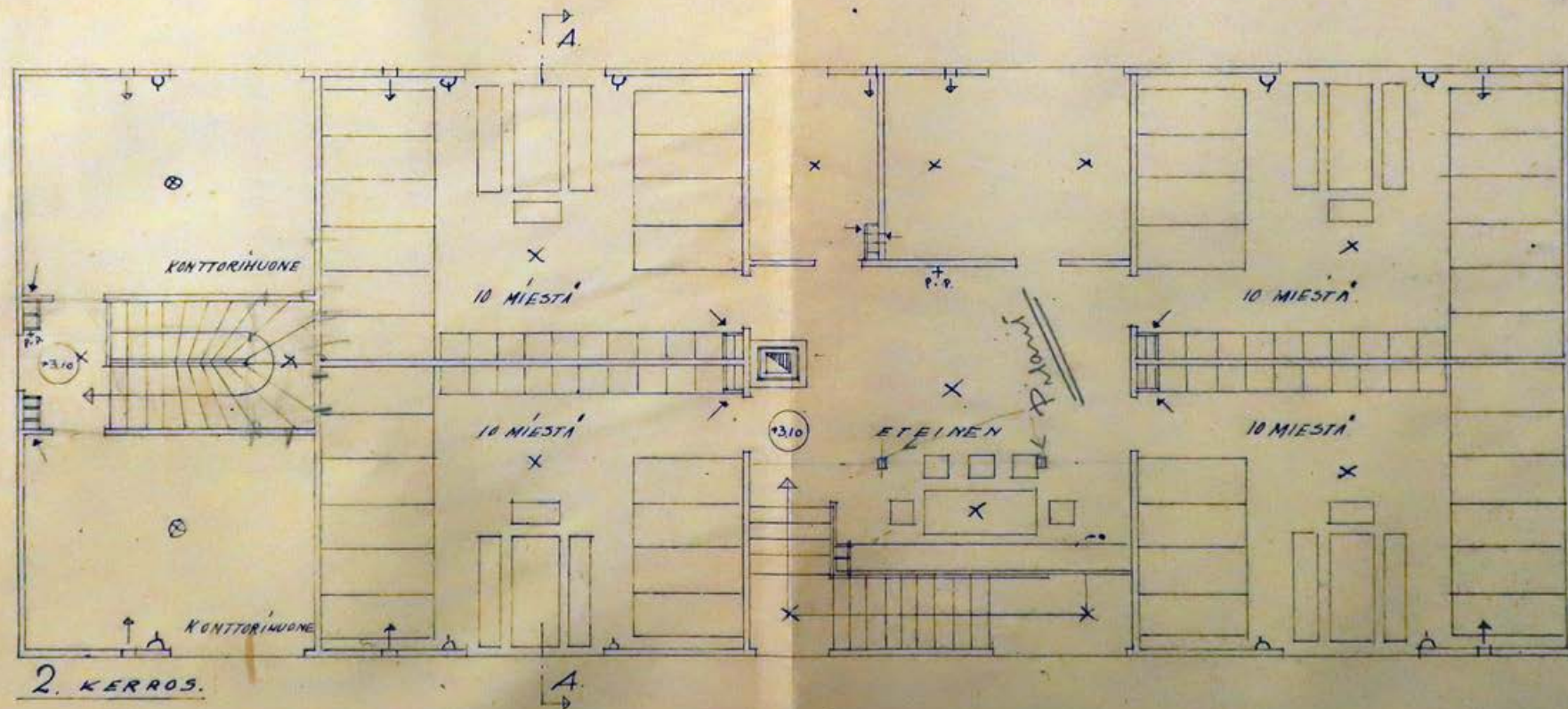
Rakennus perustettiin korkeiden pilareiden varaan. Ainoastaan luoteiskulmalla oli kellari-tilaa. Kellari valettiin betonista ja sinne sijoitettiin talon keskuslämmityslaitos. Muilta osin sokkeli oli verhorakennetta.

Rakennuksen erikoisuus oli pystyhirsistä tehty runko, joka rapattiin näyttämään kaupunkiympäristöön paremmin sopivalta kivrakennukselta. Runkorakenteen painumattomuus mahdollisti ulkoseinien rappaamisen välittömästi rakennuksen valmistuttua. Puurakenteisia olivat myös välipohjat ja väliseinät, joista kantavana rakenteena toimi rakennuksen harjalinjan kohdalle tehty pitkittäinen seinälinja.

1937

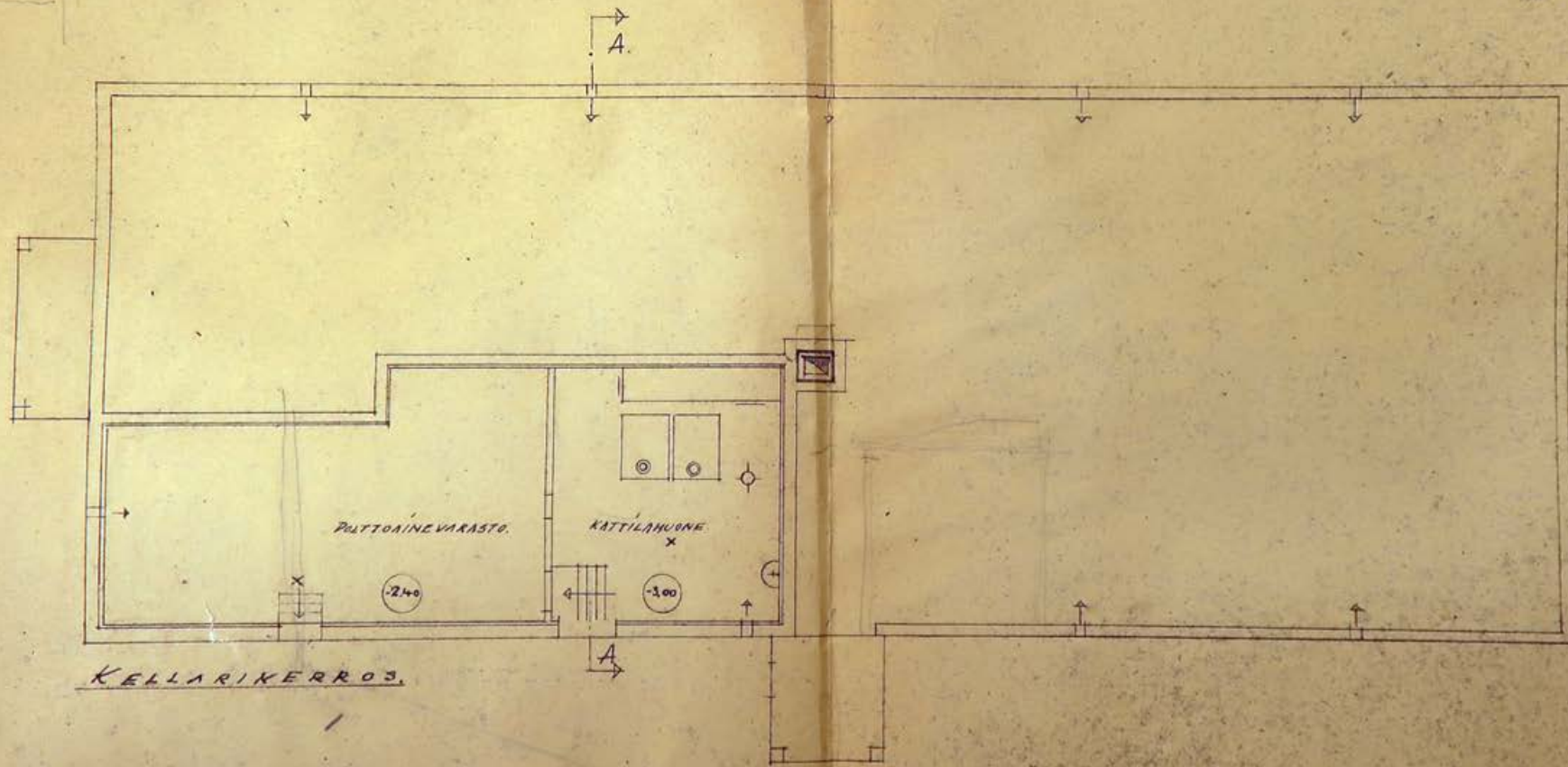

54. Ensimmäisen kerroksen pohjapiirros. Vasemmalla näkyvillä konttorihuoneilla oli oma sisäänkäynti ja sisäporras. Alakerrassa oli neljä 10 hengen miehistöhuonetta ja ajanmukaiset saniteettitilat.
KUVA: Kansallisarkisto, Oulujoen Uittoyhdistyksen arkisto

55. Toisen kerroksen pohjapiirros. Kerroksen huonejärjestys oli identtinen alakerran kanssa. Saniteettitilojen kohdalla oli yhteistila ja kaksi pienempää huonetta. Niistä toinen oli varattu ylöspainijoille ja toinen työjohtajalle. KUVA: Kansallisarkisto, Oulujoen Uittoyhdistyksen arkisto

1937

KAJAANISSA
7. 8. 1937
EINO PITKANEN
ARKKITEHTI

56. Kellarikerroksen alkuperäinen pohjapiirros vuodelta 1937. Kellarissa sijaitsi talon lämpökeskus ja polttoainevarasto. KUVA: Kansallisarkisto, Oulujoen Uittoyhdistyksen arkisto

4.3 Tilaohjelma ja tilojen käyttö

Rakennus tarjosi majoitustilat sadalle vieraspaikkakuntalaiselle työntekijälle. Molemmissa kerroksissa oli neljä kymmenen hengen miehistöhuonetta, joiden kalustus muodostui vieriviereen ryhmitetyistä rautasängyistä, kaappirivistöstä sekä pöytäryhmästä. Lisäksi toisessa kerroksessa oli kaksi pienempää huonetta ylöspanijoille ja työnjohtajalle. Yläkerran aula toimi lukuhuoneena.

Toisen käyttäjäryhmän muodostivat Uittoyhdistyksen toimihenkilöt, jotka työskentelivät Uiton talon luoteispäätyyn tehdyissä konttoritiloissa. Tämä niin kutsuttu 'terävää' muodostui kahteen kerrokseen päällekkäin sijoitetuista toimistohuoneista. Konttorilla oli oma sisäänkäynti ja sisäporras. Konttorista ei ollut sisäyhteyttä miehistötilaan.

Kellarissa sijaitsi rakennuksen keskuslämmityskattila ja polttoainevarasto. Kattilaa lämmitettiin aluksi kiinteällä porttoaineella ja myöhemmin öljyllä.

4.4 Edistyksellinen varustelu

Huomion arvoinen seikka on Uiton talon varustelu ja edistyksellinen talotekniikka. Varustuksessa hyödynnettiin ominaisuuksia, joita erämaakämpissä ei ollut tarjolla.

Hygienenisyys oli yksi funktionalismin keskeinen ihanne. Ensimmäiseen kerrokseen tehtiin ajanmukaiset ja tilavat peseytymistilat, jotka varustettiin suihkuilla. Miehistön käytössä oli myös vesivessat ja varusteiden kuivaukseen tarkoitettu huone. Rakennuksessa oli vesikiertoinen keskuslämmitys, jossa lämpö johdettiin huoneisiin patteriverkolla. Miehistöhuoneissa tai konttoreissa ei tarvittu työlaitia tulisijoja tai öljylämmittimiä.

Suunnitelmissa on kiinnitetty erityistä huomiota ilmanvaihtoon, jolle etenkin toisen kerroksen miehistöhuoneiden huonekorkeus antoi hyvät lähtökohdat. Painovoimaisia poistokanavia tehtiin jokaiseen huonetilaan ja korvausilmakanavat sijoitettiin ulkoseiniin. Jokaisessa huoneessa oli myös sähköpistorasiat.

Miehistön vapaahetkiä varten varattiin radio, sanomalehtiä ja ajanvietepelejä. Korttipelit ja alkoholin hallussapito olivat erottamisen uhalla kiellettyjä. 1950-luvulla Uiton talon viereen rakennettiin myös pieni urheilukenttä.³⁸

38 Purhonen op.cit s. 114

57. Heinäkuussa 1938 Sanomalehti Kaleva kuvaili Tukksaaren työväestön ja työnjohtajain asuinrakennusta komeaksi ja ajanmukaiseksi. KUVU: Kansallisarkisto, Uittoyhdistyksen arkisto

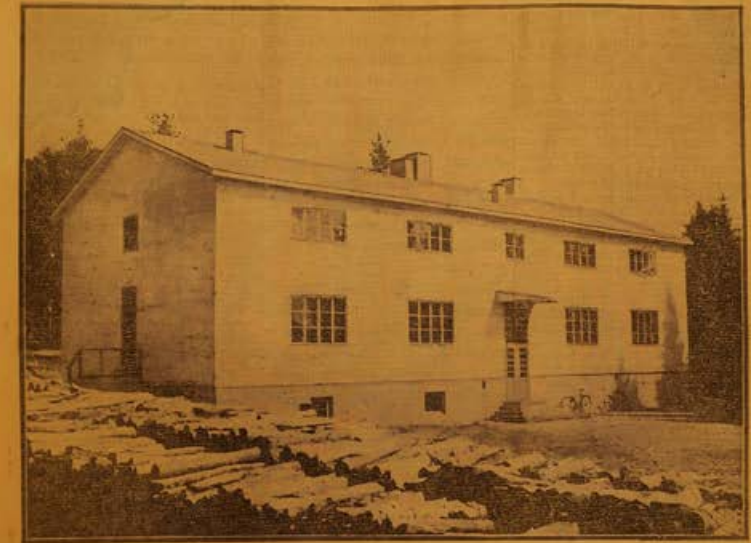
KALEVA

N:o 170 - 1938

KANSAN KAIKUJA OULUSTA SEKÄ OULUN MAAN OULUKUNNASTA

PERJANTAINA HEINÄKUUN 29 PÄIVÄNÄ

39:s VUOSIKERRO

Tukksaaren uusi työväestön ja työnjohtajain asuinrakennus.

Krylenkokin Irotskilainen!

Vyehinski syyttää. —

Taas uusi oikeudenkäynti.

Maakova, Dr. T. (Häls. R.D. "Pravda") julkustaan kirjotuksessaan nimillä yhäkin syyttää Vyehinskiä siitä, että oikeusministeri Krylenok on otettavaksi. Viimeksi mainittu ja muutamat muut ovat yrittäneet hankkia kalliista työstä laiminlyönnin vuoksi. Kirjoitus kerrotaan, että he ovat tulkinneet sen järkeä, että oikeusministeriä koskevaan joutunut luottamusta. Hänä syyttävät viittä vuotta siitä, että jatkoin ainoa rikollisikänsä Krylenok vastaan, joka kukaan tunnettu arvostettu virkamies Suomessa.

Uusi komea ja ajanmukainen työväestön ja työnjohtajain asuinrakennus

valmistunut Oulujoen vesistöön uittoyhdistyksen lajittelupaikalle Tukksaareen.

Tukksaaren eräaluepaikalla on Oulujoen vesistöön uittoyhdistyksen rakennuttamana käynnissä oleva ja ajanmukainen työväestön ja työnjohtajain asuinrakennus. Rakennuksen, joka sijaitsee Tukksaaren kirkolla maantereen puolella, perustamistyöt aloitettiin jo viime syyskuuta, mutta päätöksiä päätettiin käsitellä vasta viime helmikuussa ja valmistus on nyt leikkauksessa päättyneenä ja vastaanotettiin käsiteltiin. Rakennus on rakennettu pystysuorissa, rapattu päältä kivi- ja vaaleilla ja vaaleilla. Työväestön ja työnjohtajain asuinrakennus on Oulujoen vesistöön uittoyhdistyksen apulaisjohtajalle ja johtajalle Arvo Kivelle Kajaanista. Tarkasteluun on tullut johtajalle Kalle K.

“Kun Tshe osoit...
n...
että...
maisi...
voja...
al...

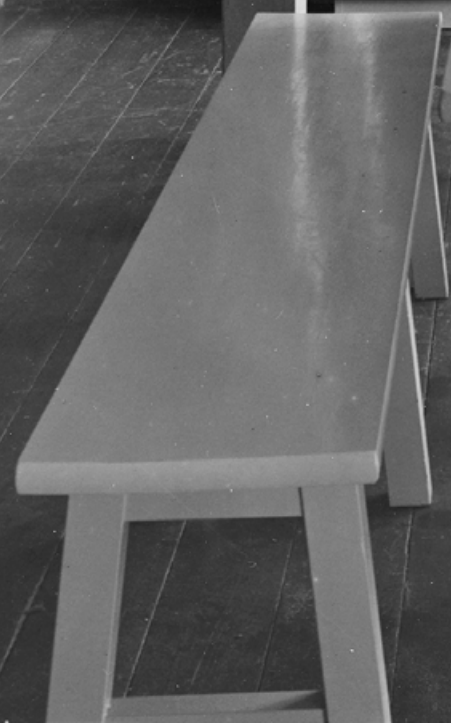
Lon...
min...
neuvotti...
nin...
pitää...
tapoa...
mielily...
kämpä...
syytyks...
osoittan...
saataman...
sainväli...
että...
källyt...
ta...
seena...
sen...
han...
vriitaa...
ta...
Tuhelk...
maan...
luotam...
sainmaa...
vetel...
sin...
olla...
Häilä...
nin...
vedelle...
han...
perusta...
täikisy...
yhteise...
kainjo...
rauhan...
mieks...
Lepu...
sainväli...
perusa...
varma...
neuvot...
neuvot...

OITIN IIINA-ATTENTAATTORI ON LIION.

Kokoushuoneen käyttöön
tarkoitettu. Huoneeseen
ei saa ottaa mitään
muuta tavaraa.
Kokoushuone
Kokoushuoneen käyttöön
tarkoitettu. Huoneeseen
ei saa ottaa mitään
muuta tavaraa.

Kokoushuone
Kokoushuone

9

1938

58. VIEREINEN SIVU: Miehistökämpän yläaulassa oli lukunurkka. Lukuharrastus kuului toivottuihin ajanvietetapoihin. Sitä vastoin taustalla näkyvän huoneentaulun mukaan kaikenlainen korttipeli, väkijuomien nauttiminen, halussa pito ja kauppa sekä päihtyneenä esiintyminen olivat kiellettyjä erottamisen uhalla. KUVA: Pohjois-Pohjanmaan museo, Mauno Mannelin 1938

59. YLLÄ: Miehistökämpän toisen kerroksen majoitushuone mitoitettiin kymmenelle vuoteelle. Kiireisimpään aikaan erottelua tehtiin kahdessa vuorossa, jolloin samaa sänkyä käytti kaksi miestä. Oikealla lukittavat kaapit henkilökohtaisille varusteille. Seinät on vuorattu Oulu Oy:n selluloosapahvilla. Sisäkaton tasainen keskiosa on paneeloitu. Ulkoseinällä on käytetty voimakasta kattolistaa. KUVA: Pohjois-Pohjanmaan museo, Mauno Mannelin 1938

5 Uiton talon käyttö- ja muutoshistoria 1938-2020

1938 Uiton miehistökämppä ja konttori, Eino Pitkänen

1984 Oulu kaupungin teknisen laitoksen konttori, Esko Tuulos

OULUJOEN UITTOYHDISTYS
TUKKISAAREN
EROTTELUTYÖMAA

OULUJOEN UITTOYHDISTYS
ASUNTOJA
AUTOKATSASTUS

UITTOKOTI
OULUN KAUPUNGIN
VESILAITOS
VIEMÄRILAITOS
MAANTUKIMUSLABORATORIO
PUISTOTOIMI
ULKOILU JA URHEILUTOIMI

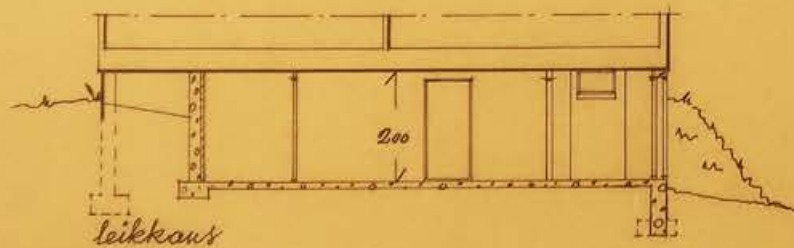
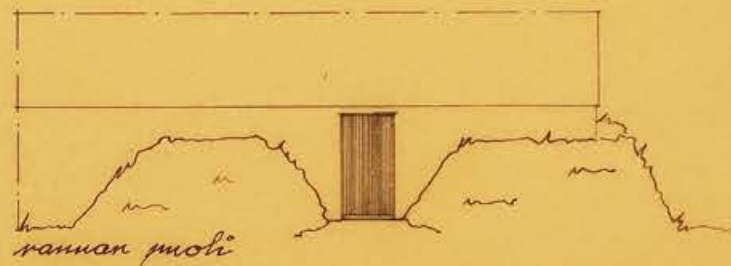
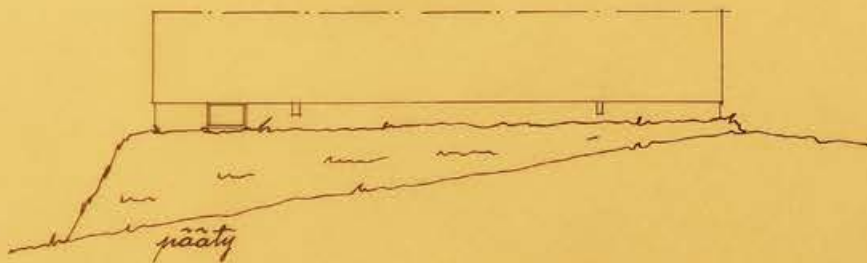
MIELENTERVEYSKUNTOUTUJIIEN
KOSKIVIRRANKOTI 2005

ASUMISKUNTOUTUSYKSIKKÖ 2013

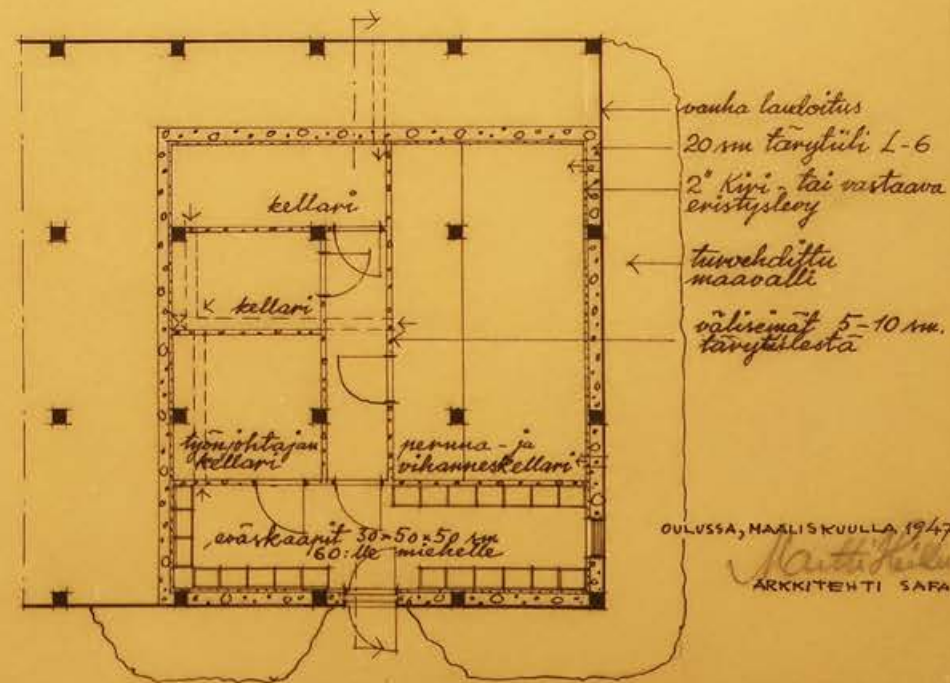
60. Uittomiehiä Tukksisaaren niputuslaitoksella 1940-luvun lopulla. Taustalla näkyy Oulujoen Uittoyhdistyksen rakennuskantaa: Uiton talo kuvan keskellä, sen oikealla puolella Tukksisaaressa sijainnut ruokala ja varasto. Uiton talon vasemmalla puolella on saunarakennus ja kuvan vasemmassa reunassa toinen samanlainen. Puupinojen takana on mantereelle rakennettu varasto. KUVA: Mauno Mannelinin kokoelma

61. Oulun kaupunginarkkitehti Martti Heikura suunnitteli vuonna 1947 uuden kellaritilan rakennuksen kaakkoispäätyyn. KUVA: Oulun kaupunginarkkisto.

Ouhjoen vesistön nittoyhdistyksen Tukkiisaaren
miehistöasuntolan kellaritila
1/100

ovet 85 x 185 mm.
ikkuna 62 x 42 mm
lasit 55 x 35 mm (lev x korke.)

62. Vuonna 1948 otettu valokuva Uiton talosta. Sisäänkäynnin oikealla puolella näkyy kellarin laajennusosaan johtava sisäänkäynti. Katolle on tehty ukkosenjohdattimet ja piha on aidattu. Takana näkyvä aita erottaa Uiton talon ja piiripäällikön talon pihapiirit. KUVA: Mauno Mannelinin kokoelma

5.1 Kellarin laajennus 1947

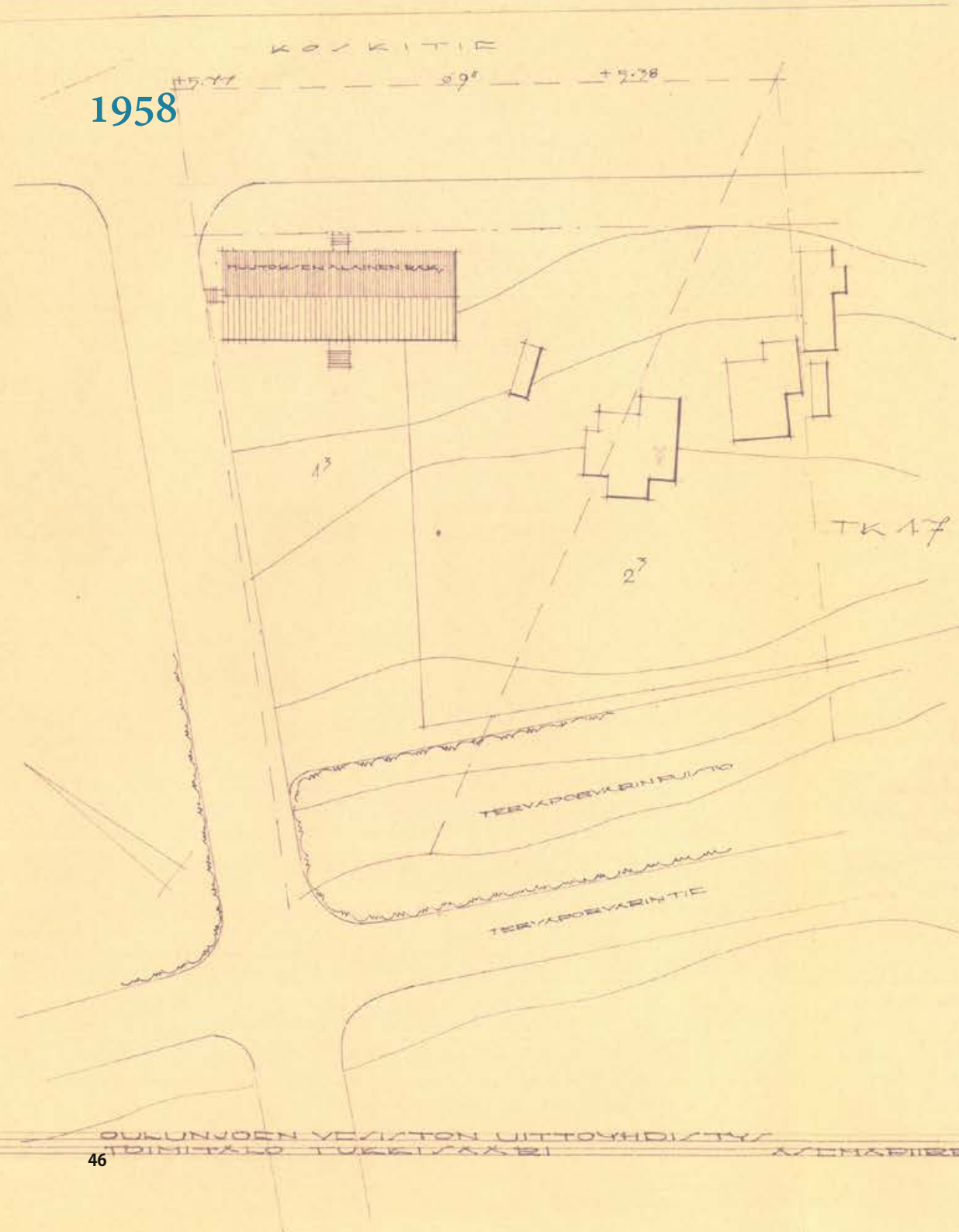
Uiton talo rakennettiin betonipilareiden päälle, siten että suurin osa alapohjasta oli kaimamatonta perusmaata. Ainoastaan luoteiskulmassa oli betonirakenteinen kellaritila.

Vuonna 1947 kellaria laajennettiin rakennuksen vastakkaiseen pätyyn. Uutta kellaria ei yhdistetty vanhaan, vaan sille tehtiin oma sisäänkäynti. Kellarin laajennusosaan tehtiin eväskaapit 60 miehelle, vihanneskellari sekä kolme erillistä varastohuonetta, joista yksi nimettiin työnjohtajalle.

Kellarin seinät eivät saaneet kantavaa tehtävää. Ne tehtiin tärytiilestä, joka eristettiin sisäpuolelta kahden tuuman toja-eristyslevyllä. Ulkopuolelta kellarin seinät vuorattiin turvehditulla maavallilla. Myös väliseinät muurattiin 5-10 senttimetrin tärytiilestä. Alapohjaksi valettiin maanvarainen betonilaatta.

Kellarin laajennusosan suunnitteli virkaa tekevä kaupunginarkkitehti Martti Heikura. Hänen mittakaavassa 1:100 tekemä piirustus on päivätty maaliskuussa 1947.

1958

5.2 Peruskorjaus ja muutos 1958

Uiton talon ensimmäinen peruskorjaus tehtiin vuonna 1958. Sen suunnitelti arkkitehti Uki Heikkinen, joka tuolloin Martti Heikuran ohella oli yksi kaupungin työllistetyimmistä arkkitehteista. Peruskorjauksesta on säilynyt pääpiirustukset, joihin on myöhemmin tehty merkintöjä. Piirustussarjasta puuttuu kellarin pohjapiirros.

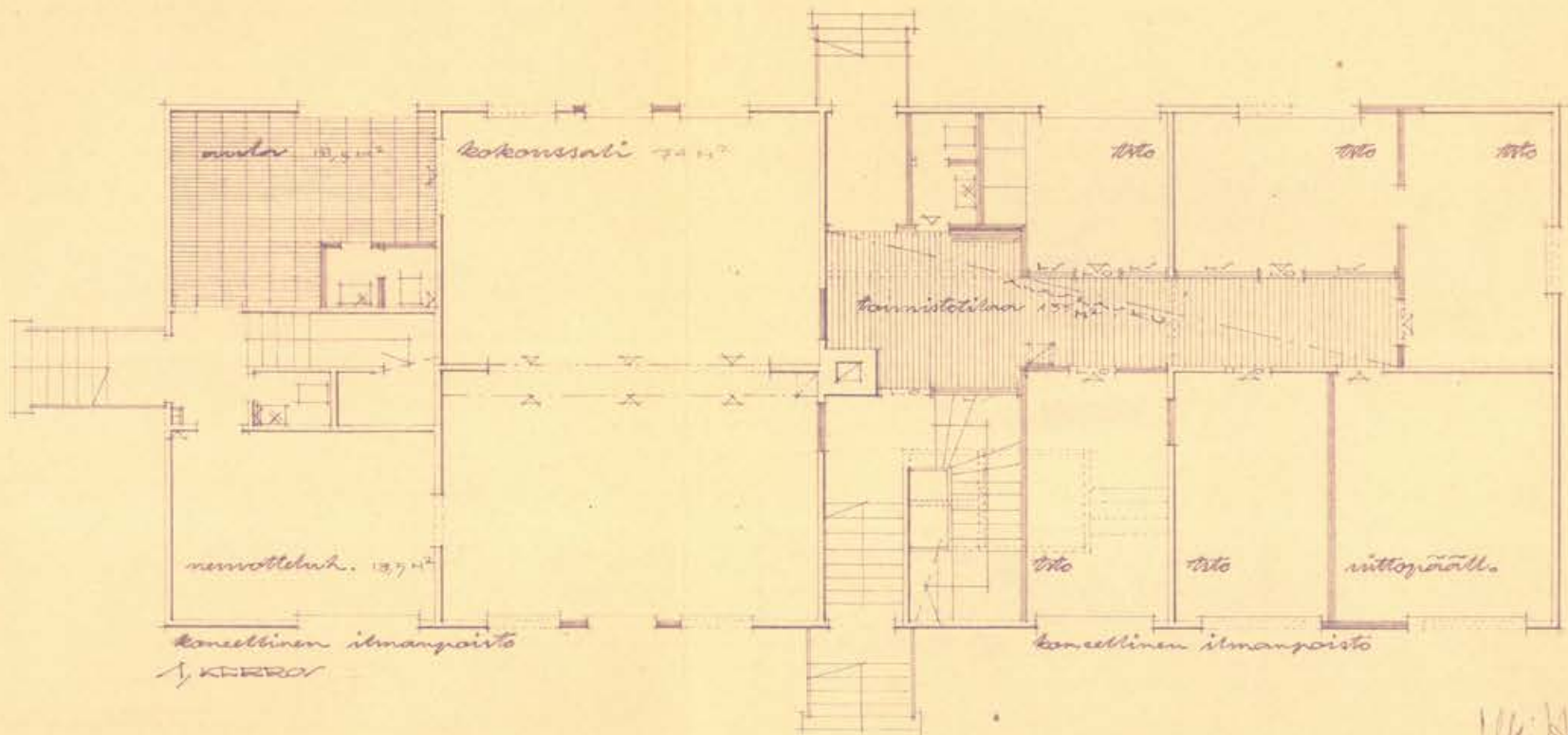
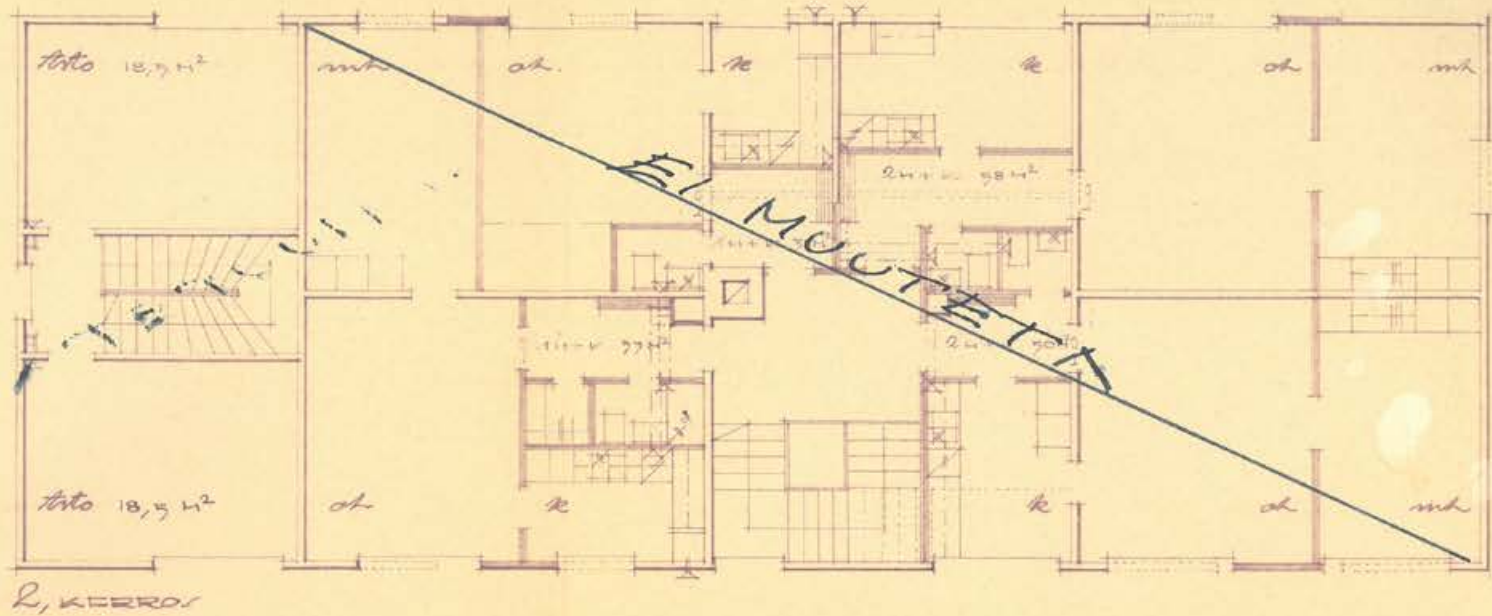
Peruskorjauksella uudistettiin rakennuksen käyttötarkoitusta, joka Tukisaaren erottelutyömaan hiljennyttyä ei enää vastannut Uittoyhdistyksen tarpeita. Alakerrassa miehistön majoitustilat ja pesutilat muutettiin keskus-käytävän varrelle ryhmitellyiksi toimistoiksi.

Länsipäädyssä kahdesta alakerran miehistöhuoneesta tehtiin yhdistämällä yksi suuri kokoushuone. Alakerran konttorit muutettiin sisäänkäyntiaulaksi ja neuvotteluhuoneeksi, joista avattiin yhteys kokoushuoneeseen. Koskitien puolelle tehtiin uusi sisäänkäynti toimistoihin ja tilankäyttöä tehostettiin myös porrashuonetta tiivistämällä.

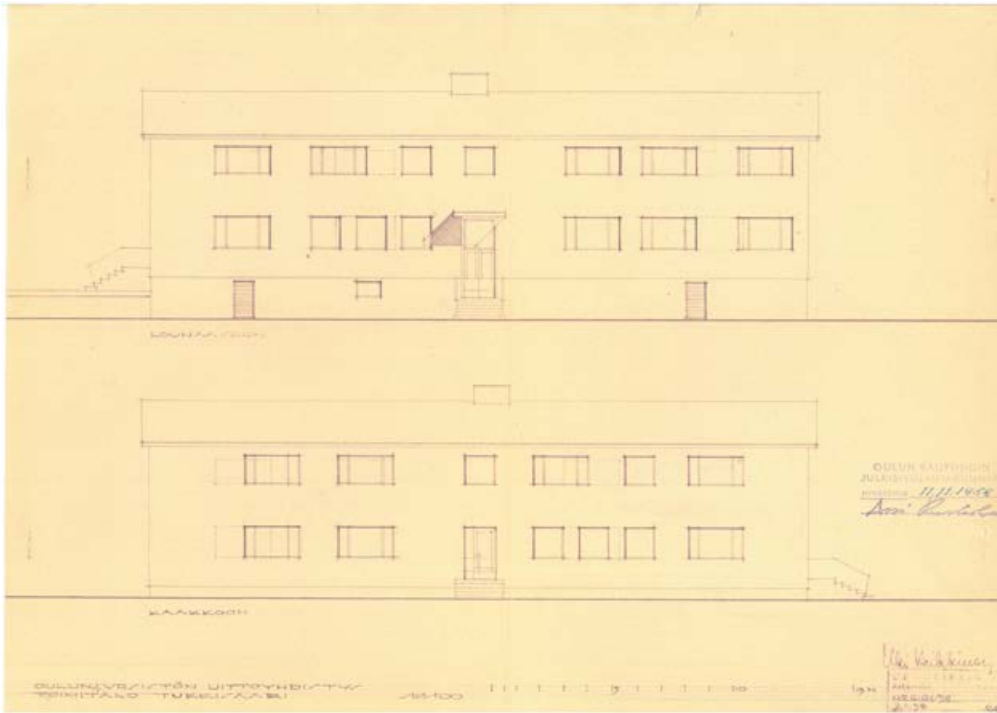
Suunnitelmassa toisen kerroksen neljä miehistöhuonetta muutettiin neljäksi asunnoksi. Niistä kolme oli keittiöllä ja kylpyhuoneella varustettuja kaksioita ja yksi yksiö. Yläkerran muutosta ei ilmeisesti toteutettu tämän suunnitelman mukaisesti vaan asuntoja tehtiin vain kolme. Toisen kerroksen konttorit säilyivät muuttumattomina ja niiden sisäporras säilytettiin.

63. Arkkitehti Uki Heikkisen marraskuussa 1958 laatima asemapiirros.
KUVA: Oulun kaupunginarkisto

64. Ensimmäisen ja toisen kerroksen pohjakaavoihin tehtiin merkittäviä muutoksia. Alemmasta ensimmäisen kerroksen pohjapiirroksesta ilmenee, kuinka miehistökämpät muutettiin toimistoiksi ja Koskitien puolelle tehtiin uusi sisäänkäynti. Toiseen kerrokseen tehtiin asuntoja. Pohjapiirroksen merkintä 'ei muuteta' ajoitus ja tarkoitus jää epäselväksi. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

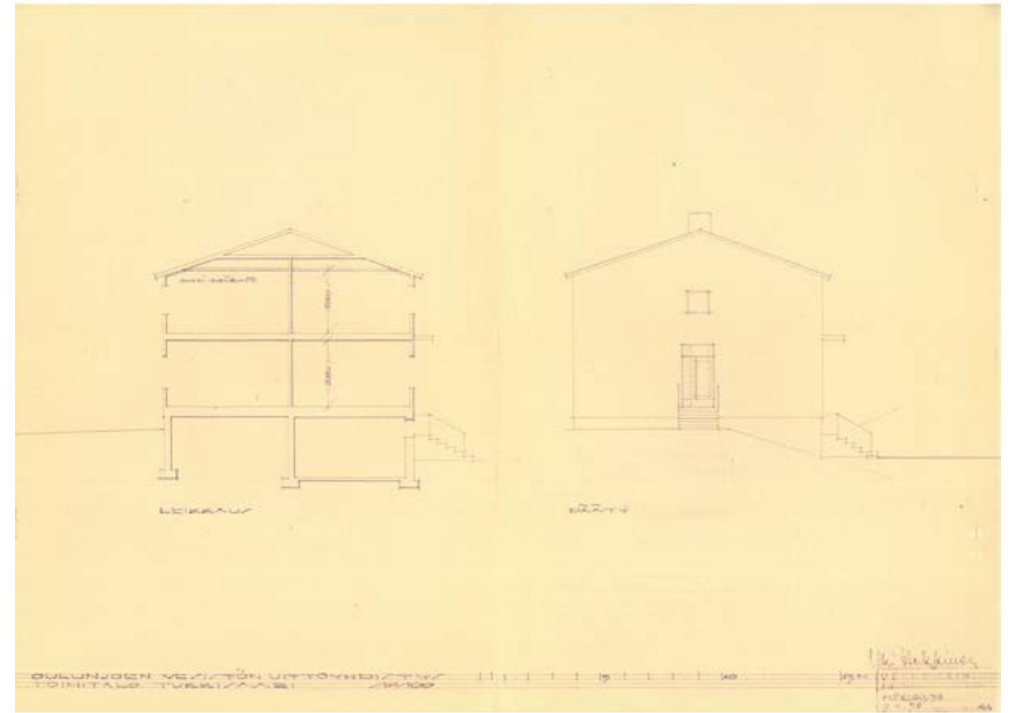
Uki. Heikkinen
 47
 15.12.1958
 15.12.1958

65. Arkkitehti Uki Heikkinen päivitti rakennuksen ulkoarkkitehtuurin 1950-luvulle. Moniruutuiset 1930-luvun ikkunat vaihdettiin yksi- tai kolmiosaisiin funkisikkunoihin. Piirustuksessa aukotuksen muutokset on merkitty katkoviivalla. Heikkinen teki myös uuden sisäänkäynnin Koskitien puolelle.

Rakennukseen tehtiin koneellinen ilmanpoisto. Sitä varten ensimmäisen kerroksen keskikäytävän alakattoa laskettiin ja suureen kokoustilaan koteloitii ilmanvaihtokanavisto. Myös toiseen kerrokseen tehtiin uusi alakatto, joka mahdollisti yläpohjan lisäeristämisen ja ilmanvaihtokanavien vaakavedon.

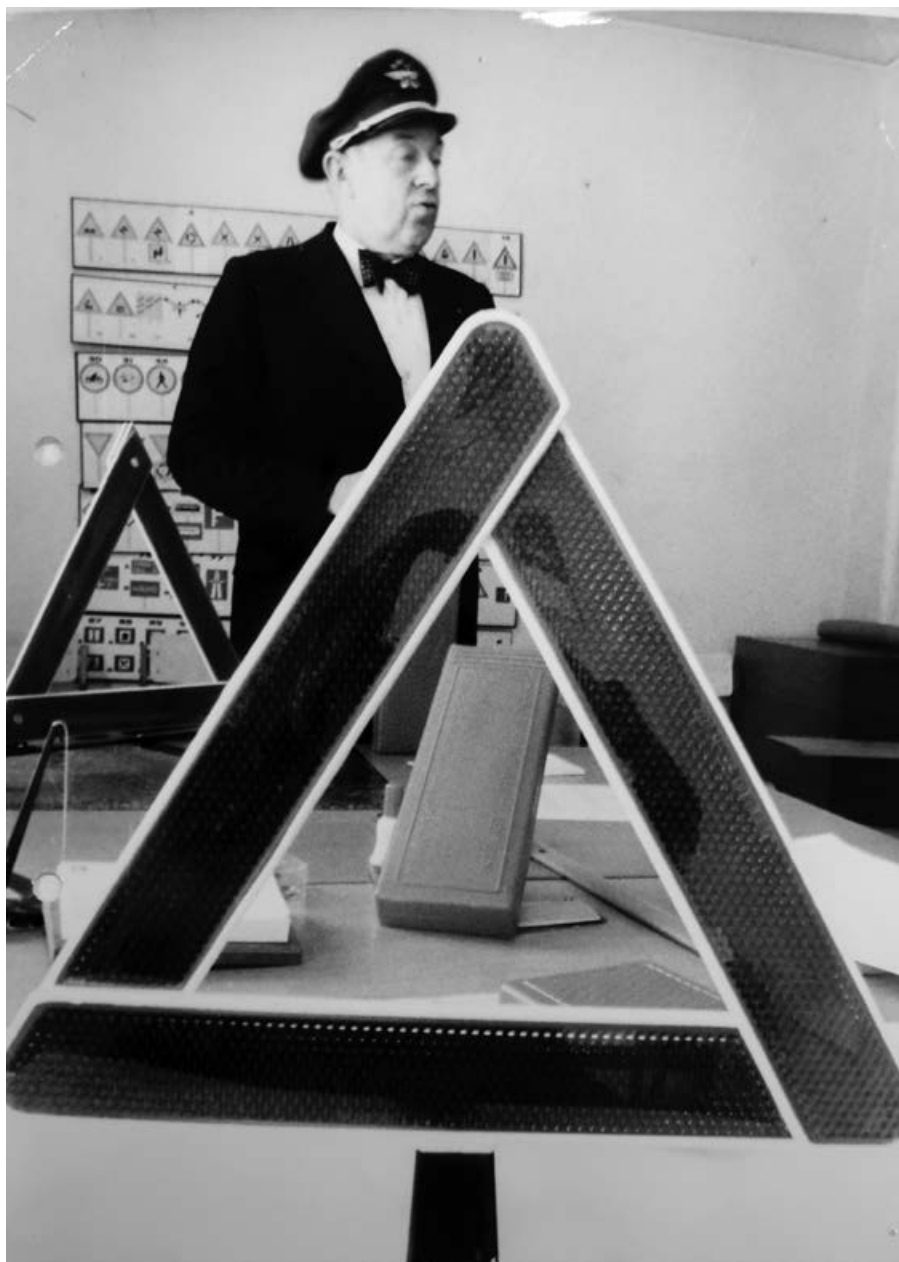
Uki Heikkinen päivitti rakennuksen ulkoarkkitehtuuria 1950-luvun tyylin mukaiseksi. Merkittävin muutos tehtiin aukotukseen, joka uusittiin vastaamaan uutta huonejärjestystä.

66. Yläkerrassa tehtiin uusi alakatto, joka mahdollisti yläpohjan lisäeristämisen sekä poistoilmakanavien vaakavedot. Länsipään sisäänkäyntiä laajennettiin. Siihen vaihdettiin edelleen käytössä oleva puurunkoinen pariovi.

Samalla kaikki rakennuksen ikkunat uusittiin aikakaudelle tyypillisiin yksi- tai kolmipuitteisiin, tuuletusikkunalla varustettuihin ikkunoihin. Myös oviaukkoja laajennettiin ja rakennus sai nykyiset puiset ulko-ovet.

Alkuperäinen eterniitti-pintainen vesikatto vaihdettiin todennäköisesti tässä vaiheessa punaiseen sementtitiilikatteeseen.

67. Konttoripäällikkö Esko Tuulonen työhuoneessaan vuonna 1972. Huone sijaitsi Uiton talon ensimmäisessä kerroksessa Koskitien puolella. KUVA: Autokatsastuksen arkisto, Kansallisarkisto Helsinki

Autokatsastuksen konttori Uiton talossa

Oulun autokatsastuskonttori vuokrasi Uiton talosta seitsemän toimistohuonetta ja arkistotilat kesällä 1969, jolloin katsastuksesta tuli valtion laitos. Sitä ennen autokatsastuksen toimipaikat Oulussa olivat perin vaatimattomat. Ensimmäinen Asemakadulla sijainnut katsastusasema tuhoutui sodan aikana. Sodan jälkeen toimintaa jatkettiin aluksi katsastusinsinööri Esko Tuulosen kotitalossa, josta konttori muutti Ilmarinkadulle. Ennen muuttoa Uiton taloon, katsastuksia suoritettiin Torinrannassa hotelli Vaakunan paikalla.³⁹

Katsastusinsinööri Lauri Myllylä työskenteli katsastuskonttorissa koko sen ajan, kun se toimi Uiton talossa. Konttorilla työskenteli tuolloin kymmenkunta katsastusmiestä sekä konttorihenkilöstöä.

”Tilat olivat todella ahtaat. Toimistohuoneemme sijaitsivat Kaupunginvarikon puoleisessa päädyssä, jossa vain konttorijohtaja Tuulosella oli oma työhuone. Sosiaalitilat olivat Koskitien puolella ja yleisötila joen puolella.”

”Asiakaspalvelu tapahtui lasiluukun kautta. Katsastusmiesten käytössä ollut puhelin sijaitsi yleisötilan puolella ja virka-asioita piti hoitaa asiakkaiden kuullen.”

Autojen katsastus suoritettiin taivasalla. Kun tuli talvi, työtä tehtiin taskulampun valossa. Myllylän mukaan oululaiset autoliikkeet lupasivat järjestää valaistuksen, mutta johto ei sitä hyväksynyt. Tilanne ei juurikaan parantunut, kun rakennuksen päätyoven yläpuolelle saatiin yksi valonlähde. Myöhemmin katsastuskenttä sai valaisinylväät.⁴⁰

”Katsastuskenttä oli kylmä ja märkä. Joen puoli oli avointa kenttää ja tuuli puhalsi kylmästi Hartaanselältä. Vesi valui puroina Koskitieltä ja lammikoitui autojen sekaan.”

Ajoneuvojen koeajo suoritettiin sorapintaisella Koskitiellä. Jarrujen toiminta mitattiin jarrutusjäljistä mittanauhalla.

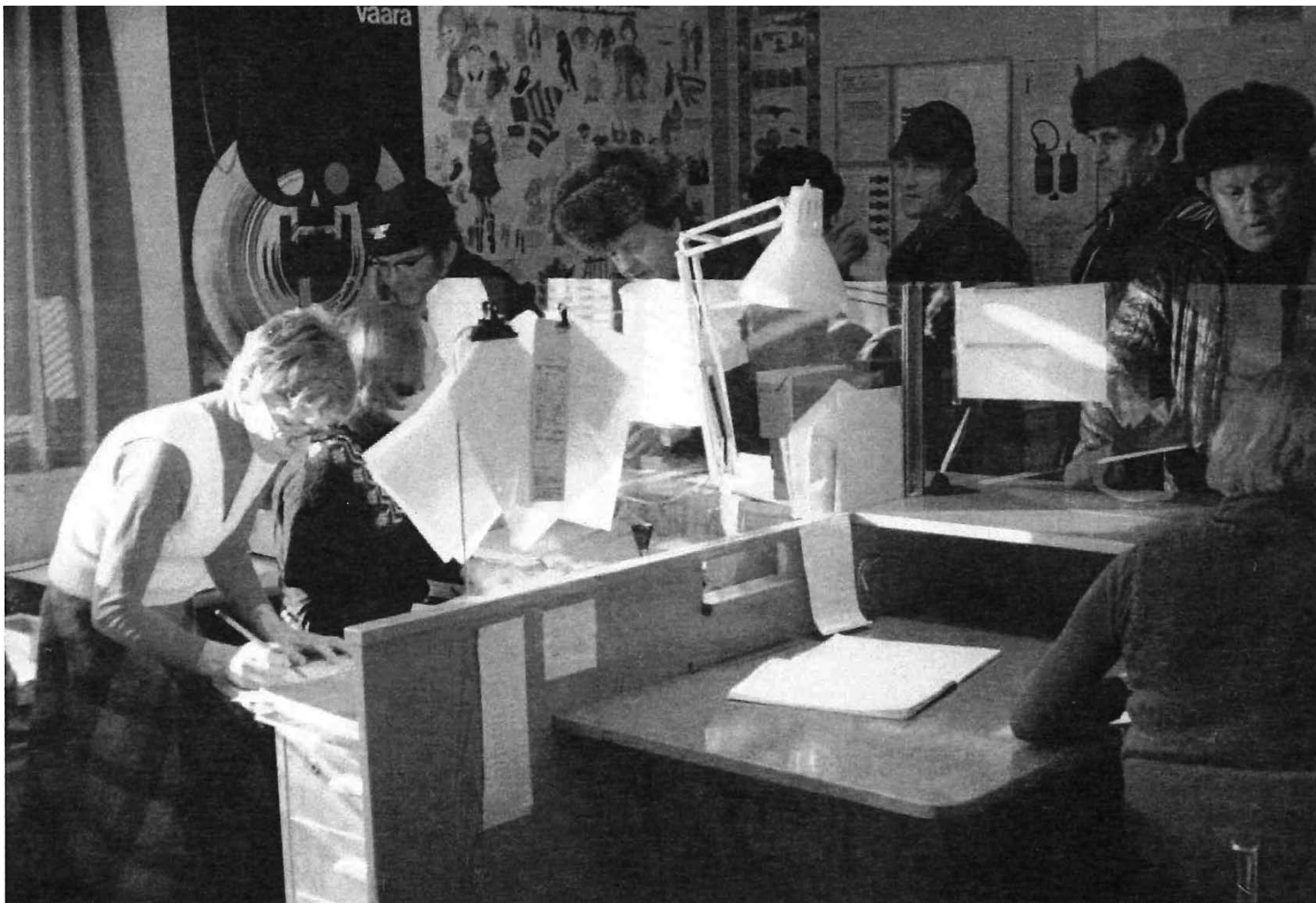
”Jäisellä kelillä oli vaikea saada kuorma-auto tai rekka jyrkkää mäkeä ylös Uiton talon parkkipaikalta Koskitielle. Myös ajokokeessa tämä mäkilähtö oli ensimmäinen koetelemus korttia suorittavalle oppilaalle.”⁴¹

Katsastuskonttori muutti Uiton talosta Ruskoon, jonne vuonna 1977 valmistui uusi toimitalo.

39 Kansallisarkisto, Autokatsastuksen arkisto, rouva Tuulosen päiväamätön muistelma

40 Myllylä Lauri ja Vieno, Kangastalon Lassin saappaissa, omakustanne Kirjapaino Kuki Ky 2018 ss. 125-128

41 Kansallisarkisto, Autokatsastuksen arkisto

68. Katsastuskonttorin tilat rakennuksen ensimmäisen kerroksen länsipäädystä olivat ahtaat. Asiakastila ja työntekijöiden työtilat sekoittuivat toisiinsa. KUVA: Lauri Myllylän kokoelma

71. Uiton talon viereinen katsastuskenttä oli kylmä ja viimainen. KUVA: Lauri Myllylän kokoelma

72. Jäätynneen sadevesiviemärin avaus jäi katsastusmiehen tehtäväksi. KUVA: Lauri Myllylän kokoelma

69. Ajoneuvot katsastettiin Uiton talon vierisellä Oulun kaupungin omistamalla pysäköintipaikalla. KUVA: Lauri Myllylän kokoelma

70. Kuvan kahdeksan katsastusmiestä ja kolme kanslistia toimivat Uiton talon ahtaissa tiloissa.. Takarivin neljäs oikealta on katsastusinsinööri Esko Tuulonen. Lauri Myllylä kuvan oikeassa laidassa. KUVA: Kansallisarkisto, Helsinki

Toisen kerroksen asukkaita

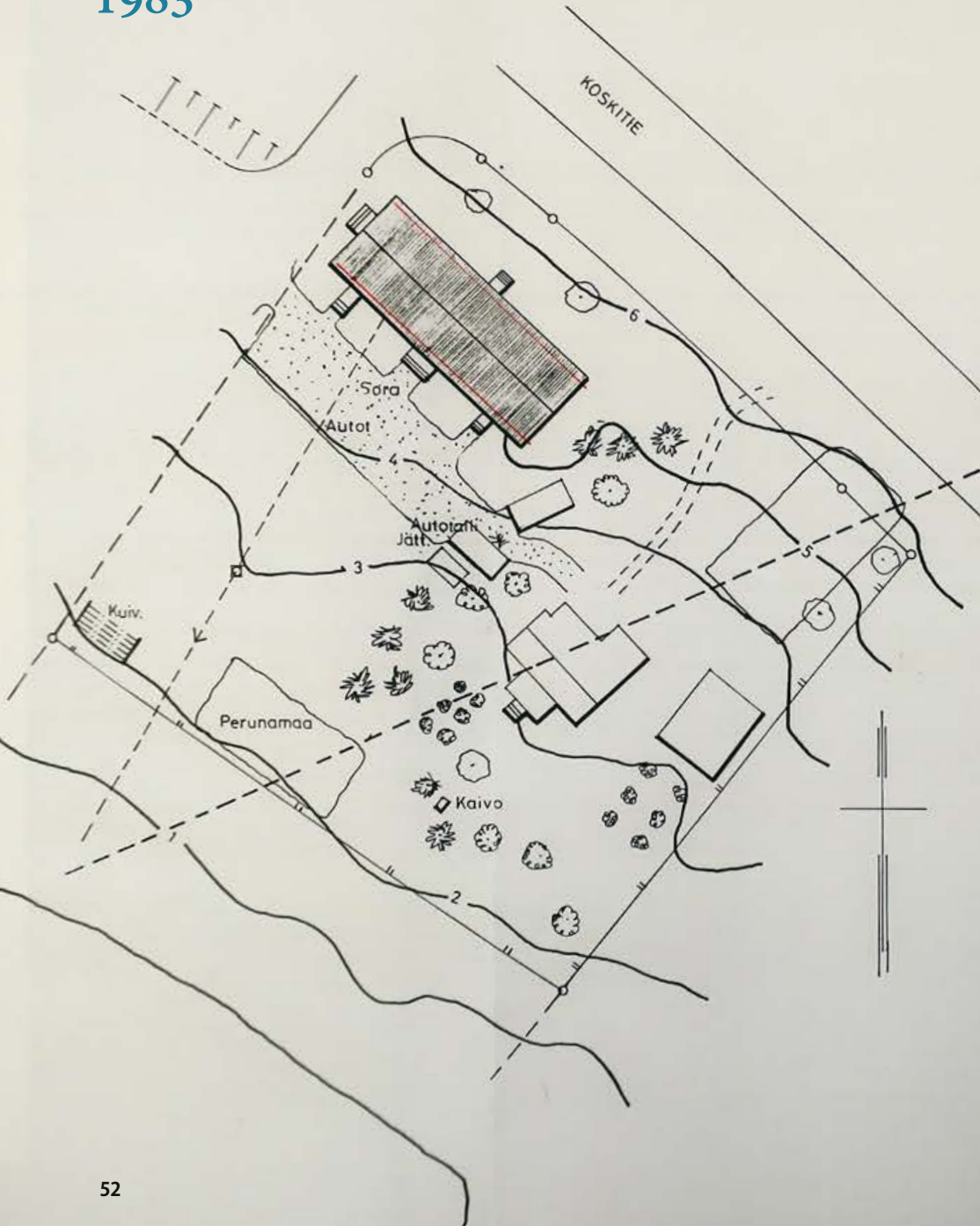
Rakennuksen toisen kerroksen itäpäädyssä asui Uittoyhdistyksen talonmies. Vaikeasta invaliditeetista huolimatta hän pystyi hoitamaan raskaat lumityöt ja muut ylläpitotyöt. Työ helpottui, kun puulämmitys vaihdettiin öljyyn.⁴²

Toinen asunto oli suurempi ja siinä oli neljä huonetta ja keittiö. 1960-luvun lopulla siinä asui muun muassa metsäalan toimihenkilö, joka työskenteli päivisin alakerran toimistossa. Kolmas huoneisto oli tuolloin vieraiden käytössä.⁴³

42 Myllylä Lauri, haastattelu

43 Pitkänen-Koli Taina, sähköposti tekijälle 26.9.2020

1983

KRRK
VP 5 996/00/1
R 1254/00

73. Oulun kaupungin puutarhaosaston työntekijöitä Uiton talon itäpäädyssä. Vasemmalla näkyy yksi kolmesta matalasta varastokopeista. Tässä vaiheessa piiripäällikön talo oli purettu ja tonttia käytettiin varastoalueena. Kuva on työntekijöiden tekemästä kalenterista vuodelta 1989. KUVA: Jouko Karjalaisen kokoelma

la - 1268

Rakennuslupa / Toimilupielupa
myönnetty lupapäätöksessä mainitun
ehdon 22/2 2000 ja tämän
piirustuksen vahvistetu näytteenotoksi.

[Signature]
virastopäällikkö

Olemassaolevaan tilanteeseen
ei tehdä muutoksia

K.O.SA/KYLÄ	KORTTELI/TILA	TONTTI/ALUE	VIRANOMAISEN ARVIOINTIMERKINTÖJÄ VARTEN		
Tuira	47	1:3	PIIRUSTUSLAJI	ALUE N:O	
RAKENNUSOIKEUS	Muutos työ		Pääpiirustus		
RAKENNUSKOHTEN NIMI JA Osoite	Oulun uittoyhdistyksen talo / Oulu, Niiriväylä Koskitie 4		PIIRUSTUKSEN SISÄLTÖ	MITTAKAAVAT	
OULUN KAUPUNGIN RAKENNUSVIRASTO TALOSUUNNITTELUOSASTO			Asemapiirustus	1/500	
PÄIVÄYS	PIRTTÄNYT	HYVÄKSYNYT	SIUNNITTELDALA	PIIRUSTUKSEN NUMERO	MAASTO
22.11.83	SU		ARK		
		<i>Jankko</i>	TYÖN NUMERO	275	7

75. Jouko Karjalaisen työhuone Uiton talon toisessa kerroksessa näytti tällaiselta tammikuussa 1989. Vuoden 1983 pohjakuvassa tila on nimetty apulaiskaupunginpuutarhurin huoneeksi. KUVA: Jouko Karjalaisen kokoelma

74. Uiton talo vuoden 1983 muutokorjauksen jälkeen. Kuvassa näkyvät 1950-luvulla vaihdetut ulko-ovet ja ikkunat. Vesikatto on päällystetty kattotiilillä. Julkisivuihin on lisätty verkkomaiset palotikkaat. Katolla näkyy uuden ilmanvaihtokoneen hormi. Piha on sorastettu ja vanha aita purettu. KUVA: Jouko Karjalaisen kokoelma

5.3 Muutokorjaus 1983 - osaksi kaupunginvarikkoa

Autokatsastukselta vapautuneisiin tiloihin muutti Oulun vesilaitoksen työntekijöitä. Oulun kaupungin vesi- ja viemärihuolto oli tuolloin jaettu kolmeen piiriin, joista Uiton talossa toiminut toimisto vastasi keskustan alueesta. Putkimestari Matti Ikäläinen muistaa rakennuksen olleen paikoin huonokuntoinen:

”Toimimme kaupunginvarikon puoleisessa yläkerrassa, jonka toisessa päädyssä oli mittausosaston toimistoja. Alakerrassa oli sosiaalitylöitä sekä muita yhteisiä tiloja. Toimistoomme kuljettiin joen puolen pääportaasta. Varikon puoleisen päädyn sisäporras oli niin huonossa kunnossa, ettei sitä saanut käyttää.”⁴⁴

44 Haastattelu Matti Ikäläinen 28.9.2020

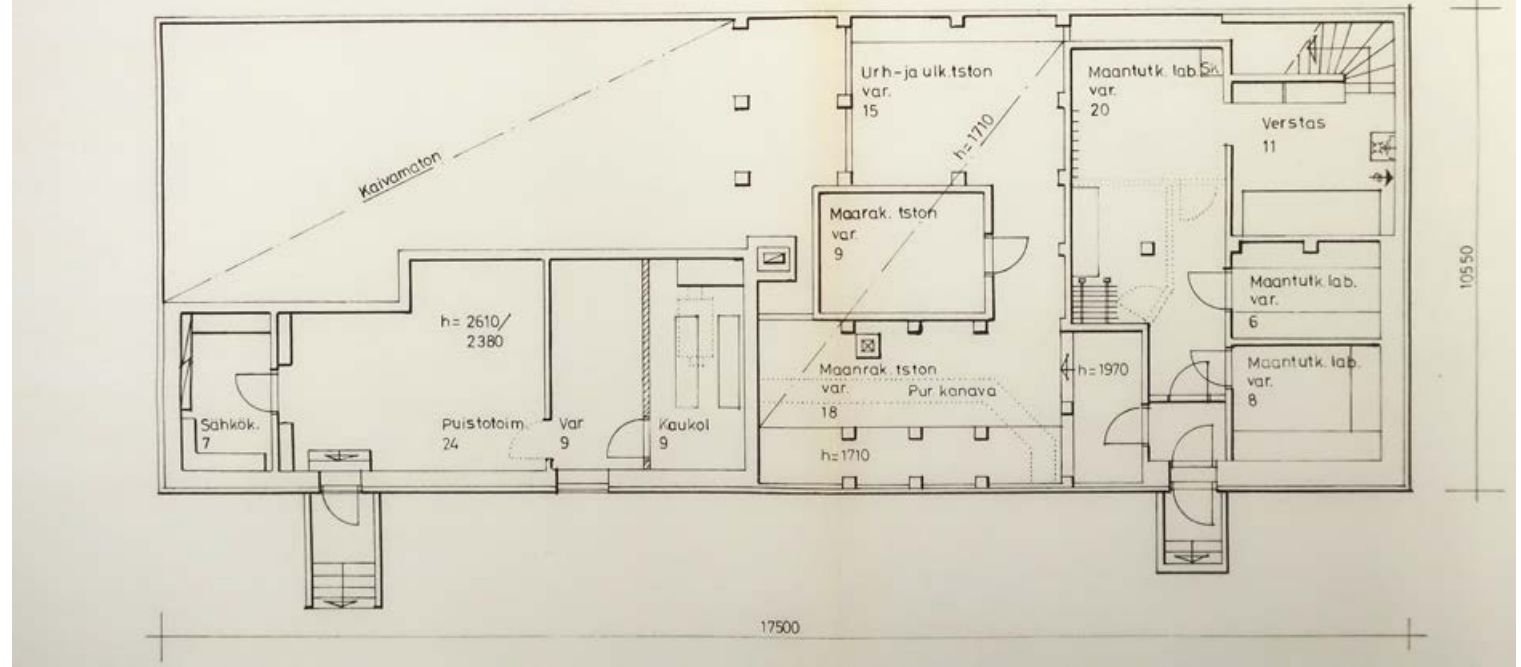
Elokuussa 1983 Uiton talon tontti rakennuksineen siirtyi Uittoyhdistykseltä Oulun kaupungin omistukseen.⁴⁵ Saman vuoden marraskuussa valmistui Oulun kaupungin rakennusviraston talosuunnitteluosastolla kaupunginarkkitehti Esko Tuuloksen johdolla laadittu muutokorjaussuunnitelma.

Jo edellisessä korjauksessa toimistotilaksi muutettu alakerta mukautettiin Oulu kaupungin teknisen laitoksen tarpeisiin. Laitoksen muut yksiköt toimivat viereisen kaupunginvarikon tiloissa sekä väliaikaisesti myös kahdessa puuhuvilassa varikon ja Uiton talon välisellä alueella.

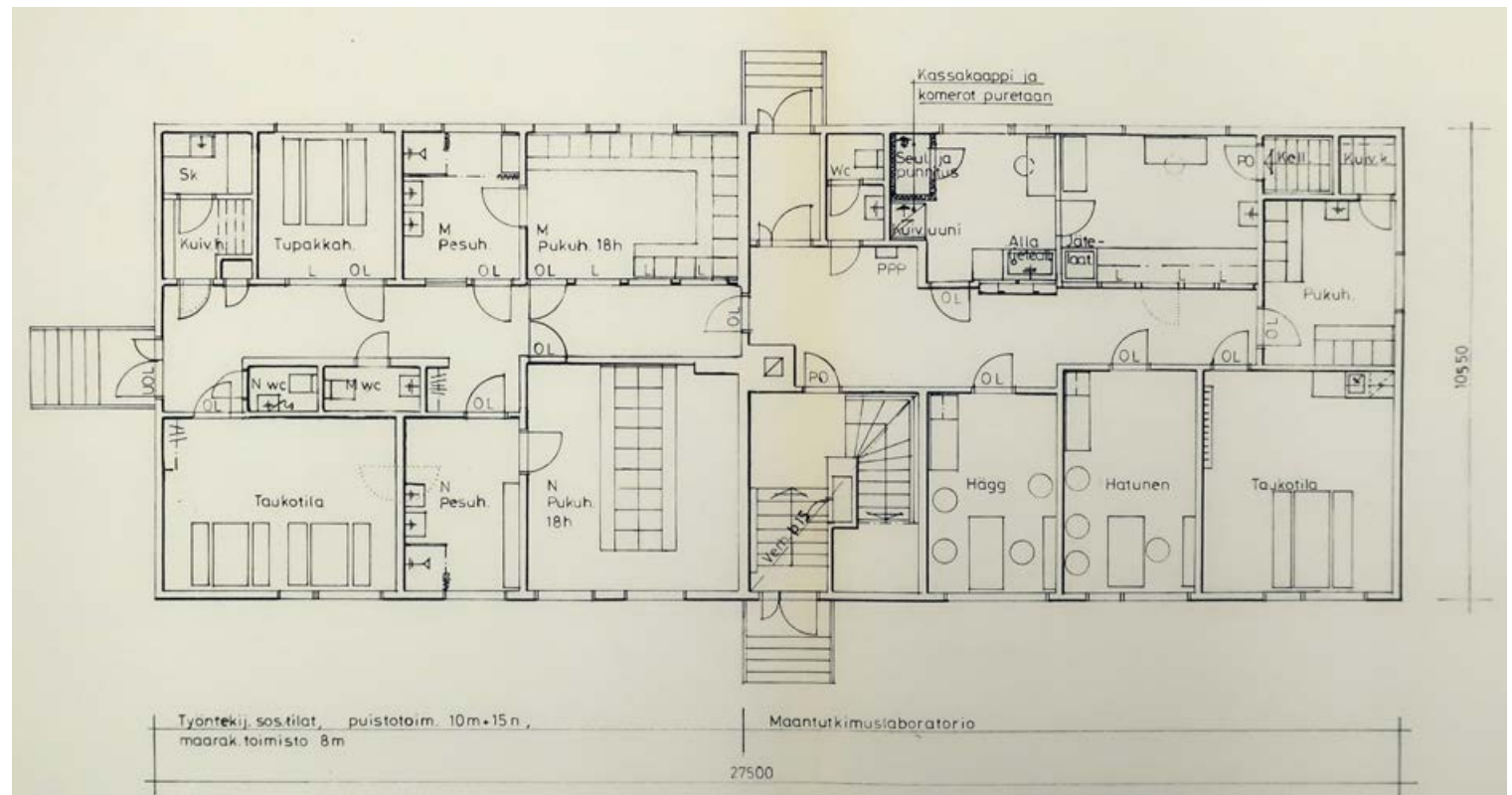
45 Oulun kaupunginarkkisto

1983

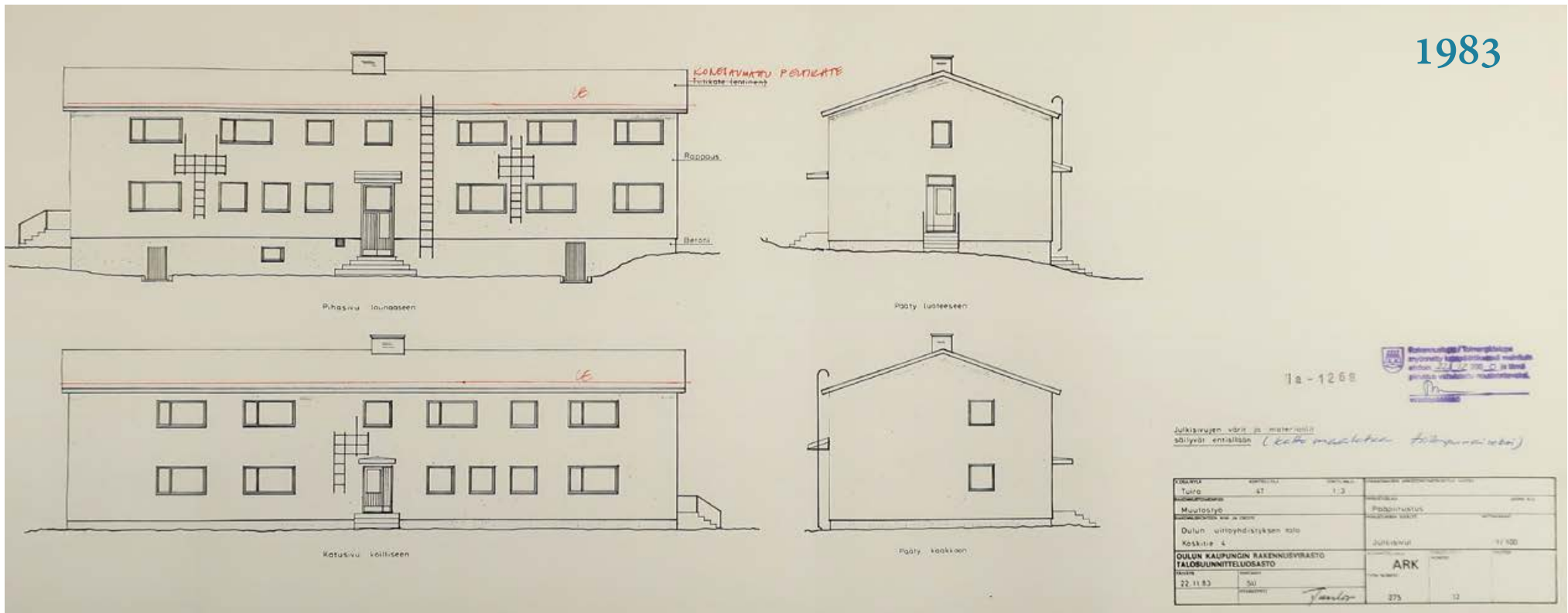
76. Kellaria laajennettiin kaivamattoman keskiosan kohdalla. Länsipäättyyn saatiin lisää varastotilaa, kun rakennuksen oma lämpölaitos vaihdettiin kaukolämpöön. Itäpäättyyn tehtiin maantutkimuslaboratorion verstaas, josta rakennettiin porrasyhteys ensimmäisen kerroksen toimistoihin. KUVU: Oulun Tilapalvelut -arkisto

77. Ensimmäisen kerroksen länsipäättyyn tehtiin kaupungin työntekijöiden sosiaali- ja taukotiloja. Myös itäpäädyn toimistohuoneita järjesteltiin uudestaan. KUVU: Oulun Tilapalvelut -arkisto

1983

78. Kaupunginarkkitehti Esko Tuuloksen 22.11.1983 signeeraamissa julkisivupiirustuksissa on vain vähäisiä muutoksia. Ulkoseinille lisättiin verkkomaiset palotikkaat. KUVA: Oulun Tilapalvelut -arkisto

Tontin hulevesijärjestelmä uusittiin. Joen puolella piha sorastettiin ja autoille tehtiin kuusi lämpöpaikkaa. Tässä vaiheessa entinen piiripäällikön talo oli vielä paikoillaan ja Uiton talon pihalla oli matala autotalli sekä varistorakennus.

Rakennus liitettiin Oulun kaupungin kaukolämpöverkkoon, mikä aiheutti muutoksia kellarikerroksessa. Kattilahuonetta pienennettiin ja polttoainevarastosta tehtiin puistotoimen varasto. Vanha öljysäiliö poistettiin ja sen paikka täytettiin.

Kellarin varastokäyttöä laajennettiin rakennuksen keskiosaan. Itäpäädyssä kellaritilat annettiin maantutkimuslaboratorion käyttöön. Sinne rakennettiin verstaas, josta tehtiin sisäporrasyhteys ensimmäisen kerroksen laboratorioon.

Ensimmäisen kerroksen suurimmat muutokset kohdistuvat länsipäätyyn, josta purettiin si-

säporras. Uittoyhdistyksen aikaiset toimistot ja kokoushuone muutettiin puisto-osaston ja maanrakennustoimiston työntekijöiden sosiaalituloiksi.

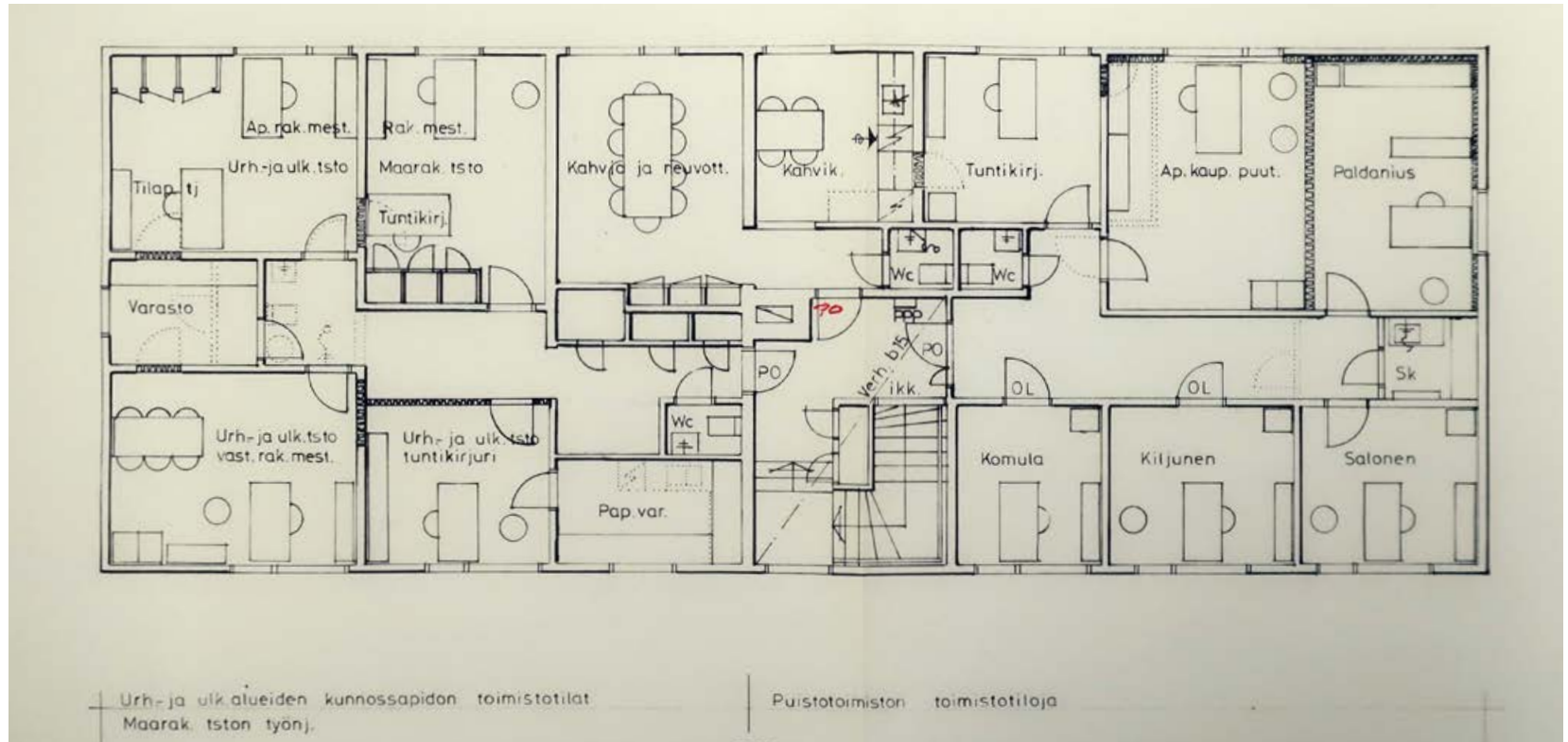
Myös toisen kerroksen asunnot muutettiin toimistoiksi. Ne ryhmiteltiin polveilevan keskuskäytävän varrelle, johon liitettiin Uittoyhdistyksen entiset konttorihuoneet. Toisen kerroksen keskiosaan sijoitettiin urheilu- ja ulkoiluosaston sekä maanrakennustoimiston yhteinen neuvottelu- ja taukotila.

Sisällä seinäpinnat uusittiin ja vinyylilaattalattiat korjattiin. Vanhat alakatot säilytettiin, mutta väliseinämutosten vuoksi niihin jouduttiin tekemään runsaasti paikkauksia. Märkätiloissa laatoitukset ja lattiapinnat poistettiin lattianiskoihin asti. Ulkona julkisivut ja ikkunoiden ulkopuutteet maalattiin ja tiilikattoa kunnostettiin tarvittavilta osin.⁴⁶

46 Rakennusselitys 22.11.1983

1983

79. Toisen kerroksen asunnot muutettiin polveilevan keskuskäytävän varrelle sijoitetuiksi toimistohuoneiksi. Kerroksen keskiosaan tehtiin tauko- ja neuvottelutilat KUVU: Oulun Tilapalvelut -arkisto

Viemärlaitoksen tukikohta

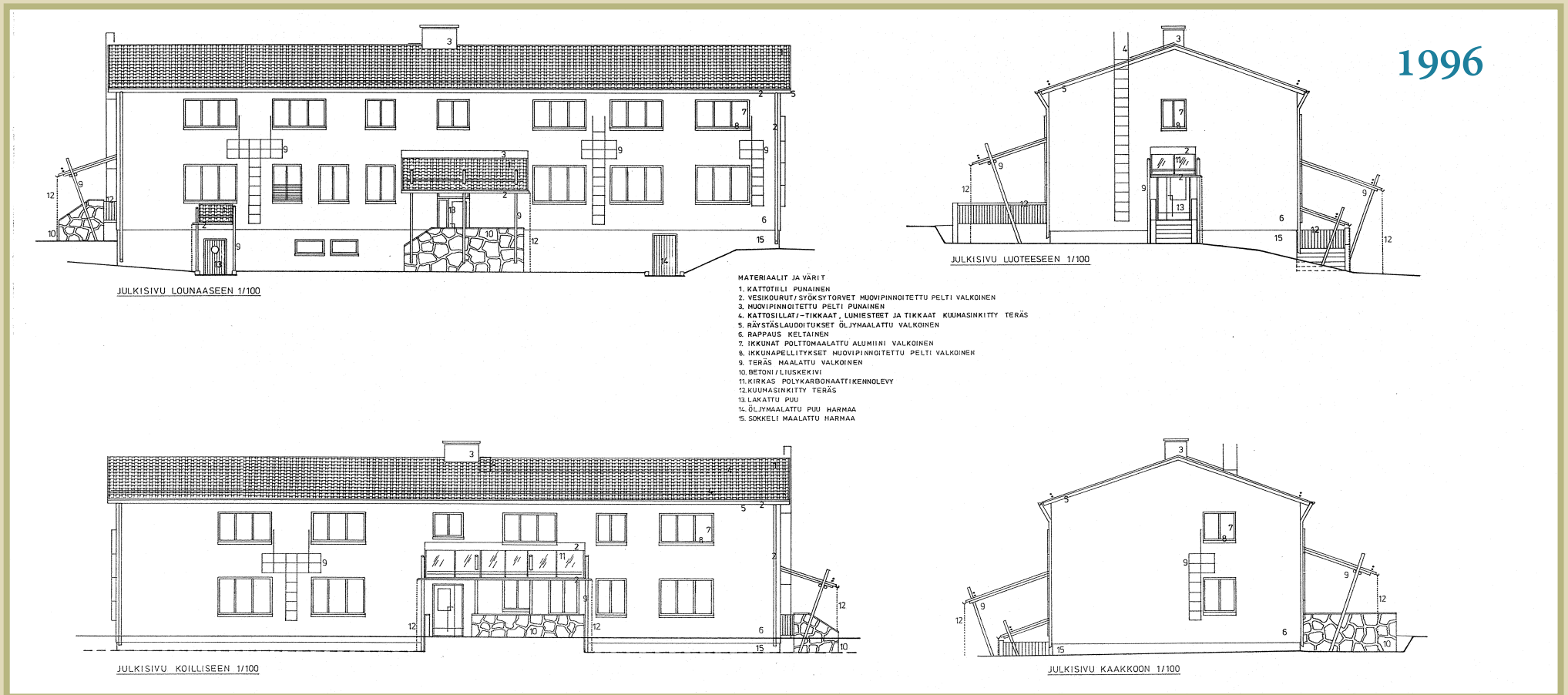
Rakennusmestari Risto Lempinen tuli töihin Uiton talossa toimineeseen Oulun kaupungin viemärlaitokseen 1980-luvun puolivälissä. Tuolloin vesi- ja viemärlaitos toimivat vielä erillisinä.

”Uiton talo oli tukikohta, jossa käytiin vain hoitamassa yleisiä asioita. Suurin osa työntekijöistä työskenteli työmailla, jossa toimistotyöt tehtiin työmaakopeissa. Viemärlaitoksen toimistot sijaitsivat toisessa kerroksessa, jossa oli myös pieni keittiö. Toimistoissa työskenteli 3-4 mestaria ja konttorihenkilökuntaa.”

Vesi- ja viemärihuoltotoimistot yhdistettiin vuonna 1993. Toimistot siirtyivät tuolloin Uiton talosta kaupunginvarikon länsipäätyyn ’tykkihallin’ yläpuolelle.

80. Taukoa vietetään kaupunginvarikon puoleisilla ulkoportaita vuonna 1989. Miesten takana näkyy takapihan pysäköintialue. KUVU: Jouko Karjalaisen kokoelma

81. Arkkitehtitoimisto Veli Karjalaisen 27.8.1996 päiväämässä suunnitelmassa Uiton talon julkisivu sai lisää 1950-luvun tyylipiirteitä. Sisäankäyntikatokset tehtiin 1990-luvun tyyliin. KUVA: Oulun Tilapalvelut arkisto

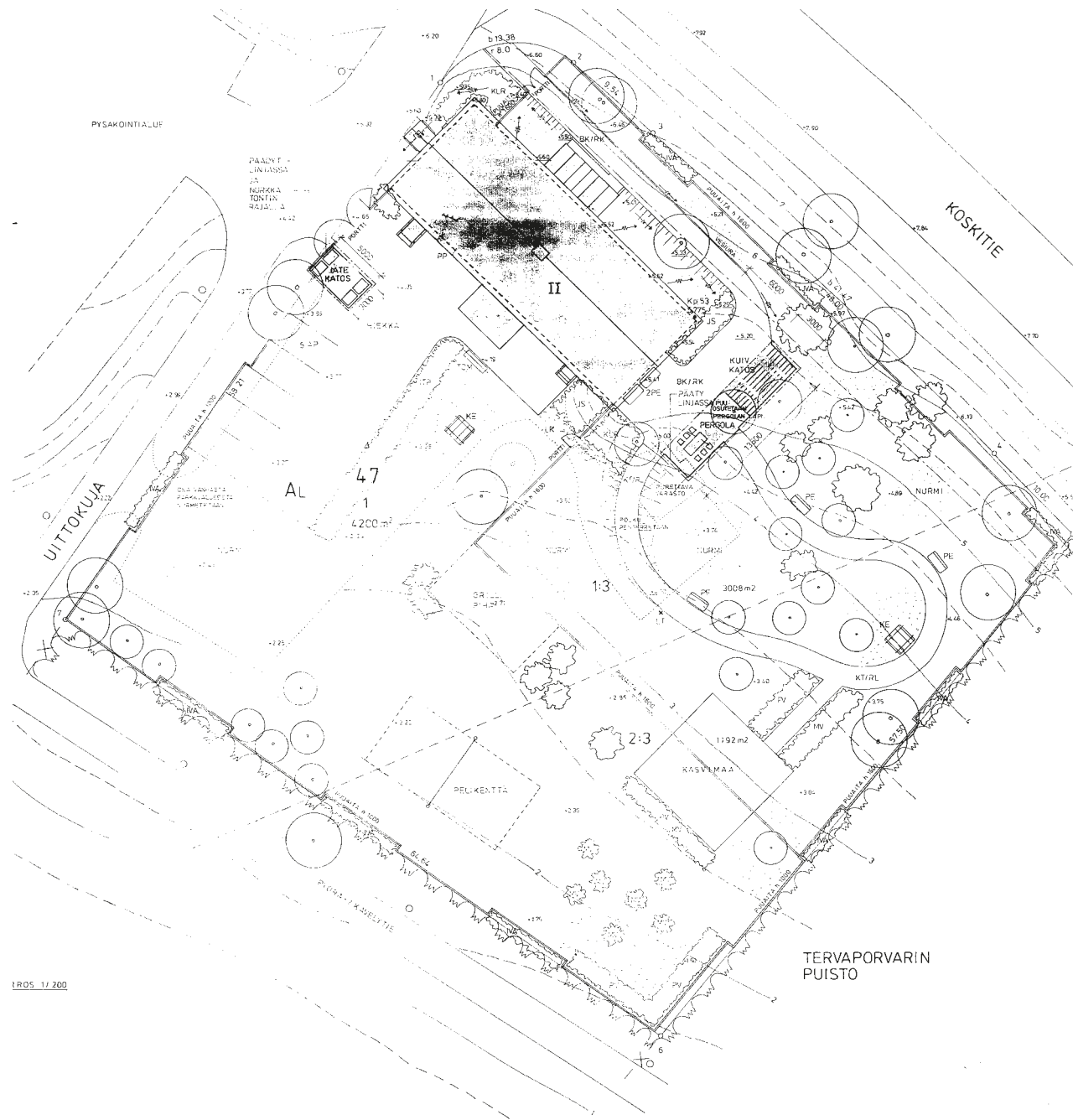
5.4 Peruskorjaus ja muutos - vanhusten ryhmäkoti 1996

1990-luvun alussa kaupunginvarikon toimintoja järjesteltiin uusiin toimitiloihin ja Uiton talo tyhjäksi. Tukkilaisten miehistökämpäksi rakennettu talo sai pian uuden käyttötarkoituksen, joka edellytti pait-si peruskorjausta myös merkittäviä tilamuutoksia.

Rauni Väänänen-Sainio toimi 1990-luvun alussa Oulun kaupungin vanhustyön Pohjoisen alueen johtajana. Hänen työpöydällä oli tuolloin samanaikaisesti useita merkittäviä muutostekijöitä: sote-toimintojen hallinnollinen yhdistäminen, Tuiran puiston rakennusten heikko tila sekä uuden Tuirankartanon rakentaminen.

”Vanhusten hoitopaikat olivat pääosin Tuiran puiston vanhoissa rakennuksissa. Rakennusten kunto oli huono ja niille asetettiin osittaisia käyttökieltojakin. Vaikka rakennukset sijaitsivat puistomaisessa ympäristössä, ei puistoa juuri hyödynnetty vanhusten hoidossa.”

Tuirankartanon rakentaminen viivästyi, kun valtiolta hankkeelle anottu tuki siirtyi monena peräkkäisenä vuotena. Pohjoisen alueen vanhusten oli muutettava väliaikaisiin tiloihin entisen piirimielisairaalan tiloihin Peltolaan.

”1990-luvun puolivälissä perustettiin eri puolille Oulua vanhusten ympärivuorokautisia palveluasumisen yksiköitä. Kiire oli kova ja Oulujoen pohjoispuolelta oli vaikea löytää sopivia toimipaikkoja. Lopulta löysimme kolme sopivaa tilaa: yksi Koskelan palvelutalosta, toinen Hietasaaresta ja kolmas Uiton talosta.”

Käyttötarkoituksen muutos asetti Uiton talolle uusia toiminnallisia vaatimuksia, joiden toteutettavuutta arvioitiin yhdessä Oulun kaupungin rakennusviraston kanssa. Keskeisiä muutoksia olivat toimistojen muuttaminen asuinhuoneiksi, uusien saniteettitilojen ja saunojen rakentaminen sekä esteettömyyden edellyttämät muutokset.

Asumispalveluyksikkö Uittokoti

Uittokoti tarjosi tehostettua palveluasumista, joka toimi vuokraperusteisesti. Se oli tarkoitettu vanhuksille, jotka eivät enää selviytyneet kotiin annettavien palveluiden ja tukitoimien turvin. Huoneet tehtiin pääosin yhdelle asukkaalle mutta myös pariskunnille varattiin kolme kahden hengen huonetta.

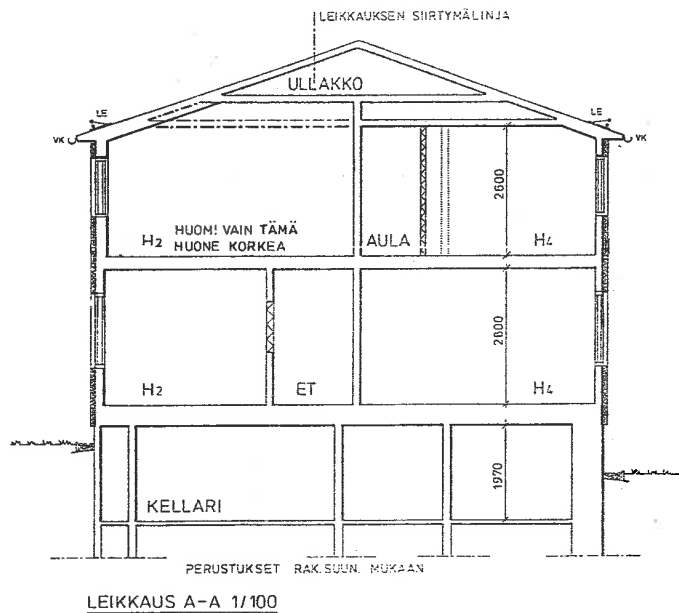
”Meillä oli selkeät tarpeet, joita arkkitehti pyrki ratkaisemaan. Rakennusviraston kanssa tehtiin hyvää yhteistyötä vaikka jouduimmekin joka vaiheessa kuulemaan, miten paljon muutokset tulevat maksamaan.”

Esteetön pääsisäänkäynti tehtiin Koskitien puolelle, jossa piha oli lähes lattian tasolla. Koska rakennukseen ei tehty hissiä, asukkaat valikoituivat ala- ja yläkertaan kunnan mukaan.

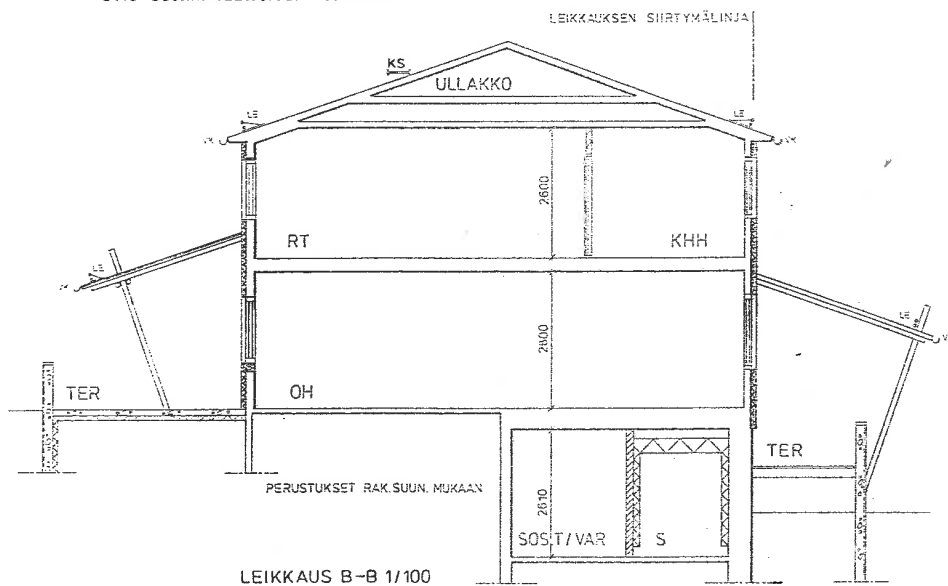
”Yhteistilat olivat tässä asumismuodossa keskeiset. Halusimme toteuttaa ne samalla periaatteella kuin Tuirankartanossa, mutta pienoisikoissa.”

Tuirassa oli useita vanhushpalveluiden tukipisteitä, joten yövalvonta voitiin luontevasti järjestää. Tuirankartanon lisäksi vanhushpalvelut saattoivat tukeutua läheisen terveysaseman palveluihin.

82. Uittokodin suunnitelmassa suuri piha hyödynnettiin vuosisadan alun sairaalapuistojen tapaan. Pihalla on pelikenttä, kasvimaa ja marjapensaita. Rakennuksen itäpäädyssä on erillinen aidattu piha dementoituneiden vanhusten turvalliseen ulkoiluun. Aidan sisälle on tehty polveileva ympyräreitti ja istuskelupaikkoja. Pihat on päällystetty helpokulkuisiksi. KUVA: Oulun Tilapalvelut arkisto

HUOMIO!
ALASLASKUKORKEUDET / B 15 SI SÄKÄTÖPALO-OsastoINTI (ASENNUSKORKEUS)
MÄÄRITETÄÄN TYÖMAALLA ARKKITEHDIN, RAKENNE SUUNNITTELIJAN JA
LVI-SUUNNITTELIJOIDEN TOINESTA

Aktiivista vanhustenhoitoa

”1990-luvulla lähdettiin pois vuoteeseen hoitamisesta ja Uitto-koti oli tässä suhteessa ensimmäisten joukossa. Sille luotiin oma pienenpuisto, jossa oli istuskelupaikkoja, marjapensaita sekä puutarhassa polveilevia polkuja. Dementoituneille vanhuksille tehtiin erillinen aidattu puutarha.” Rauni Väänänen-Sainio kertoo.

Uiton talo oli vanhuksille mieluinen. Monet olivat tulleet kaupunkiin maalta ja puutarhassa työskentely sekä jokirannan maisemat rikastuttivat elämää. Kellariin tehtiin viihtyisä sauna, joka lämmitettiin kerran viikossa.

”Oulussa oltiin edelläkävijöitä. Aktiivisen vanhustenhoidon suuntaus yleistyi muualla Suomessa vasta myöhemmin. Uittokoti oli myös työurani kauneimpia työympäristöjä.”⁴⁷

Peruskorjauksen toteutus

Peruskorjauksella parannettiin Uiton talon teknistä toimivuutta ja toteutettiin suuri käyttötarkoituksen muutos. Tehtävän sai arkkitehtitoimisto Veli Karjalainen Ky, jonka lupapiirustukset päivättiin 27.8.1996.

Suurimmat tekniset muutokset olivat koneellisen ilmanvaihdon rakentaminen, sähköjärjestelmän uusiminen, turvatekniikan rakentaminen sekä tilojen B15-luokan palo-osastointi. Myös kaikki sisäpinnat uusittiin vastaamaan hoitolaitokselle asetettuja hygieni- ja esteettömyysvaatimuksia.

Rakennuksen vanha julkisivurappaus poistettiin ja tilalle tehtiin uusi lämpörappaus. Kaikki 1950-luvulta peräisin olleet ikkunat korvattiin uusilla puu-alumiini-ikkunoilla. Tiilikatteista vesikattoa ei tässä vaiheessa uusittu ja myös 1950-luvun ulko-ovet säilytettiin.

Ulkoportaat ja sisäänkäyntiympäristöt uusittiin. Länsipäädyssä ja joen puolelle tehtiin liuskekivellä verhotut betoniset porraskaiteet. Koskitien puolella ulko-oven ympäristö muutettiin terassiksi. Sisäänkäynnit katettiin valokatteisilla katoksilla, joiden teräsrungot toteutettiin 1990-luvun moderniin tyyliin.

47 Väänänen-Sainio Rauni, haastattelu 28.9.2020

83. Alemmassa leikkauskuvassa näkyy kokoontumistila, josta kantava keskilinja on poistettu. Länsipään kellariin on tehty sauna ja terassi on uusittu. KUVA: Oulun Tilapalvelut arkisto

3 ja kattopinnot verhoaan B15 kipsilevyllä, kattariassa
/palo-osastokäyttöä L
B15.

kuusi kytkeytyä sähkösuojakäyttöön, jonka
erottimen otollisuus sekä turva- ja

en B15 rakentain.

ämpörappaan rak. osan, ohjeiden mukaan.

ty purettavia LVIS-käsitteitä ja laitteita ja muuta

perustuu pohjana käytettyihin Oulun kaupungin
mittausmittaukseen työ nro 276 16.2.1984 laatuin

palosuojakäyttö,
Ja kattopinnot verhoaan B15 kipsilevyllä, kattariassa
käyttöä.

palosuojakäyttöä L

B15.

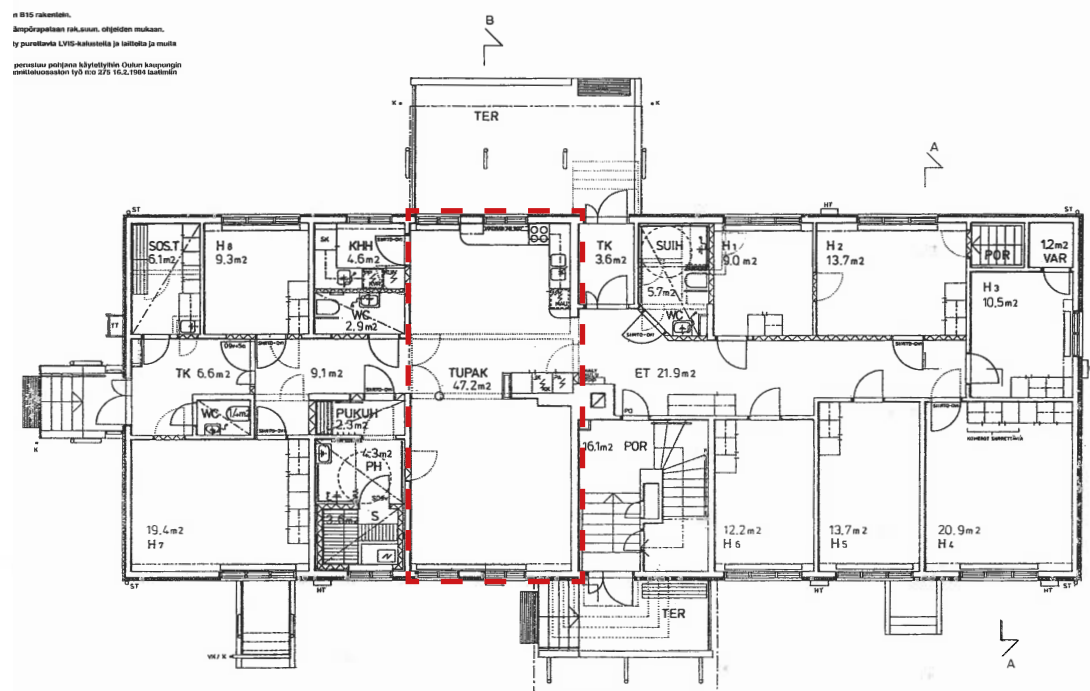
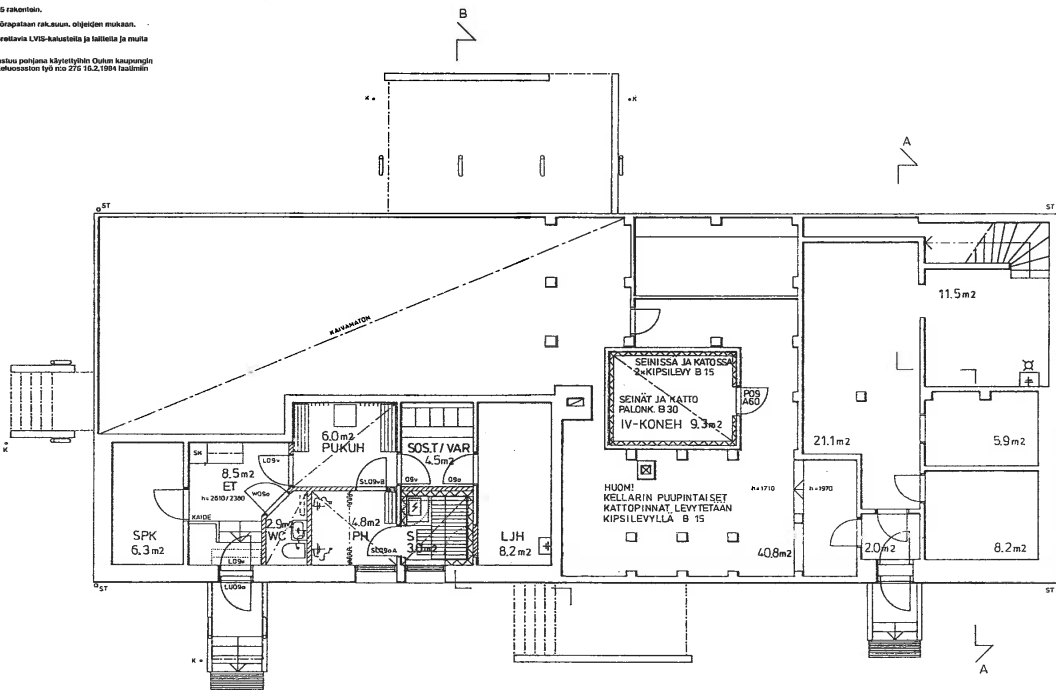
kuusi kytkeytyä sähkösuojakäyttöön, jonka
erottimen otollisuus sekä turva- ja

en B15 rakentain.

ämpörappaan rak. osan, ohjeiden mukaan.

ty purettavia LVIS-käsitteitä ja laitteita ja muuta

perustuu pohjana käytettyihin Oulun kaupungin
mittausmittaukseen työ nro 276 16.2.1984 laatuin

84. Kellarikerroksen suunniteltiin uusi saunasasto hyväkuntoisille vanhuksille. KUVA: Oulun Tilapalvelut arkisto

85. Ensimmäisen kerroksen pohjapiirros. Uusi tupakeittiö on merkitty katkoviivalla. KUVA: Oulun Tilapalvelut arkisto

Kellarin muutoksia

Kellari säilytettiin kahtena erillisenä kokonaisuutena, joiden taakse jäi edelleen kaivamaton tilaa. Länsipäädystä sähköpääkeskuksen ja lämmönjakohuoneen väliseen varastotilaan tehtiin uusi saunasasto hyväkuntoisille vanhuksille. Itäpäädystä kellaritilat säilytettiin alkuperäisessä 1940-luvun asussaan. Ensimmäiseen kerrokseen johtanut porrasyhteys suljettiin, mutta portaat jätettiin paikoilleen. Kellarin keskiosan lämpimään varastohuoneeseen tehtiin uusi ilmastointikonehuone.

Ensimmäinen kerros

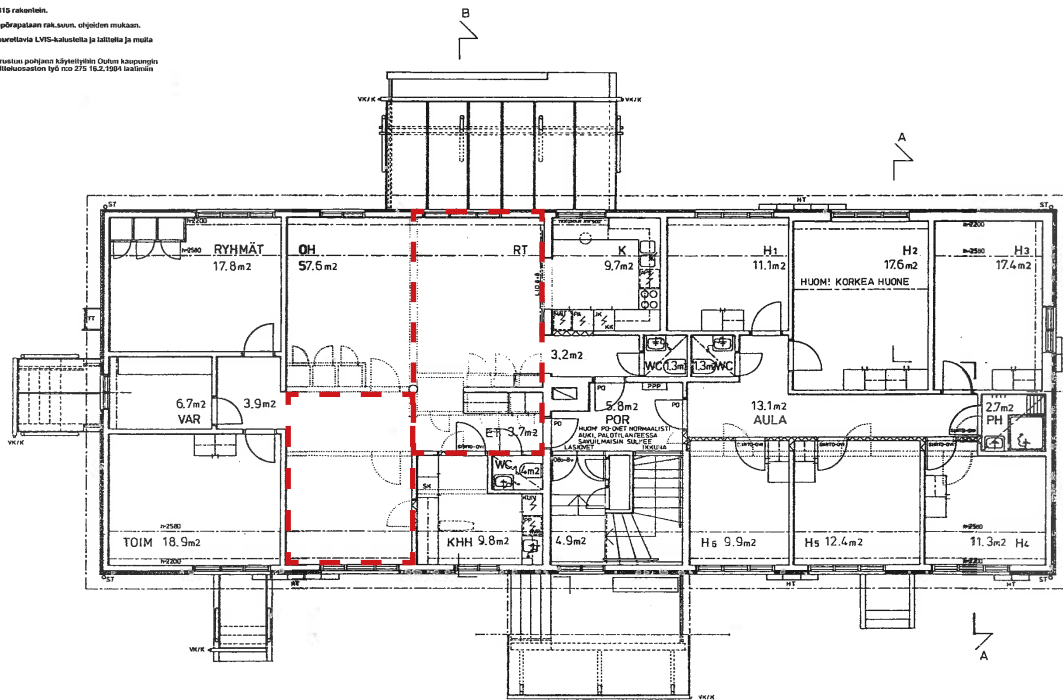
Ensimmäisestä kerroksesta tehtiin esteetön ja sinne sijoitettiin huonokuntoisimmat asukkaat. Yhden hengen asuinhuoneita tehtiin kuusi ja lisäksi kaksi suurinta huonetta varattiin

pariskunnille. Yhteiset WC:t ja suihkuhuoneet sijoitettiin käytävien varrelle. Entisen suihkuhuoneen paikalle tehtiin esteettömät saunatilat. Suurin tilamuutos oli keskiosaan avattu tupakeittiö, jossa kantavan seinälinja purkamisen edellytti korvaavaa teräsrakennetta. Tupakeittiön yhteyteen tehtiin kodinhoitohuone, inva- mitoitettu wc ja naulakkotilat vieraile.

Toinen kerros

Porrashuoneesta tehtiin erillinen palo-osasto. Toisen kerroksen itäpähän tehtiin kuusi asuinhuonetta, joista yhdestä tehtiin muita korkeampi. Edellisessä muutoskorjauksessa tehtyjen toimistojen mitoitus ei vastannut asuinhuoneiden mitoitusta, mikä vuoksi väliseiniä piti siirtää. Länsipäätyn tehtiin alakerran tavoin avoin tupakeittiö, johon liittyi keittokomero, kodinhoitohuone, ryhämätila ja toimisto.

rakennuksen paloluokkaa palosuojattavana.
 ei ole olemassa sähköl- ja kaapeliolosuhteita B15 kipsivallilla, kotirakenteissa
 on syyntietämättömyys (palonvaurio) rakennuskohtaan L.
 huoneiden palo-osat on B15.
 rakennus on varustettu sähköl- ja kaapeliolosuhteilla, jotka
 täyttävät edellytökset rakennuksen esiseläessä senä kumpu- ja
 keuhkokuolemalla.
 on jalko kaiteen osaan B15 rakenteita.
 rakennuksen lämpöeristys lämpöeristys rak. osaan, ohjeiden mukaan.
 rakennuksessa ei ole esitelty purettavia LVIS-kalusteita ja laitteita ja muita
 laitteita.
 ja pinnustustarkastus perustuu pohjissa käytettyihin Oulun kaupungin
 suunnitelmien tilaustarkastusraporttiin työ nro 275 16.2.1994 sisäisten
 rakenteiden.

86. Toisen kerroksen pohjapiirros. Tupakeittiö on merkitty katkoviivalla. KUVA: Oulun Tilapalvelut arkisto

Uusi pihajärjestys

Uittokodin suuri piha uusittiin kokonaisuudessaan. Se aidattiin puuaidalla, johon tehtiin kaksi Tukkipuutarhankujalle johtavaa porttia. Hahmoton pysäköintialue nurmetettiin ja puuaidan viereen tehtiin uudet autopaikat. Pihan perältä purettiin vanhat varastokopit ja niiden tilalle tehtiin uusi pergola ja kuivatuskatos. Alapihalle tehtiin grillauspaikka sekä keinupaikka. Uudet rakenteet tehtiin 1990-luvun moderniin tyyliin.

Pihan suunnittelussa lähestyttiin 1900-luvun alun sairaalapuutarhaperiaatteita. Puutarhaan tehtiin kävelypolkuja sekä pieni hyötypuutarha asukkaiden hoidettavaksi. Rakennuksen itäpäähän tehtiin erillinen aidattu pikkupiha, jossa dementoituneet asukkaat saattoivat ulkoilla turvallisesti.

Arkkitehdin näkökulma

Jukka Nupponen toimi vuonna 1996 arkkitehti Veli Karjalaisen toimituksessa, jossa hänet nimettiin Uiton talon peruskorjauksen projektiarkkitehdiksi. Rakennustyö tehtiin kaupungin omana työnä. Vastaavana mestarina toimi Auvo Anisimaa apunaan rakennusmestari Matti Tarkiainen.

”Kohde oli erikoislaatuinen ja mieleen jäävä. Runko oli tehty pystyhirrestä ja rakennukseen suunniteltiin merkittävää käyttötarkoituksen muutosta. Rakennuspaikka oli kaunis ja kaupunki halusi tarjota sen vanhuksille.”

Esteettömyys kyettiin ratkaisemaan vain alakerran osalta. Siksi vaikeimmin dementoituneet asukkaat asuivat ensimmäisessä kerroksessa ja toiseen kerrokseen tehtiin asuntoja paremmin liikkuville vanhuksille.

”Elettiin pahinta lama-aikaa, jolloin kaikki työtä tarjoavat rakennushankkeet koettiin hyödyllisiksi. Lama-ajan niukka budjetti näkyy rakennuksen sisätilojen ratkaisussa. Myös korkea hygieenisyyden vaatimus johti pintamateriaalien pelkistämiseen.

Alkuperäiseen runkoon oli tehty uusia väliseiniä jo 1980-luvulla ja suunnittelussa ne pyrittiin hyödyntämään. Budjettia kuluttivat eniten ilmanvaihdon uudistaminen ja paloturvallisuuden parantaminen.

”Suurin tilamuutos oli molempiin kerroksiin haluttu avoin tupakeittiö. Sen ratkaiseminen edellytti muutoksia kantavaan runkorakenteeseen.”

Rakennuksen ulkoarkkitehtuuria täydennettiin tietoisesti 1950-luvun hengessä. Ulkoportaissa käytettiin luonnonkiviverhoilua ja saunaosaston pyöreillä ikkunoilla ilmennettiin merellisyyttä. Pystyhirsiä sisältävien haluttiin kuitenkin säilyvän rapattuina ja julkisivujen aukotus muuttumattomana.

LÄHDE: Haastattelu Nupponen Jukka 9.10.2010

Uittokoti on siirtymässä Kaukovainiolle

HANNA HOLOPAINEN
Kaleva

OULU Oulun kaupunki suunnittelee Uittokoti-nimisen vanhusten ryhmäkodin muuttoa Tuiran Koskitieltä Kaukovainiolle.

Dementia- ja muistivaurioita sairastavien ympärivuorokautista hoitoa tarjoava palvelukoti siirtyisi vuokralle Oulun Sivakka Oy:n peruskorjattuihin tiloihin. Asunnot sijoittuisivat Merikotkantie 3:n pohjakerrokseen.

"Jos sinne lähdetään, se merkitsee tilojen laadun parantamista selkeästi. Siellä on suuremmat huoneet ja tarkoituksenmukaiset tilat. On myös ajateltu kehittää toimintaa talon ja lähiympäristön asukkaille, ja tätä varten on suunniteltu toimintatiloja", palveluyksikköpäällikkö Riitta Oinas sosiaali- ja terveystoimesta kertoo.

Asukkaat ja omaiset eivät ole vielä tietoisia

Koska muuttokohde sijaitsee vanhainkotina toimivan Hiironen-kodin lähistöllä, voitaisiin muun muassa yöpalveluja parantaa entisestään.

Palvelukodin asukkaille eikä heidän omaisilleen ole vielä kerrottu suunnitelmista. Oinas perustelee hiljaisuutta asian keskeneräisyydellä.

"Sosiaali- ja terveyslautakunta on tehnyt vasta alustavan päätöksen, ja sen perusteella emme ole voineet asiasta informoida. Emme ole päättäneet, miten tämä käytännössä järjestetään ja mitä yhteistyötahoja meillä on."

Huhtikuinen kokous päätti hyväksyttäväksi vuokraussuunnitelmat teknisessä lautakunnassa. Puheenjohtaja Taina Pitkänen-Kolin (vihr.) mukaan lautakunta ei ole vielä tarttunut asiaan. Vanhustyön tuloksikiossakin palveluihin liittyvät yhteistyökuviot ovat vielä kesken.

Kokouksen pöytäkirjassa puhutaan yhdeksästä asiakaspalkasta nykyisen kymmenen sijaan. Tästäkään ei ole tehty päätöstä.

"Kyllä siihen mahdollisuus on kaikkien muuttava, onhan meillä kahden hengen huoneita muissakin palvelutaloissa", Oinas tähdentää.

Uittokodin toiminta tulee jatkua tapauksessa jatkamaan.

"Missään nimessä ei olla laukahtamassa, sillä nämä ovat tärkeitä paikkoja."

Oulun kaupunki ylläpitää kolme vanhusten ryhmäkotia. Uittokoti ostetaan loput 80 prosenttia palveluista.

Palvelukotipaikkojen määrän arvioidaan Oulussa nousevan vuoteen 2013 mennessä nykyisestä 204:stä 261:een.

Va Ylivieska

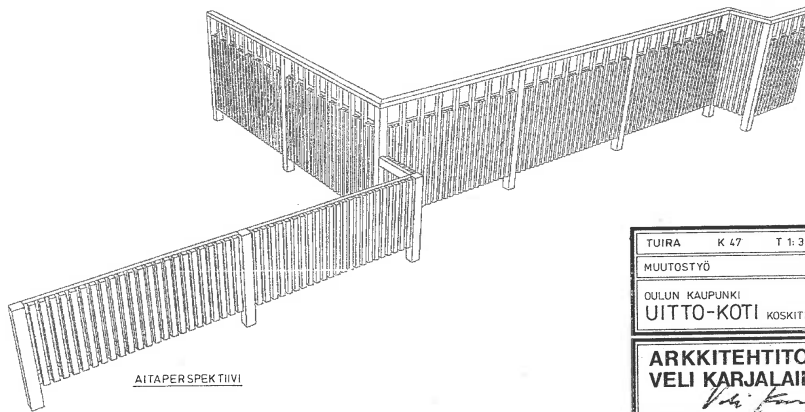
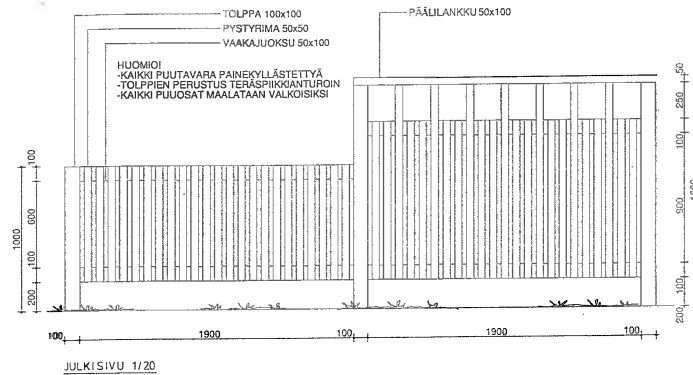
KIMMO SIIRA, teksti
Kaleva

YLVIESKA Savon jankadun yhtymästä jatketaan jalkapallokentän käyttöä ja laajennusta. Laajalla alueella on suunniteltu uusia vauhtia sekä teitä - erityisesti Kääntymisen vantielle tuottaa sillä vilkkaasti liikenteestä puuttua.

"Asia on noussut esiin Ylivieskan liikelaitosten kanssa käynnissä", tieinsinööri Tieshallinnon (Tie) vahvistaa Ylivieskan aktiivisuudesta.

Risteys on ollut Tieshallinnon erillisenä alueella on tehty töitä ja taltiointia vakuutuslaitosten puoltavat Ylivieskan liikennevalojen rajat, joiden ylläpito voidaan harjoittaa risteysten kohdalla", Huttula kuitenkin

Risteysten kunnossapito ei erityisen suuria ongelmia aiheuta. Ylikonstaapeli E. Hiltunen mukaan risteysten kunnossapito ei ole erityisen haastavaa, kunhan huolimatta kunnossapitotöistä.

87. Piha rajattiin kaksiosaisella puuaidalla, jossa korkeampi elementti oli 1600 mm ja matalampi 1000 mm korkea. Dementoituneille asukkaille tehtiin oma aidattu pikkupiha rakennuksen itäpäätyyn. KUVA: Oulun Tilapalvelut arkisto

TUIRA K 47 T 1:3	
MUUTOSTYÖ	PÄÄPIRUSTUS
OULUN KAUPUNKI UITTO-KOTI KOSKITIE 4	AITAPIRUSTUS 1/20
ARKKITEHTITOIMISTO VELI KARJALAINEN KY	UUSIKATU 23 90100 OULU PUH 981-372254 OULUSSA 27.8.1995
	ARK 77.009

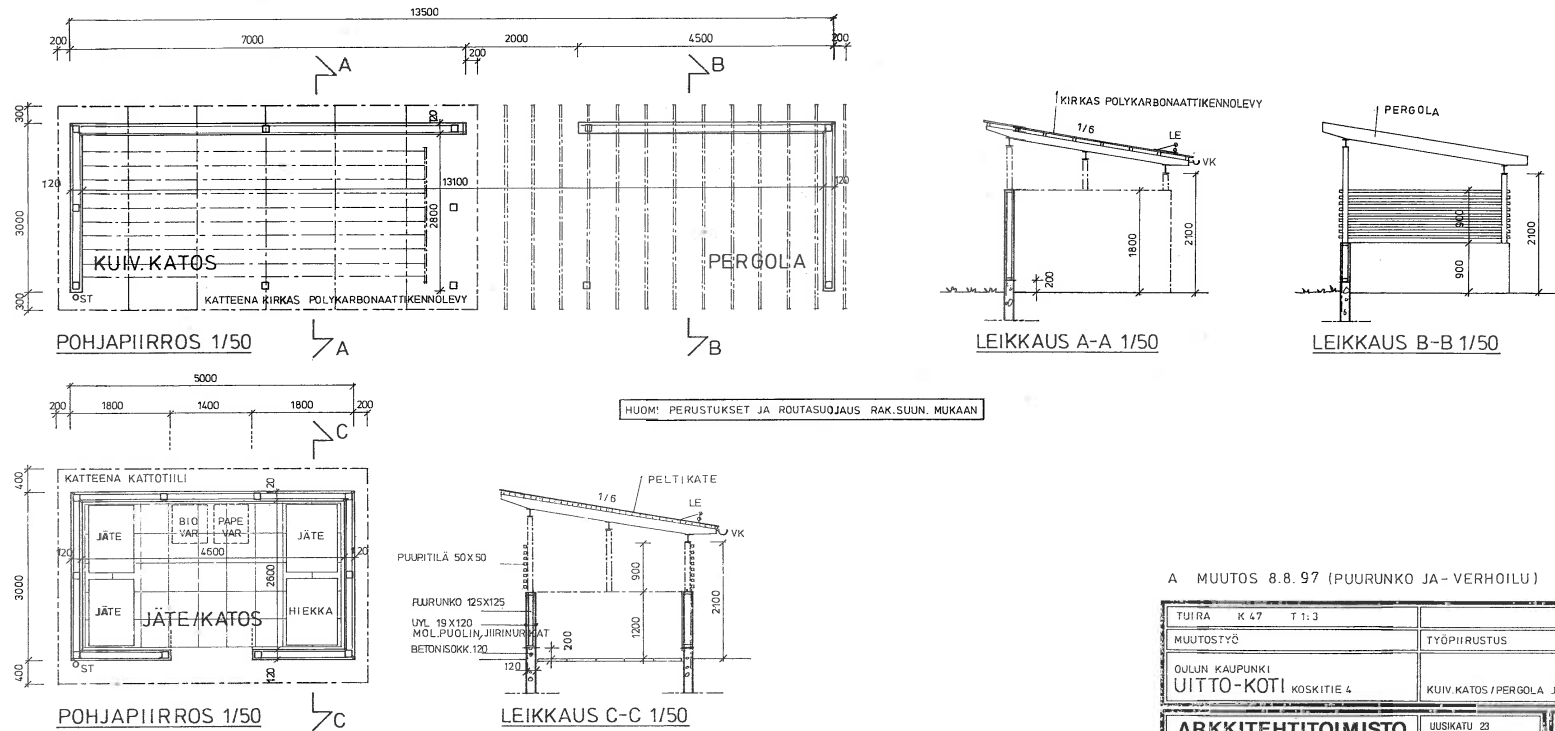
Uittokoti muuttaa 2005

Elokuussa 2005 Sanomalehti Kaleva kertoi Uittokodin suunnittelevan muuttoa pois Uiton talosta. Tuolloin Oulun sosiaali- ja terveyslautakunta on tehnyt vasta alustavan päätöksen eikä asukkaita tai heidän omaisiansa ei ollut vielä tiedotettu.

Uusi paikka tuli lehden mukaan olemaan Kaukovainiolla Oulun Sivakka Oy:n peruskorjatuissa tiloissa. Uudessa toimipaikassa asukkaille voitiin tarjota aikaisempaa suuremmat huoneet ja tarkoituksenmukaiset tilat. Ympäri- ja vuorokautinen palvelu järjestyisi yhteistyössä Hiironen-kodin kanssa.⁴⁸ Uitto-kodin muutto Kaukovainiolle toteutui Kalevassa esitetyllä tavalla.

48 Kaleva, Hanna Holopainen 24.08.2005

88. Uittokodin pihalle tehtiin kaksi 1990-luvun tyyllistä rakennelmaa. Portin yhteyteen tehtiin jätekatos ja talon itäpäätyyn tehtiin yhdistetty kuvatuskatos ja pergola. Jälkimmäinen rakennuksista oli sisäänkäyntikatosten tavoin valokatteinen. KUVA: Oulun Tilapalvelut arkisto

A MUUTOS 8.8.97 (PUURUNKO JA - VERHOILU)

TUIRA	K 47	T 1:3	
MUUTOSTYÖ			TYÖPIRUSTUS
OULUN KAUPUNKI			KUIV. KATOS / PERGOLA JA JÄTEKATOS 1/50
UUITTO-KOTI	KOSKITIE 4		
ARKKITEHTITOIMISTO VELI KARJALAINEN KY	UUSIKATU 23 90100 OULU PUH 981-372254 OULUSSA 25.8.1995		ARK 77.034

5.5 Koskivirran asumiskuntoutus 2005-2020

Uittokodin jälkeen rakennukseen muutti Oulun kaupungin ylläpitämä mielenterveystyön kuntoutuskoti. Sitä seurasi ympärivuorokautista psykiatrasta asumispalvelua tuottanut Koskivirran asumiskuntoutusyksikkö, joka toimi rakennuksessa keväseen 2020 asti. Palveluesimies Mikael Jurvelinin mukaan sijainti oli oivallinen:

”Kolmannen sektorin tukitoiminnan tulee lähtökohtaisesti sijaita keskusalueella, jonne on hyvät liikenneyhteydet. Uiton talon saavutettavuus oli hyvä ja asiakkaamme saivat asua hetken kaupungin parhailla paikoilla.”

Asumiskuntoutusyksikkö on ympärivuorokautinen psykiatrinen asumispalvelu. Lyhytaikaisen kuntoutusjakson tavoitteena oli arvioida mielenterveystyön kuntoutujan asumisen tuen tarvetta sekä vahvistaa itsenäistä asumista tukevia arjen taitoja ja toimintakykyä.⁴⁹

49 www.ouka.fi/oulu/terveyspalvelut/mt-asumispalvelut

Koskivirran yksikköä varten rakennukseen tehtiin vähäisiä muutoksia. Toisen kerroksen varasto muutettiin kirjaamoksi, saunaa korjattiin, ilmanvaihtoa tehostettiin ja huoneisiin lisättiin ilmalämpöpumpputa. Turvaa parannettiin lisäämällä kameravalvontaa.

”Pyrimme pitämään yllä yhteisöllisyyttä ja yhteistilat olivat meille tärkeitä. Jokaisella asukkaalla oli oma huone, mutta saniteettitilat olivat yhteiskäytössä. Pitempiaikaisessa asumispalvelussa tämä ei ole suosituksen mukainen”

Koskivirran asumiskuntoutusyksikkö muutti Uiton talosta keväällä 2020 Kynsilehtoon. ”Vaikka Koskitie 4 oli loistava paikka, haittasi toimintaa epätietoisuus jatkuvuudesta. Uusi- en tilojen myötä ratkesivat myös Uiton talon kuntoon liittyneet ongelmat.”⁵⁰

50 Jurvelin Mikael, haastattelu 11.9.2020

89. Näkymä Koskitieltä lännen suunnasta. Uiton talon edustalla kasvaa vanhoja rantavyöhykkeen mäntyjä.

6 Nykytila

6.1 Kaavatilanne

Maakuntakaava

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan ensimmäinen vaihekaava on vahvistettu ympäristöministeriössä 23.11.2015. Siinä Tuiran kaupunginosan pääasiallinen käyttötarkoitus on osoitettu taajamatoimintojen alueeksi (A).

Yleiskaava

Uuden Oulun yleiskaavan (12.8.2016) kaavakartassa 1 Uiton talon kortteli kuuluu Kaupunkikehän kehittämisvyöhykkeeseen (KAKE 3), joka muodostuu kaupunkikeskustaa ympäröivistä tehokkaasti rakennetuista alueista. Vyöhykettä kehitetään toiminnoltaan monipuolistuvana, tiivistyvän maankäytön sekä erityisesti joukkoliikenteeseen ja pyöräilyyn perustuvana kaupunkiympäristönä sekä asumisen yhteyteen sopivien työpaikkojen ja palvelujen ympäristönä.

Kaavakartassa 2 kortteli numero 47 kuuluu kerrostalovaltaiseen asuntoalueeseen, jonne voi rakentaa myös pientaloja sekä ympäristöhäiriötä aiheuttamattomia palvelu- ja työpaikkatoimintoja. Alue on merkitty rakennusperinnön, kulttuuriympäristön ja kaupunkikuvan kanalta paikallisesti arvokkaaksi.

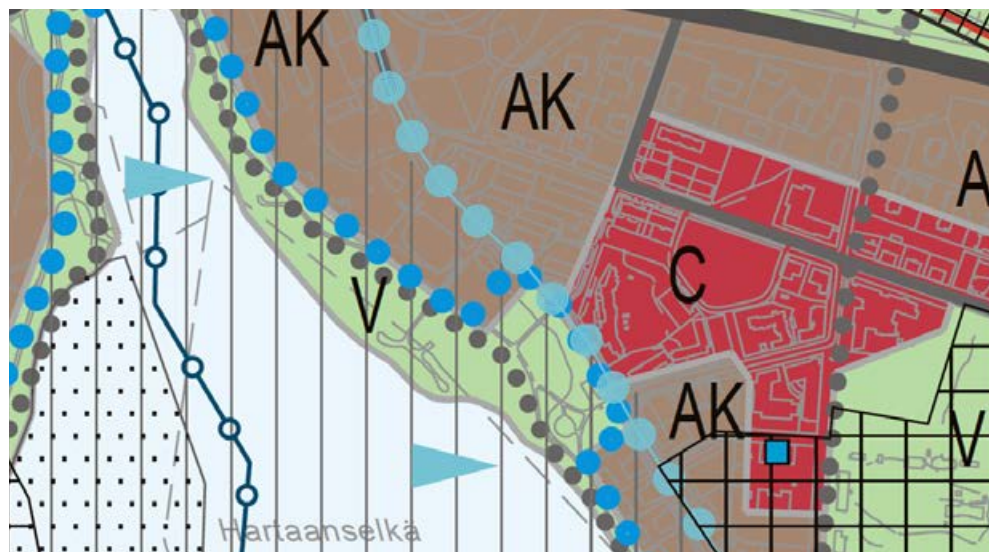
Uiton talon kortteli on kolmen valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun ympäristön (RKY 2009) välisellä alueella. Kortteliä sivuava Koskitie on osa RKY-luettelon merkittyä Pohjanmaan rantatietä, joka yleiskaavassa on merkitty kulttuurihistoriallisesti merkittäväksi tieksi. Uiton talon kortteli rajautuu myös Oulujoen suiston kaupunkipuistoon.⁵¹

Asemakaava ja suojelu

Uiton talon korttelissa on voimassa 5.8.1969 vahvistettu asemakaavan muutos 564-509, joka käsittää Tuiran puoleisen rannan kaupunginvarikolta rautatiesillalle asti sekä Hartaanselän vesialueen. Kortteli numero 47 on merkitty asuin- ja liiketalojen (AL) kortteliksi. Asemakaavassa kortteliin ei ole sisällytetty suojelumerkintöjä.

Käynnissä olevat suunnitelmat

Uiton talon kortteli kuuluu vireillä olevaan Hartaanselänrannan asemakaavan muutosalueeseen 564-2462.⁵² Hartaanselänrannan alueeseen kuuluu pohjoisessa mantereen puoleinen

91. Ote voimassaolevan Uuden Oulun yleiskaavan kartasta 2, jossa Uiton talo sijoittuu kerrostalovaltaiseen asuntoalueelle. KUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut.

90. Voimassaoleva asemakaava on vuodelta 1969. Siinä Uiton talon kortteli on merkitty asuin- ja liiketalojen kortteliksi (AL). KUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

51 www.ouka.fi/oulu/kaupunkisuunnittelu/uuden-ouulun-yleiskaava

52 www.oukapalvelut.fi/tekninen/Suunnitelmat/Projektikortti_2019.asp?ID=1280

92. VASEMMALLA: Uiton talo on Koskitien puolella puoli kerrosta tiekorkoa alempana. Uiton talon kulmalta käännytty Tukkisaareen johtava tie.

93. Näkymä länsipuolella olevan pysäköintikentän yli Uiton talon suuntaan. Kaupungin omistama maa-alue toimi 1960 ja 1970-luvuilla autokatsastuskonttorin tarkastuskenttänä. Ajoneuvojen koeajot jarrutuskokeineen suoritettiin Koskitien ympäristössä.

Hartaanranta ja etelässä Hietasaareen kuuluva Vaakunakylä lähipuistoinen. Aluetta kehitetään monipuoliseksi asumiseen painottuneeksi alueeksi, jonka toivotaan jatkossa palvelevan kaikkia oululaisia osana suistossa kulkevaa virkistysverkkoa.

Alueen on tarkoitus toimia vuoden 2025 Suomen asunomessujen areenana, jonka toteuttamisesta järjestettiin suunnittelukilpailu vuonna 2019. Hartaanselänrannan maankäytön yleissuunnitelma laaditaan vuonna 2020 ja sitä tarkentava asemakaava vuonna 2021.⁵³

6.2 Rakennuksen omistus, ylläpito ja käyttö

Rakennus on Oulun kaupungin omistuksessa. Kiinteistön ylläpidosta vastaa Oulu Tilapalveluliikelaitos. Rakennuksella ei ole tällä hetkellä käyttäjiä. Viimeisin käyttäjä oli Koskivirran asumiskuntoutusyksikkö, joka muutti rakennuksesta keväällä 2020.

53 www.ouka.fi/hartaanselanranta

94. Näkymä jokivartta seuraavan kevyenliikenteentien suunnasta Uiton talon puutarhaan.

6.3 Arkeologia

Uiton talon tonttiin ei kohdistu arkeologista mielenkiintoa.⁵⁴ Lähimmät muinaismuistot sijaitsevat Pikisaareessa.

6.4 Luonto ja maisemalliset ominaispiirteet

Rakennus sijaitsee Oulujoen rantatörmällä, joka on ollut kulttuurin muokkaama jo vuosisadan ajan. Vanhaa kasvillisuutta edustavat Koskitien varrella kasvat männyt. Rakennus sijaitsee joen rantaa kohti laskeutuvassa etelärinteessä ja sen edessä on osittain luonnontilaan palautunut Tukkisaari. Vesialue on matalaa ja supistuu edelleen maan kohoamisen myötä.

54 Arkeologi Mika Sarkkinen, sähköposti 17.9.2020

95. VASEMMALLA: Näkymä Tukki-
saarenkujan sillankorvasta kaupungin
suuntaan. Saaren erottama salmi on
matala ja osin ruohottunut.

96. OIKEALLA: Tervaporvarin-
puiston alapuolella on veneenlasku-
paikka. Taustalla näkyy Tukki-
saaren eteläkärkeä.

97. Näkymä Tervaporvarinpuistosta
Uiton talon suuntaan. Korkea puuaita
muuttuu rantaa kohden mentäessä
matalammaksi.

98. Koskitien luonne on muuttunut
viimeisten vuosikymmenten aikana.
1950-luvulla rakennettua Tuiraa
edustaa takavaseimmalla näkyvä pu-
natiilinen Kaupunginvarikko. Keskellä
on 2010-luvulla valmistuneita ker-
rostaloja. Ajoneuvoliikenne Toppilan
suuntaan on katkaistu puomilla.

99. Näkymä Tervaporvarinväylää pitkin kaupungin suuntaan. Uiton talo näkyy puiden välistä vasemmalla.

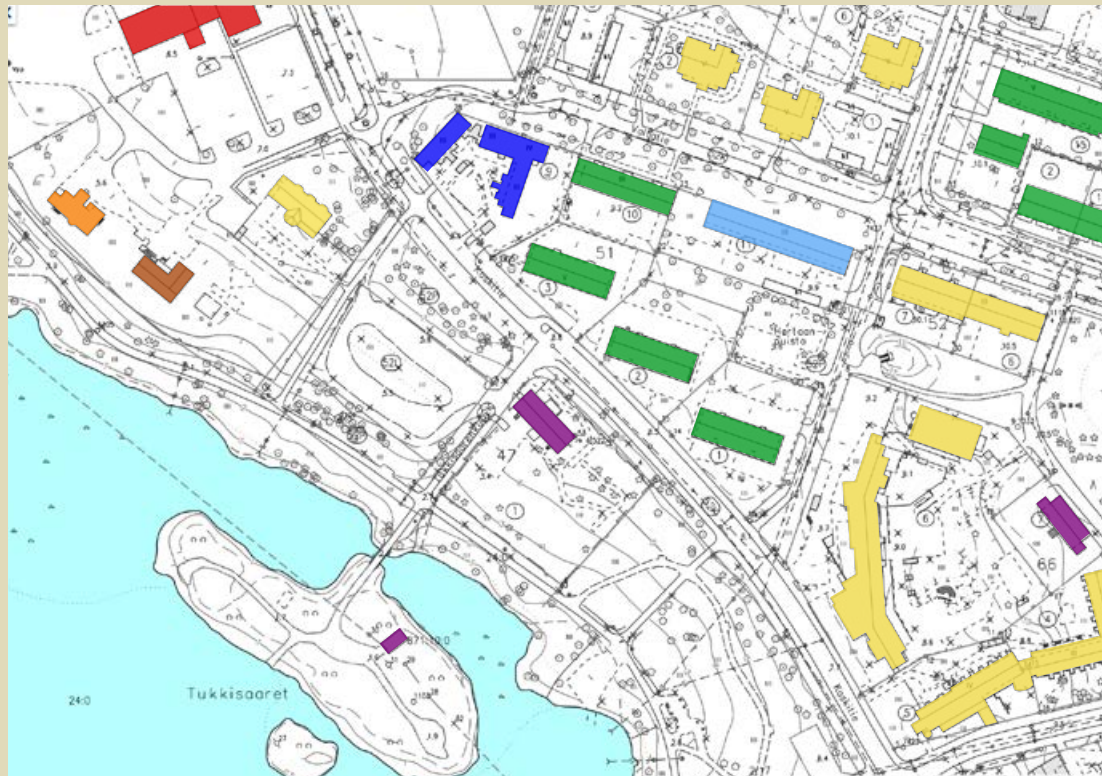

100. Näkymä Tukkiisaaren eteläkärjestä kaupungin suuntaan.

101. Pysäköintialueen ja kaupunginvarikon välissä on entinen kaupunginvarikon ruokala, joka toimii nykyisin päiväkotina. Sen alapuolella on kaksi vanhaa huvilaa.

- 1890-I
- 1910-I
- 1930-I
- 1950-I
- 1960-I
- 1970-I
- 1980-I
- 2000-I

102. Uiton talon rakennetun ympäristön ajoituskaavio.

6.5 Asema rakennetussa ympäristössä

Uiton talo rakennettiin Oulujoen pohjoistörmälle vuonna 1938, jolloin sen yläpuolisissa kortteleissa oli 1-2 kerroksisia puutaloja piharakennuksineen. 1960- ja 70-lukujen aikana puutalojen tilalle rakennettiin kerrostaloja. Rantatörmällä oli 1990-luvulle asti teollisuuslaitoksia, joiden paikalla on nykyisin 2000-luvun kerrostaloja.

Nykyisin Uiton talon tontti on kolmesta suunnasta Tervaporvarinpuiston ympäröimä. Rakennetun ympäristön yleisilme on puistomainen, vihreä ja väljä.

Länsipuolella olevan pysäköintialueen takana alkaa 1950-luvulla rakennettu Kaupunginvarikon alue. Siihen aiemmin kuulunut ruokalarakennus toimii nykyisin päiväkotina. Rannassa on kaksi vanhaa huvilaa: yksityinen Villa Lipporanta (entinen Villa Castrén) ja kaupungin omistama Talo Store.

103. Uiton talon tontin länsipuolella kulkee joen rantaan johtava Tukksaarenkuja. Tontti on rajattu tähän suuntaan matalalla puuaidalla sekä vapaasti kasvavilla penssilla.

104. Tukkiisaaren ja rantatörmän välissä kulkee kapea uoma. Sen yli johtaa ajoneuvon kantava teräsbetonikantinen silta, joka on rakennettu Uiton talon tapaan vuonna 1938.

105. Vanha varistorakennus on Uiton talon lisäksi ainoa Tukkiisaaren erottelupaikalla säilynyt rakennus. Se toimii nykyisin melontaseuran kanoottivarastona.

6.6 Liikenne ja pysäköinti

Uiton talon ajoneuvoliikenne saapuu Koskitieltä haarautuvan Tukkiisaarenkujan kautta. Saattoalue sijoittuu rakennuksen länsipäätyyn, josta on esteetön kulkuyhteys pääovelle. Joen puoleisen pihan länsilaidalla on nykyisin kuusi autopaikkaa. Polkupyörien pysäköinti on osoitettu rakennuksen eteläseinustalle.

Talolla ei ole erillistä huoltopihaa. Jätehuoltopiste on sijoitettu katokseen rakennuksen länsipäätyyn. Kevyt huoltoliikenne käyttää Koskitien puoleista sisäänkäyntiä, jonka korko on ensimmäisen kerroksen lattian tasalla. Huollon ja käyttäjien liikenne sekoittuu vain Tukkiisaarenkujan puoleisessa päässä. Vähäisen liikenteen vuoksi tästä ei aiheudu merkittävää vaaraa käyttäjille.

Tontin länsipuolella on kaupungin omistama laaja ja vähän käytetty pysäköintialue, joka soveltuu tarvittaessa myös bussien pysäköinti- ja kääntöpaikaksi.

106. Arkkitehtitoimisto Veli Karjalaisen vuonna 1996 laatima asemapiirros. Uittokuja on nykyisin nimeltään Tukki-saarencuja. KUVA: Oulun Tilapalvelut -liikelaitos

107. Pihavalaisintyyppi

109. Lipputanko on nurmikentän keskellä.

108. Vastakkain istuttava pihakeinu on lehvästön katveessa.

6.7 Piha, varustus ja kuivatus

Uiton taloa ympäröi laaja puistomainen puutarha. Sen jäsentely perustuu vuonna 1996 tehtyyn pihasuunnitelmaan, jossa kaupunginvarikon yksiköiden käyttämä pysäköinti- ja varastopiha muutettiin vanhusten asumispalveluyksikön puutarhaksi.

Vanhoja piharakennuksia ei ole säilynyt. Niistä viimeisimpänä purettiin pienet kylmät varistorakennukset rakennuksen itäpäästä. Myöhemmin on purettu myös rakennuksen itäpäädyn ulkoilupiha rajannut puuaita sekä siihen liittyneet puistorakenteet.

Nykyisiä pihavarusteita ovat valokattoinen pergola, pihakeinu, kuivauskatos ja jätekatos. Pihan keskellä on lipputanko. Pihan pylväisvalaisimet on uusittu 1990-luvulla.

Pihan kuivatus on järjestetty tontin luontaisia korkeuseroja hyödyntäen. Koskitien puolella pintavedet on ohjattu tontin laidalla kulkevan painanteen kautta sivulle. Joen puolella sadevedet on johdettu läpäisevälle nurmikentälle. Salaojituksen tilanteesta ei ole tietoa.

Pihan pinnoitteena on käytetty pengerrettyä kivituhkaa, betonilaattaa sekä liuskekivetystä. Päällysteillä on pyritty luomaan esteettömiä reittejä puutarhaan.

110. Tontin länsisivulla olevan pääportti sekä sen yhteyteen rakennettu jätekatos on tehty 1996 peruskorjauksen yhteydessä.

111. Puutarhaa ympäröi vuonna 1996 rakennettu puuaita. Aita on tontin yläpäässä 1,6 metriä korkea ja muuttuu rantaa kohden matalammaksi.

112. Valokatteinen pergola ja sen jatkeella oleva kuivauskatos on sijoitettu talon eteläpäätyyn.

113. Uiton talon puutarha eteläkulmalta nähtynä. Hyötöpuutarhasta on luovuttu. Samoin tontin kahteen erilliseen osaan jakanut puuaita on purettu.

114. Valokatteinen pergola on kalustettu puisella istuinryhmällä.

115. Liuskekivipintainen pihapolku jatkaa kivituhkalla päällystettyä pihaa.

116. Koskitien puolella piha on päällystetty betonikivillä.

© 2019 Ompelkone Oy
27.8.1996 Aukusti
Järvenpää Ky

119. Rakennus kohtisuoraa Koskitien yli nähtynä. Tien korko on noussut aikojen saatossa ja rakennus on jäänyt painanteeseen.

122. Vuoden 1996 peruskorjauksessa porraskaiteet verhoiltiin 1950-luvun tyyliin luonnonkivellä. Katoksen teräksiset vinotuet puolestaan edustavat kyseisen aikakauden tyyliä.

120. Länsipäätyyn on lisätty katos sekä tikkaat. Ulko-ovi on uusittu 1950-luvulla.

7 Ulkoarkkitehtuuri

Rakennuksen suorakulmainen, satulakattoinen ja lyhyträystäinen hahmo on säilynyt tunnistettavana. Suurimmat muutokset alkuperäiseen hahmoon ovat syntyneet aukotuksen muutoksista, sisäänkäyntien yhteyteen rakennetuista katoksista ja betonikaiteiden reunustamista portaista. Vähäisempiä muutoksia ovat uudet talovarusteet julkisivuissa ja katolla.

7.1 Julkisivut

Hirsirunkoisen rakennuksen julkisivut rapattiin samana kesänä, kun rakennus vuonna 1938 valmistui. Tämän teki mahdolliseksi pystyhirsirunko, joka tehtiin kuivasta hirrestä ja joka ei salvosrunгон tavoin painunut kuivuessaan. Vuoden 1996 peruskorjauksessa alkuperäinen ja myöhemmin maalattu rappaus poistettiin ja tilalle tehtiin lämpörappaus. Uusi rappaus tehtiin ruiskuttamalla eikä siinä näy aiemman rappauksen tavoin käsityön jälkiä.

Siniharmaaksi maalattu betoninen kivijalka on näkyvillä joen puolella noin metrin verran. Koskitien puolella näkyvän osan korkeus vaihtelee 100 ja 300 mm välillä.

118. VASEMMALLA; Rakennuksen nykyinen ilme lännestä katsottuna. Rakennus on tyypillisesti kuvattu juuri tästä suunnasta.

121. Rakennuksen itäpääty on varjoisa. Siellä ei ole sisäänkäyntiä, mutta kivetys kiertyy joen puoleiselle pihalle.

123. Julkisivu joen puolelle itäpääsystä nähtynä.

124. Julkisivu Koskitielle länsipäädystä nähtynä.

127. Vesikate uusittiin vuonna 2000. Samalla asennettiin uudet kattoturvatuotteet.

128. Katto Koskitien puolelta katsottuna. Yläpohjan tuuletusventtiilejä on harjalinjassa neljä. Korkeassa osassa on huippuimuri.

129. Vesikatto tuulettuu nykyisin sivuräystäiltä ja myöhemmin lisättyjen harjatuulettimien kautta. Räystäiden aluslaudoitus on muodoltaan alkuperäinen. Maalin lohkeilu viittaa puutteelliseen tuuletuvuuteen.

125. Koskitien puolella sadevesi johdetaan katolta maaperään.

126. Koskitien puolella sadevesi ohjataan loiskekupin kautta pihalle. Maa viettää rakennuksen suuntaan.

7.2 Vesikatto ja sadeveden poisto

Rakennuksella on yhtenäinen tasalappeinen satulakatto, jossa ei ole poikkiharjoja. Räystäät ovat lyhyet ja niiden alapinta on laudoitettu. Vesikattoa kannattavat A-kirjaimen muotoiset kattotuolit. Yläpohja tuulettuu sivuräystäiltä sekä neljän harjalle asennetun alipainetuulettimen kautta.

Vesikaton alkuperäinen materiaali oli eterniitti, joka 1950-luvulla korvattiin valssatulla betonitiilikatteella. Nykyinen katemateriaali on konesaumattu rivipelti, joka asennettiin vuonna 2000. Katto on maalattu tiilenpunaiseksi.

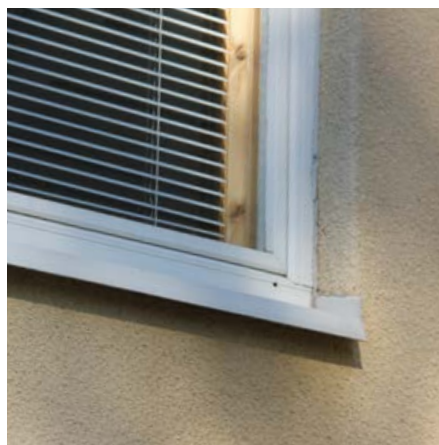
Pitkillä sivuilla puolipyöreät teräksiset riippukourut johtavat sadevedet pyöreisiin syöksyihin. Sadevesi johdetaan rännikaivojen ja pihan painanteiden kautta maaperään. Salaojat uusittiin 1980-luvulla mutta niiden nykytilasta ei ole tietoa.

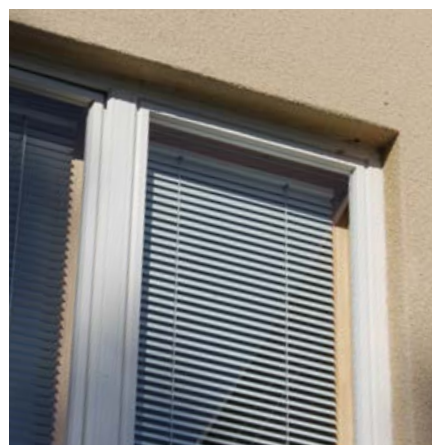
130. Rakennuksen pitkillä sivuilla on kolme pyöreää syöksytorvea.

131. Ensimmäisen kerroksen vaakasuuntainen ikkuna-aukko on muodoiltaan alkuperäinen. Ikkuna on 1950-luvun mallia.

132. Ikkunapenkin pellitys on vaaleanharmaa.

133. Ikkunan ja julkisivurappauksen liittymä.

134. Pihan puolelle avautuva kellarinikkuna, jolle vuonna 1996 tehtiin samanlainen pari.

135. 1950-luvulla tehtiin uusi ikkunajako. Vaakaikkunoiden joukkoon lisättiin kaksijakoisia pystyikkunoita.

7.3 Aukotus

Alkuperäinen aukotus oli tasarytmisen, symmetrisen ja muodostui horisontaalisista ikkuna-aukoista. Ovet sijaitsivat länsipäädyssä ja joen puolella rakennuksen keskellä.

Aukotusta muutettiin vuoden 1958 muutoskorjauksessa vastaamaan muuttunutta tilajakoa kerroksissa. Tasajako muuttui rytmiltään vaihtelevaksi kun vaakasuuntaisen ikkunan rinnalle tehtiin myös pystysuuntainen ikkunatyyppe ja siitä kaksi eri kokoa.

Oviaukkoja levennettiin siten, että niihin voitiin asentaa vasikalliset pariovet. Samalla ovien päällä olevia ikkuna-aukkoja laajennettiin.

Kivijalassa on ikkunoita vain joen puolella. Vuonna 1996 tehtiin lisäikkuna saunan kohdalle.

136. Oven yläpuolella olevaan ikkuna-aukkoa suurennettiin 1950-luvun muutoskorjauksessa.

138. VASEMMALLA: Länsipäädyn sisäänkäynti on alkuperäisellä paikalla. Se sai nykyisen muodon vuoden 1958 muutostyöskorjauksessa. Katos ja betonikaiteet ovat 1990-luvulta.

137. Esteetön sisäänkäynti on tehty Koskitien puolelle, jossa maa on ensimmäisen kerroksen tasalla.

7.4 Sisäänkäynnit, ulko-ovet ja esteettömyys

Rakennuksessa oli alunperin kaksi sisäänkäyntiä kerroksiin ja yksi kellariin. Miehistökämpiin mentiin joen puolelta ja konttoriin länsipäädystä. Vuonna 1947 tehtiin toinen sisäänkäynti kellariin ja vuonna 1958 uusi sisäänkäynti Koskitien puolelle. Samana vuonna ulko-ovet ja portaat uudistettiin.

139. Porraskaiteet on tehty betonista ja verhoiltu luonnonkivillä.

140. Teräsrunko kannattelee sisäänkäynnin valokatetta.

141. Rannan puoleinen sisäänkäynti sai uuden muodon vuonna 1996. Alkuperäinen katos oli pienempi.

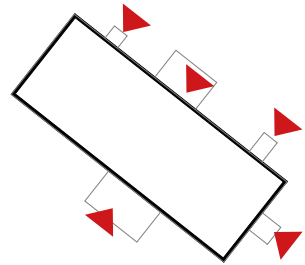
142. Vasikallinen ulko-ovi on vuodelta 1958 ja kunnostettu.

143. Rannan puolella katoksissa on peltikate. Porrastasanteen laita on varustettu teräskaitteella.

144. Koskitien puoleinen sisäänkäynti on muotoiltu esteettömäksi. Liuskekivillä verhoiltu betoni-kaide ja pitkälle ulottuva valokate suojaavat oven edessä olevaa tasannetta.

Vuoden 1996 peruskorjauksessa sisäänkäynneille tehtiin katetut porrastasanteet ja betonikaiteet, jotka verhoiltiin 1950-luvun tyyliin luonnonkivellä. Koskitien puoleisesta sisäänkäynnistä tehtiin esteetön. Talossa ei ole hissiä, joten esteettömyys päättyy ensimmäiseen kerrokseen.

Koskitien ja länsipäädyn katokset tehtiin valokatteisina. Katoksiin tehtiin keveät teräsrungot, jotka ovat tunnistettavasti 1990-luvun lisäyksiä. Porraskelmat tehtiin puusta ja osa kaitteesta tehtiin teräksisinä pinnakaiteina.

147. Koskitien puoleinen sisäänkäynti pihan perältä katsottuna. Katoksen edessä oleva piha on päällystetty betonikivellä.

148. Valokatteinen terassi toimii odotusalueena.

145. Kellarin saunaosastolle ja teknisiin tiloihin johtava sisäänkäynti on katettu. Merellinen ovi on lisätty 1996.

146. Itäpäädyn kellarin laskeudutaan betoniportaita pitkin. Ovi on muodoltaan vuoden 1947 oven kaltainen.

8 Rakenteet ja sisäpuolen kerrostumia

Rakennus on perustettu betonista valettujen ja harkoista muurattujen pilareiden päälle. Kantavaa perusmuuria on ainoastaan luoteiskulmassa kellarin kohdalla. Kahdessa erillisessä kellaritulassa on betonista valettu maanvarainen alapohja. Alapohjalaattaa on myöhemmin laajennettu rakennuksen keskelle siten, että noin kolmannes kellaritulasta on vielä kaivamatonta perusmaata.

Pystyhirsistä ladotut ulkoseinät muodostavat kantavan runkokehän. Sen lisäksi harjalinjan kohdalla kulkee rankarunkoinen kantava väliseinä. Kokoontumistiloissa rakennetta on vahvistettu teräspalkeilla ja -pilareilla. Hirren sisäpinnassa on useita kerrostumia seinäpahvia ja eri ikäisiä rakennuslevyjä. Ulkopuolelta hirsiseinät on lämpöräpattu.

Välipohjat ovat puurakenteisia lukuun ottamatta luoteiskulman betoniholvia. Alkuperäisiä lankkulattioita on säilynyt myöhempien pintamateriaalien alla. Välipohjien täyteenä on kutterinlastua sekä myöhemmin lisättyä lasivillaa. Yläkerrassa on kaksitaitteinen alakatto. Ullakko on matala kolmiomainen laipio, johon on tehty myöhemmin palo-osastointi. Vanhaa paneloitua ja puukuitulevyllä päällystettyä sisäkattoa on säilynyt alas laskettujen levykattojen alla.

150. Alkuperäistä helmiponttipanelointia on säilynyt myöhempien alakattorakenteiden alla.

151. Ullakotila on matala kolmiomainen laipio. Eristeenä on kutterin- ja sahanpurua. KUVA: Sitowise

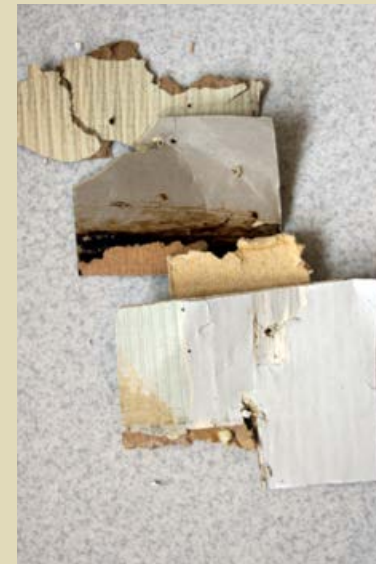
149. Toisen kerroksen asuinhuoneen lankkulantia on säilynyt muovimattojen alla.

152. Pystyhirsirunko on tiivis ja tilkettä on tarvittu vähän. Tässä huoneessa sen sisäpuolelle on asennettu puukuitulevy ja kipsilevy.

153. Ikkunan yläpuolella on vaakahirsi. Kuvassa näkyy myös tapettikerrostumia, joiden päälle on asennettu kipsilevy.

154. Seinämateriaalien kerrostumaa toisesta kerroksesta. Alimmaisena on vaaleaksi maalattu Oulu Osakeyhtiön selluloosapahvi.

155. Lattian rakennekerroksia on erotettu toisistaan sanomalehdillä. Kuvassa 8.31938 Oulussa ilmestynyt Kaiku-lehti.

156. Toisen kerroksen alakatto on kaksitaitteinen. Alkuperäinen muoto on säilynyt alaslaskusta huolimatta.

157. Saunoissa, wc:ssä ja pesutiloissa on paneloidut alakatot. Paneeli on lakattua mäntyä.

158. Ensimmäisen kerroksen asuinhuoneissa on suorat sisäkatot. Niihin on myöhemmin lisätty pinta-asennuksia.

159. Kokoonmistilan alakatto on yhtenäinen levypinta. 1990-luvulla uusituissa katoissa ei ole listoituksia.

8.1 Alakatot

Ensimmäisen kerroksen alkuperäinen huonekorkeus oli 2,80 m ja toisessa kerroksessa 3,10 m. Keskikatot oli paneloitu ja vinot sivuosat pinnoitettu selluloosapahvilla. Katoissa oli valkoiset kourulistat. Myöhemmin alakattoihin tehtiin puukuitulevytyt. Nykyisin yhtä vaille kaikki asuinhuoneiden ja yleisten tilojen alakatot ovat alas laskettuja

ja tehty valkoiseksi maalatusta kipsilevystä. Talotekniikka ja johdotukset on vedetty pääasiassa alakattojen suojissa. Saniteettitilojen alakatot ovat lakattua mäntypaneelia. Kellarin länsiosassa alakatot ovat maalattua betonia. Itäosassa ne on tehty toja-levystä ja rapattu valkoisiksi.

160. Kellarin rakentamattomassa osassa välipohja on suojattu kipsilevyllä.

161. Kellarin länsiosan alakattona on alkuperäinen lautamuotittu valettu betonikatto, jonka alapalkit ovat näkyvillä.

162. Kellarista nousevassa sisäporrashuoneessa on säilynyt vanha puukuitulevykatto.

163. Kellarin itäosan laboratorion alakatto on rapattua toja-levyä.

166. Porrashuoneen vihreä muovimatto on todennäköisesti 1990-luvulta.

164. Kokoontumistiloissa lattia on tummanharmaa. Listoitus on tehty muovisella L-listalla.

165. Käytävissä ja asuinhuoneissa on käytetty vaaleanharmaa vinyylimattoa.

167. Märkätiloissa on käytetty siniharmaa muovimattoa.

168. Vanhimmissa WC-tiloissa on käytetty ruskeaa muovimattoa

169. Länsipäädyn kellarissa on vaaleansininen keraaminen laattalattia.

8.2 Lattiat

Kerroksissa oli alunperin maalatut puulattiat. Niitä on säilynyt pintakerrosten alla ainakin toisessa kerroksessa. Ensimmäisessä kerroksessa on ollut vinyylilaatoilla päällystettyjä lattiaita, jotka purettiin 1980-luvun muutuskorjauksessa niskapalkkeihin asti.

Lattiat on päällystetty pääsääntöisesti vinyylimatoilla, jotka on uusittu 1990-luvun peruskorjauksessa. Käytävillä ja asuinhuoneissa on käytetty vaaleanharmaita sävyjä. Kokoontumistiloissa maton sävy tummempi ja kuviointi voimakkaampi. Porrashuoneen vihreä muovimatto ja vanhimmissa wc:ssä käytetty ruskea muovimatto ovat todennäköisesti 1980-luvulta. Uudemmissa saniteettitiloissa on käytetty siniharmaa kitkapintaista mattoa.

Alkuperäisiä listoituksia ei ole säilynyt. Asuinkerroksissa on käytetty suoralinjaisia valkoiseksi maalatuja lattialistoja. Yleisissä tiloissa ja saniteettitiloissa on käytetty myös muovista L-listaa. Kynnyksiä on vahvistettu messinkilistoilla. Osa kynnyksistä on 1950-luvulta.

Vuonna 1996 kellarin rakennetun saunaosaston lattia on laatoitettu vaaleansinisellä keraamisella laattalla. Kellarin itäpäästä löytyvät rakennuksen vanhimmat lattiat, jotka ovat maalattua betonia.

170. Itäpäädyn kellarissa on alkuperäinen maalattu betonilattia.

171. Väliovi ensimmäisen kerroksen käytävään.

172. Asuinhuoneen huullettu laakaovi.

173. Toisen kerroksen porrashuoneen pariovi.

174. Listoituksella koristeltu vanha laakaovi.

175. Väliovi Koskitien puolen sisäänkäynnille.

176. Liukupariovi toisen kerroksen tupakeittiössä.

177. Alkuperäinen 1930-luvun ovi suojaa sähköpääkeskusta.

178. Alkuperäiset 1940-luvun ovet kellarin itäosassa.

179. Merellinen paneeliovi kellarin saunaosastolta.

180. 1950-luvun oven norjalaismallinen sarana.

181. Huullettu 1990-luvun laakaovi.

182. 1950-luvun laakaovi.

8.3 Väliovet

Rakennuksen väliovissa on säilynyt useita kerrostumia. Alkuperäisen heloituksensa säilyttänyt sähköpääkeskuksen puuovi on mahdollisesti alkuperäinen 1930-luvun rakennusosa. Alkuperäisiä ovat myös 1940-luvun kellarihuoneiden väliovet itäpäädyssä. 1950-luvun kerrostumaa edustavat tammiviiluiset sisäänkäyntien väliovet sekä laakaovet, joista osa on ko-

risteltu mäntylistoilla tehdyillä peilikuviolla. Uusimmat 1990-luvun ovet ovat huullettuja laakaovia. Myös saunojen pyöreällä ikkunalla varustetut mäntyovent ja osastoivat palo-ovet ovat viimeisimmästä peruskorjauksesta. Lähes kaikki helat ja lukot on uusittu 1990-luvulla tai myöhemmin.

185. Ikkunat on uusittu viimeksi vuonna 1996. Ikkunalauta on iki-laminaattilevyä.

186. Ikkunat ovat huoneiden pinta-aloihin nähden kookkaita. Niiden ansiosta huoneet ovat valoisia.

187. Ikkunoissa on sälekaihtimet sekä verholaudan taakse kätetty verhokisko.

188. Sisemmässä ikkunassa on lämpölasia. Helat ovat tyypillisiä 1990-ikkunavarusteita.

183. Ikkunan alaosa avattuna.

8.4 Ikkunat

Alkuperäiset moniruutuiset ikkunat vaihdettiin uusiin ensimmäisen kerran vuoden 1958 peruskorjauksessa. Samalla ikkuna-aukkoja kavennettiin ja aukotusta muutettiin vastaamaan sisätilojen uudistusta. Kumpaakaan näistä ikkunatyypeistä ei ole säilynyt.

Nykyiset MSE-ikkunat ovat 1990-luvun lopulta. Niiden valkoiset ulkopuitteet ovat alumiinia ja lämpölasilla varustetut sisäpuitteet on tehty lakatusta männystä. Ikkunat avautuvat sisäänpäin. Myös ikkunakarmi on lakattua mäntyä.

Ikkunat on varustettu aukipitosalvoilla ja sälekaihtimilla. Ikkunoiden yläpuolella on verholauta. Sisäpuolella ei ole ikkunapenkkiä. Ikkunalauta on tehty iki-laminaattilevystä.

Ikkunat ovat huoneiden pinta-alaan nähden kookkaita ja antavat runsaasti valoa huoneisiin.

184. Avatun ikkunan yläosa.

190. Yläkaapisto ensimmäisen kerroksen kokoontumistilassa.

191. Tupakeittiön kalusteita ja naulakkokaluste ensimmäisestä kerroksesta.

192. Toisen kerroksen keittiön kalustusta.

193. Kahdenhengen huoneen kaappirivistö.

194. Ryhmähuoneen kiintokomerot on säilytetty fragmenttina 1950-luvun kerrostumasta.

8.5 Kalusteet

Rakennuksen irtaimisto on viety pois. Kiintokalusteista paikoilleen ovat jääneet asuinhuoneiden vaatekaapit, naulakot sekä keittiöiden, apukeittiöiden ja saniteettitilojen kiintokalusteet. Kaikki edellä mainitut ovat tyypillisiä 1990-luvun teollisesti valmistettuja kalusteita.

Uittokodin aikana asuinhuoneet eivät olleet kalustettuja vaan asukas toi itse omat kalusteensa. Koskivirrankodin ja asumisyksikön aikaiset kalusteet vietiin muuton yhteydessä uuteen toimitilaan.

Toisen kerroksen ryhmähuoneessa on säilynyt yksi 1950-kiintokomeroryhmä, jossa myös aikakaudelle tyypilliset helat ovat säilyneet.

195. Vanha komero on puusepän työtä. Vetimenä on 1950-luvulla suosittu Leea-salpa.

196. Sähköpääkeskus on uusittu 1990-luvun peruskorjauksessa

197. Käytävän suora valaistus on toteutettu kupuvalaisinten ketjulla.

198. Asuinhuoneen yleisvalaisimenä on tyypillisesti kookas loisteputkivalaisin.

199. Pesuhuoneen kupuvalaisin.

200. Yhden hengen huoneen yleisvalaisin katossa.

203. Löylyhuoneen valaisin

8.6 Valaistus ja sähkökalusteet

Uiton talon valaistus on pääosin suoraa yleisvaloa, jonka lähteenä on kattoon sijoitettu loisteputki tai kupuvalaisin. Näin on toteutettu sekä asuinhuoneiden että yhteistilojen yleisvalaistus. Valaistusratkaisua on määrittänyt vanhustenhoitolaitoksille annetut valaistusnormit, esteettömyys ja käyttöturvallisuus. Rakennuksen sähköpääkeskus sijaitsee kellarin länsipäädyssä. Ryhmäkeskukset sijaitsevat kellarissa ja ensimmäisessä kerroksessa.

Sähkö-, puhelin- ja antenniverkko on uusittu 1990-luvun peruskorjauksessa. Tuolloin rakennettiin myös automaattinen turvajärjestelmä, jota täydennettiin 2000-luvulla. Sähkökalusteet ovat 1990-luvun mallistoa. Ulkoseinillä on säilynyt vanhoja lyijykuorisia sähkörasioita ja niille johtavia rautaisia suojaputkia. Nämä asennukset ovat todennäköisesti 1950-luvulta.

201. Painike on 1990-luvun mallia

206. Yksiosainen katkaisin

202. Lattialistaa on käytetty yleisesti johtokouruna.

205. Turvallisuusautomaatiota

204. Vanhoja lyijykuorisia jakorasioita ulkoseinässä.

207. Kaukolämmön lämmönvaihdin on uusittu vuonna 2017.

210. Vanhimpia keskuslämmityksen putkituksia ulkoseinässä.

212. 1950-luvun vankkarakenteinen radiaattori porrashuoneessa.

208. 2000-luvulla uusittu radiaattori

209. 1940-luvun putkipatteri kellarissa.

8.7 Lämmitys, ilmanvaihto ja vesikalusteet

Alkuperäiseen rakennukseen tehtiin keskuslämmitys, jonka kiinteä polttoaine vaihdettiin ensin öljyyn ja vuonna 1983 kaukolämpöön. Lämpö jaetaan kerroksiin patteriverkon kautta. Vanhimmat patterit ovat 1950-luvulta ja uusimmat 2000-luvulta. Kellarissa on myös yksi 1940-luvun putkipatteri. Rakennuksen alkuperäinen ilmanvaihto oli painovoimainen. Järjestelmään tehtiin koneellinen poisto 1950-luvulla.

Nykyinen ilmanvaihtojärjestelmä tehtiin vuoden 1996 peruskorjauksessa. Tuolloin kellarisiin rakennettiin uusi ilmanvaihtokonehuone, jonne sijoitettiin tuloilmakone. Poisto tapahtuu katolle sijoitetun huippuimurin kautta. Ilmanvaihtokanavat on sijoitettu pääosin alakattoihin. Rakennuksen vesikalusteet on uusittu kokonaisuudessaan 1990-luvulla ja myöhemmin osin täydennetty.

211. Suihkuhuoneen vesikalusteet ovat 1990-luvulta.

213. WC:n kalusteita on uusittu 2000-luvulla

214. Keittiön sekoitinhana

215. WC:n sekoitin ja allas 1990-luvulta

216. Poistoilmaventtiili WC:ssä

217. Tuloilmaventtiili asuinhuoneessa

9 Sisätilat

Rakennuksen tilat esitellään seuraavassa tilatyypeittäin. Tilatyypit, rakenneosat ja pintakerrokset toistuvat samankaltaisina eri kerroksissa. Vallitseva kerrostuma on vuodelta 1996. Viitteitä varhaisempiin kerrostumiin on säilynyt vain paikoitellen. Poikkeuksen muodostaa vuonna 1948 tehty kellarin laajennusosa, joka on pääosin alkuperäinen.

Sisätiloille yhteinen ominaisuus on valoisuus sekä tilojen ryhmittely keskuskäytävän varrelle. Etelään avautuvat näkymät suuntautuvat puutarhaan. Kaukomaisemaan kuuluu Hartaanselkä sekä sen takana näkyvä tehdas. Koskitielle avautuvaa ikkunanäkymää pehmentää pihaa reunustava vanha puusto.

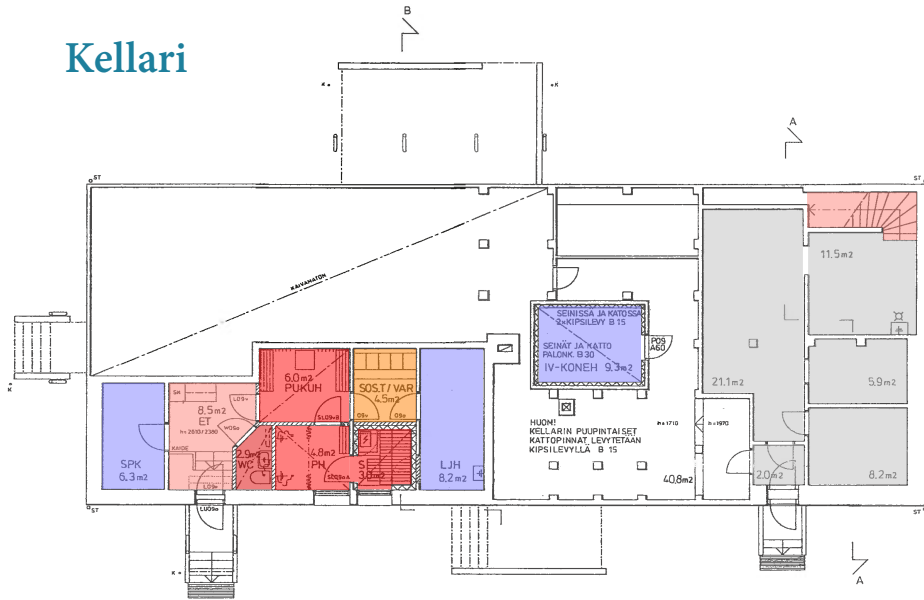
Uittoyhdistyksen aikainen tilajako miehistötiloihin ja 'terävään päähän' ei ole enää tunnistettavissa. Yhtä lailla on kadonnut miehistötupien alkuperäinen muoto ja järjestys. Tilamutokset on toteutettu pääosin keveillä väliseinärakenteilla sekä kantavien seinien osittaisella poistamisella. Talotekniikka ei tässä tapauksessa lukeudun suurimpiin muutostekijöihin.

Vaikka sisätilat ovat kokeneet perusteellisen muutoksen, on rakennuksen alkuperäinen mitataava tunnistettavissa. Rakenneavausten perusteella on myös syytä todeta, että pintarakenteiden alla on säilynyt runsaasti kerrostumia, joista osa on alkuperäisiä.

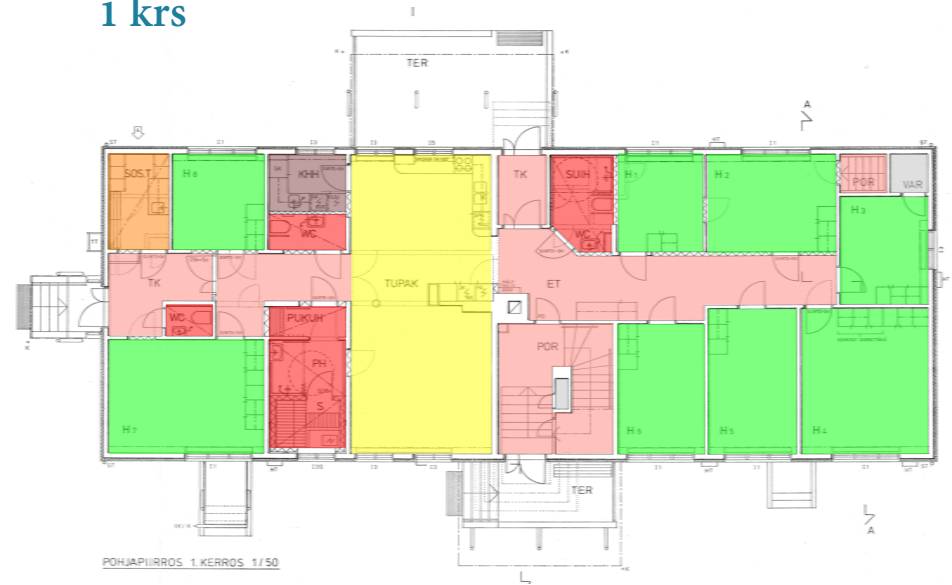

218. Rakennuksen sisätilojen vallitseva 1990-luvun kerrostuma on laitosmainen. Kuvassa näkyvässä Koskitien puoleisessa sisäänkäynnissä on säilynyt 1950-luvun lopun ovia.

Kellari

1 krs

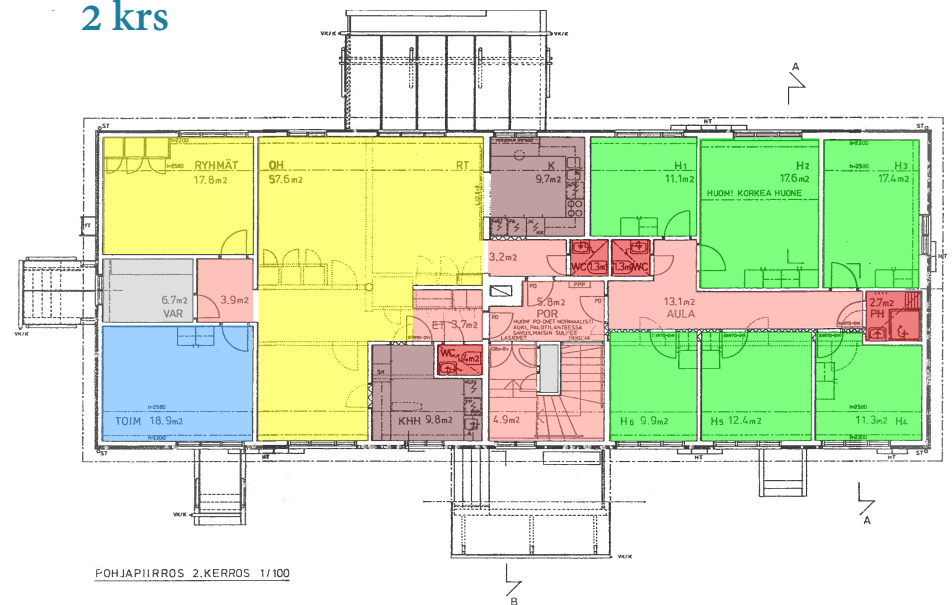

9.1 Tilojen käyttötarkoitus

219. Uiton talon huonetilojen käyttötarkoitukset keväällä 2020. Kaavion pohjakuvana on ajantasapiirustukset 27.8.1996 Arkkitehtitoimisto Veli Karjalainen Ky

■ asuinhuone	■ sosiaalityö
■ kokoontumistila, tupakeittiö	■ käytävä, eteinen, porras
■ keittiö, kodinhoito	■ tekniikka
■ toimisto	■ varasto
■ saniteettitila, sauna, wc	

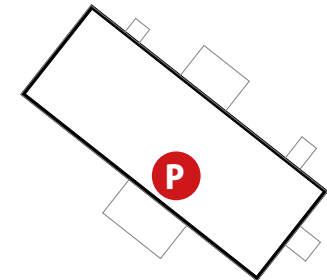
2 krs

221. Tammiviilutettu ja rautalankalasilta varustettu ulko-ovi on 1950-luvun lopulta ja kunnostettu myöhempien peruskorjauksen yhteydessä. Helat ja lukitus on uusittu 2000-luvulla.

220. VASEMMALLA: Näkymä ensimmäisen kerroksen käytävältä porrashuoneeseen. Edessä näkyvä porras laskeutuu joen puoleiselle ulko-ovelle. Vasemmalla näkyy toiseen kerrokseen nouseva porras. Ulko-oven päällä on suuri tammikehyksinen yläikkuna.

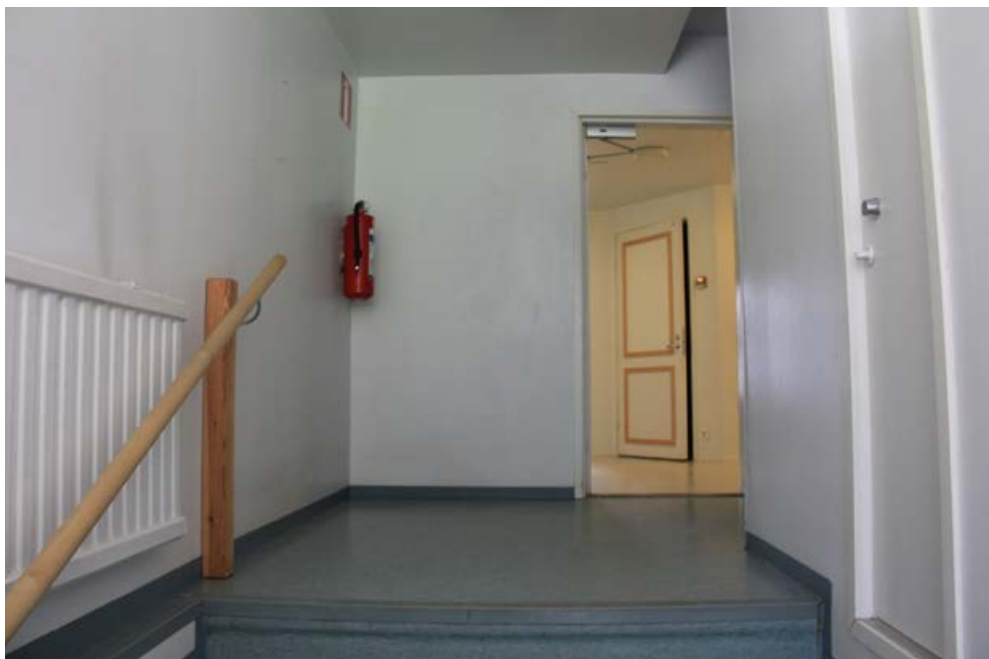

9.2 Porrashuone

Rakennuksen porrashuone sijaitsee joen puolella, rakennuksen keskellä. Portaan nykyinen muoto on tehty 1950-luvun muutostyöskorjauksessa. Vuoden 1996 peruskorjauksessa porrashuoneesta muodostettiin oma palo-osasto.

Porrashuone saa runsaasti valoa oven yläpuolisesta kookkaasta ikkunasta sekä toisen kerroksen ylätasanteen ikkunasta. Ulko-ovelta ensimmäiseen kerrokseen nousee suoravartinen porras, josta kulku toiseen kerrokseen jatkuu kolmivartista oikealle kiertyvää porrasta pitkin. Porrashousujen välissä on pystyroilo.

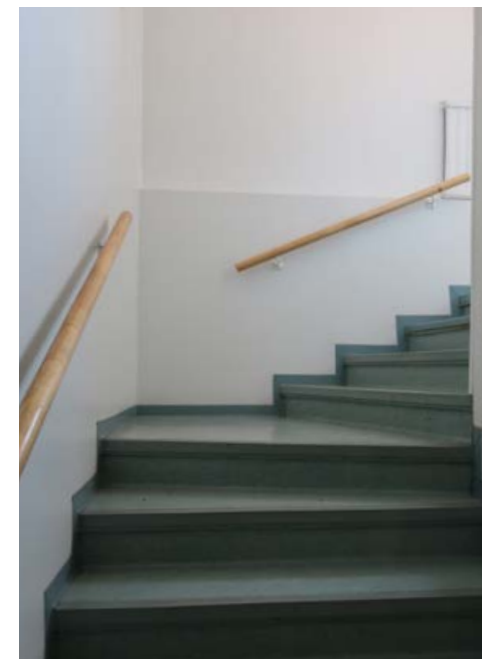
Porrasaskelmat on päällystetty harmaalla vinyylimatolla, jonka etureunat on vahvistettu kumilistalla. Pyöreä käsijohde on lisätty 1990-luvulla.

222. Näkymä ulko-ovelta ensimmäiseen kerrokseen. Oviaukosta näkyy käytävä ja kylpyhuoneen ovi.

223. Toisen kerroksen käytävästä avautuu sisänäkymä porrashuoneeseen.

224. Toiseen kerroksen johtava porras on kolmivartinen. Välissä on kaksi lepotasoa.

225. Porrashuoneen matto on 1990-luvulta.

226. Toisen kerroksen ylätasanne.

227. Tamminen ulko-oven yksityiskohta

228. Porrasaskelmat on päällystetty vinyylimatolla. Ulkosärmässä on kumilista ja sivuilla muovilista.

229. Pyöreä koivusta tehty käsijohde on uusittu 1990-luvulla.

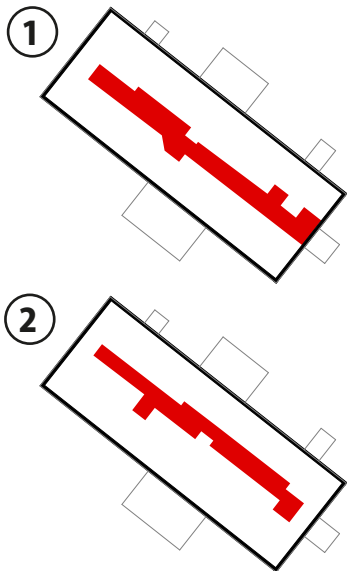
230. Ensimmäisen kerroksen käytävänäkymä porrashuoneen kohdalta itäpäädyn suuntaan.

231. Ensimmäisen kerroksen käytävänäkymä länsipäädyn suuntaan. Tummanharmaan lattian kohdalla on kokoontumistila. Oikealla on Koskitien puolelle johtava uloskäynti.

232. Toisen kerroksen käytävänäkymä länteen. Vasemmalla on ovi porrashuoneeseen. Perällä näkyy kokoontumishuone ja sen takana päätyvarasto.

9.3 Käytävät

Uiton talon alkuperäisessä tilajärjestyksessä ei ollut käytäviä. Ensimmäinen käytävä tehtiin vuonna 1958 ensimmäisen kerroksen itäpäätyyn, jossa kaksi miehistöhuonetta muutettiin toimistoiksi.

Nykyinen tilajärjestys luotiin vuonna 1996 asumispalveluita varten. Tuolloin tilat järjestettiin keskuskäytävien varrelle. Länsipäätyyn suuntautuva käytävä laajenee molemmissa kerroksissa yhteistilaksi.

Käytävien yleisilme on laitosmainen. Levytetyt seinät, laakaovet sekä alaslaskettu levykatto on kaikki maalattu samalla valkoisen sävyllä. Eri kerrosten lattioissa on käytetty samoja muovimatoja.

233. Ensimmäisen kerroksen käytävänäkymä länsipäädystä katsottuna. Molempien kerrosten käytävissä on yhtenäinen laitosmainen ilme.

235. Ensimmäisen kerroksen päätyhuone H4 on kahden hengen huone.

237. Asuinhuone H2 toisessa kerroksessa on muita huoneita korkeampi. Huonekorkeus on viite alkuperäisten miehistöhuoneiden muotoon.

234. Ensimmäisen kerroksen asuinhuone H5, on muodoltaan putkimainen. Suuren ikkunan ansiosta se ei ole kuitenkaan pimeä.

236. Toisen kerroksen päätyhuone H3

9.4 Asuinhuoneet

Asuinhuoneiden tilajako ja yhdenmukainen ilme luotiin 1996-peruskorjauksessa. Suurin osa huoneista on yhden hengen asuinhuoneita. Pariskunnille sopivia kahden hengen huoneita on yläkerrassa yksi ja alakerrassa kaksi. Kaikkiaan asuinhuoneita on ensimmäisessä kerroksessa kahdeksan ja toisessa kerroksessa kuusi.

Suurten ikkunoiden ansiosta huoneet ovat valoisia. Huoneissa on valkoiseksi maalatut levyseinät ja alakattot. Lattiat on päällystetty vaaleanharmaalla muovimatolla. Toisen kerroksen korkeita alakattoja on lasitettu uusilla levykatoilla alemmas. Ainoastaan huone H2 on säilytetty korkeana.

Asuinhuoneissa ei ole wc:tä eikä vesipisteitä. Huoneiden lämpö- ja sähköverkko on pääosin uusittu 1990-luvulla. Vähät säilyneet kalusteet ovat pääasiassa 1990-luvun kiintokomeroita. Yhdessä huoneessa on säilynyt 1950-luvun puurunkoisia kiintokomeroita.

238. Asuinhuone H4 sijaitsee toisen kerroksen itäpäädyssä. Huone on kooltaan 11,3 neliötä ja sen sisäkatto laskeutuu ulkoseinän vieressä. Huoneen ikkunanäkymät avautuvat puutarhan yli Hartaanselälle.

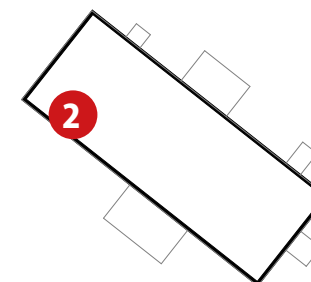
239. Talon ainoa toimistoksi merkitty huone sijaitsee toisessa kerroksessa. Lienee sattuma, että se on alkuperäisen Uiton konttorihuoneen paikalla.

9.5 Toimisto

Uiton talossa on yksi toimistoksi nimetty huone. Se sijaitsee talon toisen kerroksen länsipäädyssä. Huoneen muoto ja pintamateriaalit ovat yhteneväiset asuinhuoneiden kanssa. Toimistohuone avautuu toisen kerroksen kokoontumistiloihin.

240. Toimiston väliovi on 1950-luvulta säilynyt laakaovi, jossa on aikakaudelle tyypilliset norjalaistyyppiset saranat.

Toimisto sijaitsee Uiton konttorin alkuperäisen toimistohuoneen paikalla. Sen asema on kuitenkin merkittävästi muuttunut, kun alkuperäinen sisäporras alakertaan on poistettu ja kiinteä väliseinä entiselle miehistöpuolelle on avattu.

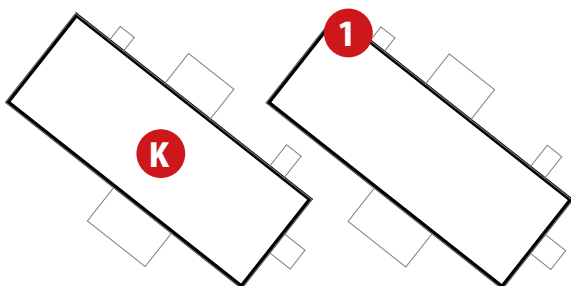
241. Ensimmäisen kerroksen sosiaalitila on rakennuksen koillisnurkalla.

242. Sosiaalitilan kynnyks, ovi ja lattiamateriaali ovat vanhempaa kerrostumaa. Tilassa oli aikaisemmin kuivaushuone ja siivouskomero.

243. Näkymä kellarin sosiaalitilasta saunan pukuhuoneeseen. Kellarin sosiaalitilaa on käytetty etupäässä varastona.

9.6 Henkilökunnan sosiaalitilat

Uiton talossa on kaksi henkilökunnan sosiaalitilaksi merkittyä tilaa. Toinen on sijoitettu ensimmäisen kerroksen koilliskulmalle ja toinen kellarin saunatilojen yhteyteen. Sosiaalitilat on tyhjennetty siten, että vain kiintokalusteita on säilynyt paikoillaan. Tilan pintamateriaalit ovat vastaavat kuin asukkaiden saniteettitiloissa. Kellarin sosiaalitilaa on käytetty varastona.

245. Toisen kerroksen kokoontumistila on koko rakennuksen levyinen. Keittiö on erotettu liukuovilla yhteistilasta. Keittiön oikealla puolella näkyvän käytävän varrella on wc ja vaihtoehtoinen reitti porrashuoneeseen.

244. Toisen kerroksen kokoontumistila etelän puoleiselta seinustalta katsottuna. Purettu kantava seinälinja on korvattu pilareilla.

246. Ensimmäisen kerroksen kokoontumistilassa on tupakeittiö. Vasemmalla on kodinhoituhuone.

9.7 Kokoontumistilat

Yksi 1990-luvun peruskorjauksen haastavimmista tehtävistä oli avata rakennuksen molempiin kerrokseen läpi talon ulottuva yhteistila, johon haluttiin liittää myös tupakeittiö. Tilojen avartaminen edellytti kantavan väliseinän osittaista purkamista.

Alkuperäisen rakennuksen ainoa kokoontumistila sijaitsi toisen kerroksen porrassalussa. Se oli aikakaudelle tyyppillinen lukunurkka. 1950-luvun muutokorjauksessa Uittoyhdistys teki alakertaan läpi talon ulottuvan kokoushuoneen, johon yhdistettiin länsipäädyn toimistotilat.

Nykyisissä kokoontumistiloissa on valkoiset levytetyt seinät ja alaslaskettu valkoinen sileä levykatto. Lattia on päällystetty tummanharmaalla muovimatolla. Kiintokalusteet ovat valkoiset tai vaalean harmaat. Ensimmäisessä kerroksessa on tilan yhteyteen rakennettu avoin keittiönurkkaus. Toisessa kerroksessa keittiö on tehty liukuovien taakse.

247. Ensimmäisen kerroksen kokoontumistila tupakeittiön suunnasta katsottuna. Vasemmalla on naulakkokomerot. Oikealla näkyvän seinän takana on saunaosasto. Kantavan seinälinjan paikalle on istutettu pyöreä teräspilari.

248. Toisen kerroksen keittiö on erotettu oleskelutiloista liukuovilla. Kaapiston välitilaan on valittu talon väriskaalasta poikkeava punainen laatoitus.

249. Toisen kerroksen kodinhoituhuoneen kiintokalustusta.

251. Sama tila ovelta katsottuna. Ison ikkunan ansiosta tila on valoisa.

250. Ensimmäisen kerroksen kodinhoituhuone. Kodinkoneet on viety pois.

9.8 Keittiöt ja kodinhoituhuoneet

Rakennuksen molemmissa kerroksissa on keittiö ja kodinhoituhuone. Ensimmäisessä kerroksessa tupakeittiö on osa kokoontumistilaa ja kodinhoituhuone on erotettu tilasta väliovella. Toisessa kerroksessa keittiö on erotettu yhteistilasta liukuovilla. Tämän kerroksen kodinhoitotila on joen puolelle sijoittuva erillinen huone.

Kodinhoituhuoneet ovat vesipisteillä varustettuja vaatehuoltotiloja, joissa oli laitteet pyykin käsittelyyn ja säilytykseen. Kodinhoituhuoneisiin on sijoitettu myös siivouskaapit siten, ettei erillisiä siivouskomeroita tarvittu.

Keittiöt ja kodinhoituhuoneet ovat kodinomaisia ja ne on varusteltu 1990-luvulle tyypillisillä kalusteilla ja kodinkoneilla. Kodinhoituhuoneista laitteet on viety pois. Tiloissa on suuret ikkunat, jotka antavat työtasoille runsaasti luonnonvaloa.

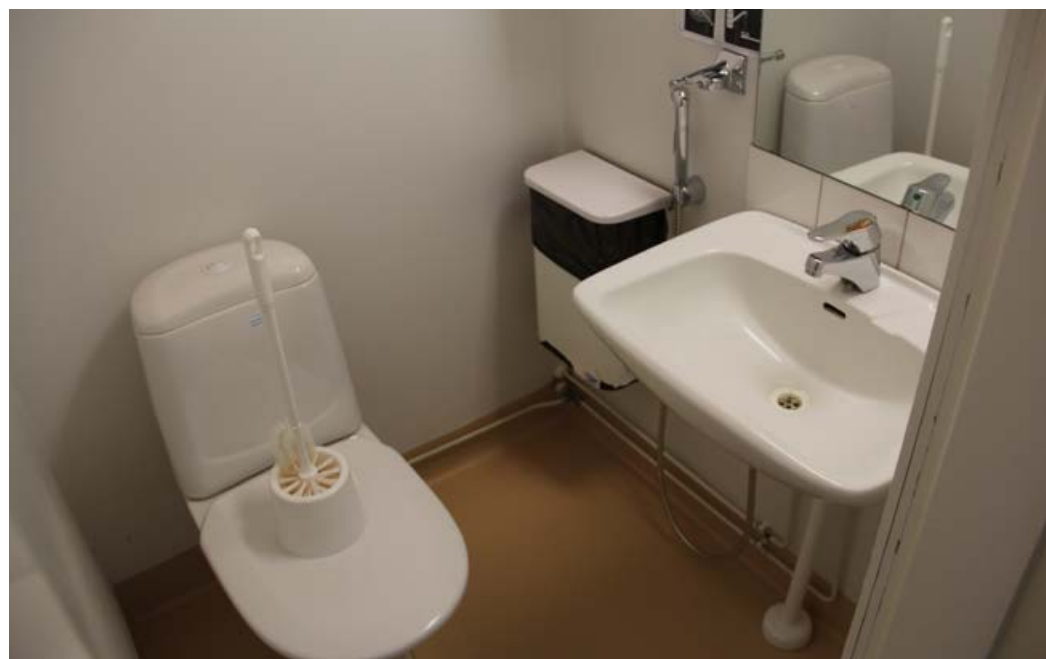
252. Ensimmäisen kerroksen tupakeittiön kalusteet ovat tyypillisiä 1990-luvun keittiökaluksia. Hillittyä väritystä täydentää vedenviherä välitilan laatoitus.

253. Toisessa kerroksessa on kolme wc:tä, joista kaksi liittyy yhteistiloihin ja yksi asuinhuoneiden käytävään.

257. Toisen kerroksen käytävän päässä olevan suihkuhuoneen varustus on pelkistetty.

254. Toisen kerroksen wc:n lattia on päällystetty ruskealla vinyylimatolla. Vesikalusteet ovat 1990-luvulta. Vesijohdot on toteutettu pintavedolla.

255. Ensimmäisen kerroksen wc on talon ainoa inva-mitoitettu wc. Huoneen perällä on suihku.

9.9 WC:t ja suihkuhuoneet

Alkuperäisessä rakennuksessa oli aikakauden mittapuun mukaan varsin runsaat saniteettitilat. Ensimmäisen kerroksen keskiosassa miehistön käytössä oli sisätoiletien lisäksi suuri suihkuhuone. Vuoden 1958 muutosten yhteydessä suihkuhuone poistettiin ja erillisiä wc:tä rakennettiin eri puolille rakennusta.

1996-luvun peruskorjauksessa rakennuksen käyttötarkoitus muuttui vanhusten asumisyksiköksi ja saniteettitiloja tarvittiin lisää. Asuinhuoneisiin ei ollut mahdollista rakentaa wc:tä, joten niitä tehtiin kumpaankin kerrokseen käytävien yhteyteen. Ensimmäisessä kerrokseen tehtiin kolme wc:tä, joista yksi on inva-mitoitettu ja varustettu suihkulla. Toisessa kerroksessa, jonne ei ole esteetöntä kulkua, on kolme pientä wc:tä ja yksi suihkuhuone. Myös kellarin saunaoasastolla on wc.

Saniteettitiloissa on valkoiseksi maalatut levyseinät, lattioissa on sininen tai ruskea muovimatto ja alakatoissa mäntypanelointi. Vesikalusteet ovat pääosin 1990-luvulta.

256. Kellarin saunaoasaston wc

258. Ensimmäisen kerroksen saunatiloihin kuuluu pieni pukuhuone, invamitoitettu pesuhuone sekä perällä näkyvä löylyhuone. Tiloissa on kitkapintainen harmaa vinyylimatto.

259. Vanha väliseinä pukuhuoneen ja suihkutilan väliltä on purettu. Sen yläosa on jätetty palkiksi.

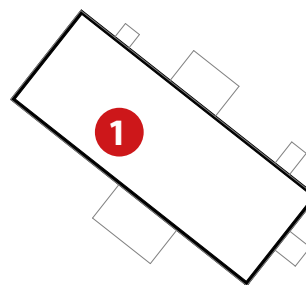
260. Löylyhuoneen ikkunoista avautuu näkymä Hartaanselälle.

9.10 Ensimmäisen kerroksen sauna

Ensimmäisen kerroksen saunaosaston paikalla oli aiemmin työntekijöiden sosiaalitiloihin liittynyt märkätila, jota laajennettiin pukuhuoneen verran käytävän suuntaan.

Sauna rakennettiin liikkumiskyvyltään heikompien vanhusten saavutettavaksi. Tilojen mitoitus täyttää esteettömyyden vaatimukset ja löylyhuoneessa on kokoontaitettavat lauteet.

Saunatiloissa on valkoisiksi maalatut levyseinät, kitkapintainen muovimatto ja mäntypaneeloitu alakatto. Löylyhuone on kauttaaltaan paneeloitu ja sen suurista ikkunoista avautuu näkymä Hartaanselälle.

261. Saunassa on kokoontaitettavat lauteet.

262. Kellarin ulko-oveen on tehty merihenkinen pyöreä ikkuna vuoden 1996 peruskorjauksessa.

263. Kellarin lattia on päällystetty vaalealla lasitetulla keraamisella laattalla.

264. Näkymä pukuhuoneen ovelta. Vasemmalla näkyvät portaat johtavat ulko-ovelle. Perällä näkyy sähköpääkeskus.

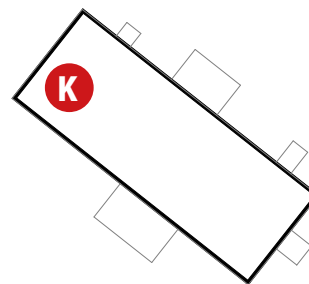
265. WC:n lattia on päällystetty muovimatolla. Alakatto on paneloitu.

9.11 Kellari, länsipääty

Länsipäädyn kellaritilat on rakennettu alkuperäisten lämpökeskuksen ja polttoainevaraston paikalle. Tämä kaksiosaisen kellarin vanhimman osan runko on valettu betonista ja sen ulkoseinät ovat kantavat. Tilat vapautuivat puisto-osaston varastokäyttöön vuonna 1983, kun rakennus liitettiin kaupungin kaukolämpöverkkoon.

Vuoden 1996 peruskorjauksessa länsipäädyn kellariin tehtiin hyväkuntoisille asukkaille tarkoitetut saunatilat, joihin mennään avaran aulatilaa kautta. Pukuhuoneen perällä on sosiaalitila, jonka läpi kuljetaan perimmäisenä olevaan lämmönjakohuoneeseen. Kellarin toisessa päädyssä on talon sähköpääkeskus.

Saunatilat ovat viihtyisät ja valoisa. 1990-luvun tunnelmaa luovat sinisävyiset lattialaatat, valkoiseksi maalatut levyseinät sekä mäntypaneelista tehdyt alakatot ja väliovet. Tilojen merellisyttä on korostettu ovien pyöreillä ikkunoilla.

266. Kuvassa on saunan pukuhuone, jonka takana on sosiaalitila ja lämmönjakohuone. Pukuhuoneen kalusteet on poistettu. Vasemmalla on ovi löylyhuoneeseen.

271. Löylyhuoneesta avautuu 1990-luvulla lisätty ikkuna joen puoleiselle pihalle. Avoimesta ovesta näkyy saunan pesuhuone.

269. Vuonna 1996 tehty saunaosasto rakennettiin hyväkuntoisten vanhusten käyttöön, mutta se jäi lopulta varsin vähäiselle käytölle.

270. Saunaosaston ovien pyöreät ikkunat ovat 1990-luvun puusepäntyötä.

267. Talon lämmityskattila on korvattu kaukolämmön lämmönsiirtimellä 1980-luvulla.

274. Lämmönjakuhuoneesta ryömintätilaan johtanut oviaukko on muurattu umpeen.

268. Lämpökeskuksessa on säilytetty mahdollisesti alkuperäinen Högforsin kaatoallas.

272. Kellarin paikalla valetussa alapalkkilaatassa näkyy valumuotin lautakuvio.

273. Sähköpääkeskuksen vanha ovi on yksi talon harvoista alkuperäisistä rakennusosista.

275. Kellarin keskiosaa on nykyisin avoin tila, josta kellarikomeroitten väliseinät on poistettu. Tilassa on rakennusta kannattelevia muurattuja harkkopilareita. Takaseinällä näkyy alkuperäinen putkipatteri.

279. Kellarista ensimmäiseen kerrokseen johtava porrashuone on suljettu yläpäästä.

276. Kellarissa on kaksi erillistä varastohuonetta. Niiden välinen väliseinä on muurattu kahden tuuman tärytileistä.

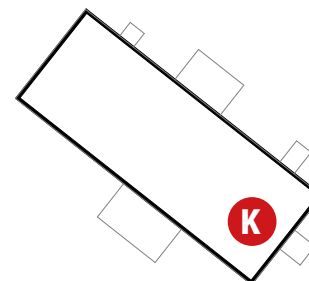
277. Vuonna 1948 tehtyyn kellarin laajennukseen johtaa oma sisäänkäynti. Betoninen ulkoporras on alkuperäinen.

9.12 Kellari, itäpääty ja ryömintätila

Rakennuksen alapuoliseen kaivamattomaan tuuletustilaan tehtiin vuonna 1948 laajennusosa, josta ei ollut sisäyhteyttä vastakkaisessa päädyssä sijaitsevaan alkuperäiseen kellarisiin. Kellarilla on oma sisäänkäynti, jonne laskeudutaan joen puoleisia ulkoportaita pitkin. Kellarin ulko- ja väliseinät on muurattu tärytileistä. Seiniä on eristetty ulkopuolelta turvehditulla maavallilla. Runkoa kantavat pilarit ovat näkyvissä kellaritilassa.

Vuoden 1996 peruskorjauksessa kellarin keskiosaan tehtiin eristetty ilmanvaihtokonehuone. Samalla betonipohjaista kellarin lattiaa laajennettiin rakennuksen keskiosaa kohti ja puiseen välipohjaan tehtiin palosuojaus kipsilevyllä.

Kellarin koillisnurkalla oleva huone toimi aikaisemmin maantutkimuslaboratoriona, josta oli sisäyhteys ensimmäisen kerroksen toimistohuoneeseen. Tämä porrasyhteys on tukittu, mutta porras on säilytetty.

278. Ilmanvaihtokonehuone on rakennettu kellarisiin vuoden 1996 peruskorjauksessa.

280. Näkymä kellarista kylmään ryömintätilaan, joka on osaksi betonoitu ja paloeristetty.

287. Itäpäädyssä kellarin alakatto on rapattu pehmeän toja-eristeen alapintaan. Levyt ovat loivasti notkolla.

286. Noin kolmasosa rakennuksen alapuolisesta tilasta on edelleen kaivamatonta perusmaata. Vasemmalla näkyvä betonipilari tukee puurakenteista alapohjaa. Oikealla näkyy Koskitien puoleisen sokkelin betonipilareita.

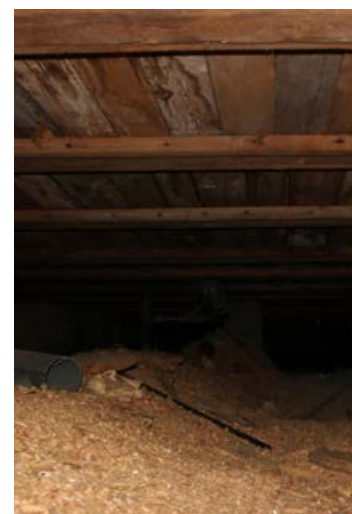
281. Entisessä maantutkimuslaboratorion verstaassa välipohjan kannatusta on vahvistettu puupilarilla

282. Uusittuja viemäriputkia ryömintätalassa. Putkia ei ole eristetty.

283. 1950-luvulla vesikaton eterniittikate vaihdettiin tiileen. Sementistä tehtyjä valssitiiliä on varastoitu kellarin ryömintätalassa.

284. Alapohjan alapintaa ryömintätalassa.

285. Kellarin alakattoa on vuorattu sinkkipeltilevyillä.

10 Säilyneisyys

Uiton talon säilyneisyyttä on tutkittu alkuperäisten rakennuslupapaperustusten, vanhojen valokuvien, muutoshistorian ja nykytilainventoinnin avulla. Tilatyyppejen säilyneisyyttä on esitelty valokuvien nykytilaa käsittelevässä osassa.

Yleisesti voidaan todeta, että rakennuksen ulkoinen hahmo on alkuperäisen kaltainen. Rakennuksen nykyinen yleisilme noudattaa lähinnä 1950-luvun tyyliä 1990-luvun lisäyksin. Julkisivujen suurin muutos on katettujen sisäänkäyntien rakentaminen sekä ikkunoiden ja ovien muutokset.

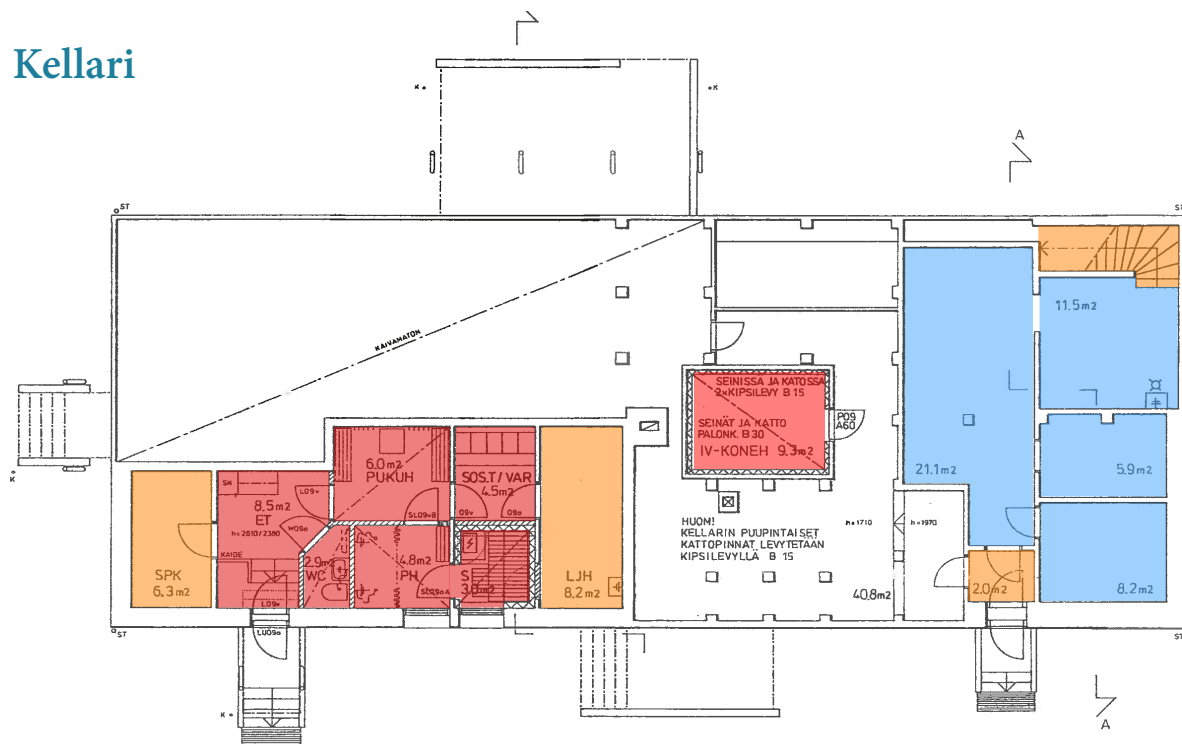
Sisätiloissa alkuperäistä 1930-lukua ei ole säilynyt lainkaan. Vanhimmat näkyvät fragmentit ovat asuinkerroksissa 1950-luvulta ja kellarissa 1940-luvulta. Myös huoneiden tilajärjestys on perusteellisesti muuttunut. Miltään aikakaudelta ei ole säilynyt kalusteita 1990-luvun kiintokalusteita ja muutamaa 1950-luvun komeroa lukuun ottamatta.

Sisätilojen pintamateriaalit on uusittu kokonaisuudessaan 1990-luvun peruskorjauksessa. Rakenneavausten perusteella voidaan kuitenkin todeta, että alkuperäisyyttä ja varhaisempia kerroksia on mahdollista palauttaa. Myös talotekniikan sijoittaminen kellarin on hyvä lähtökohta alkuperäisen tilalisuuden palauttamiseen.

Koska alkuperäisiksi luokiteltuja tiloja ei ole säilynyt, on oheisissa kaavioissa tarkastelu ajallisten kerrostumien säilyneisyyttä.

- Tilan muoto vastaa vuoden 1938 alkuperäistä suunnitelmaa. Alkuperäisiä rakennusosia ei ole säilynyt. Ovien ja ikkunoiden paikkoja ja muotoja on muutettu. Pintamateriaalit ja värit ovat 1990-luvun kerrostumaa.
- Tilan muoto ja pääosa rakenteista sekä pintamateriaaleista vastaavat vuoden 1947 laajennussuunnitelmaa.
- Tilan muoto vastaa vuoden 1958 muutossuunnitelmaa. Ovien ja ikkunoiden paikkoja ja muotoja on muutettu. Aikakauden rakennusosia on säilynyt pistemäisesti. Pintamateriaalit ja värit ovat 1990-luvun kerrostumaa.
- Tilan muoto vastaa vuoden 1983 muutossuunnitelmaa. Ovien ja ikkunoiden paikkoja ja muotoja on muutettu. Aikakauden rakennusosia on säilynyt pistemäisesti. Pintamateriaalit ja värit ovat 1990-luvun kerrostumaa.
- Vuoden 1996 peruskorjauksen yhteydessä muutettu tai kokonaan uusi tila. Pintamateriaalit ja värit ovat kyseisen aikakauden kerrostumaa.

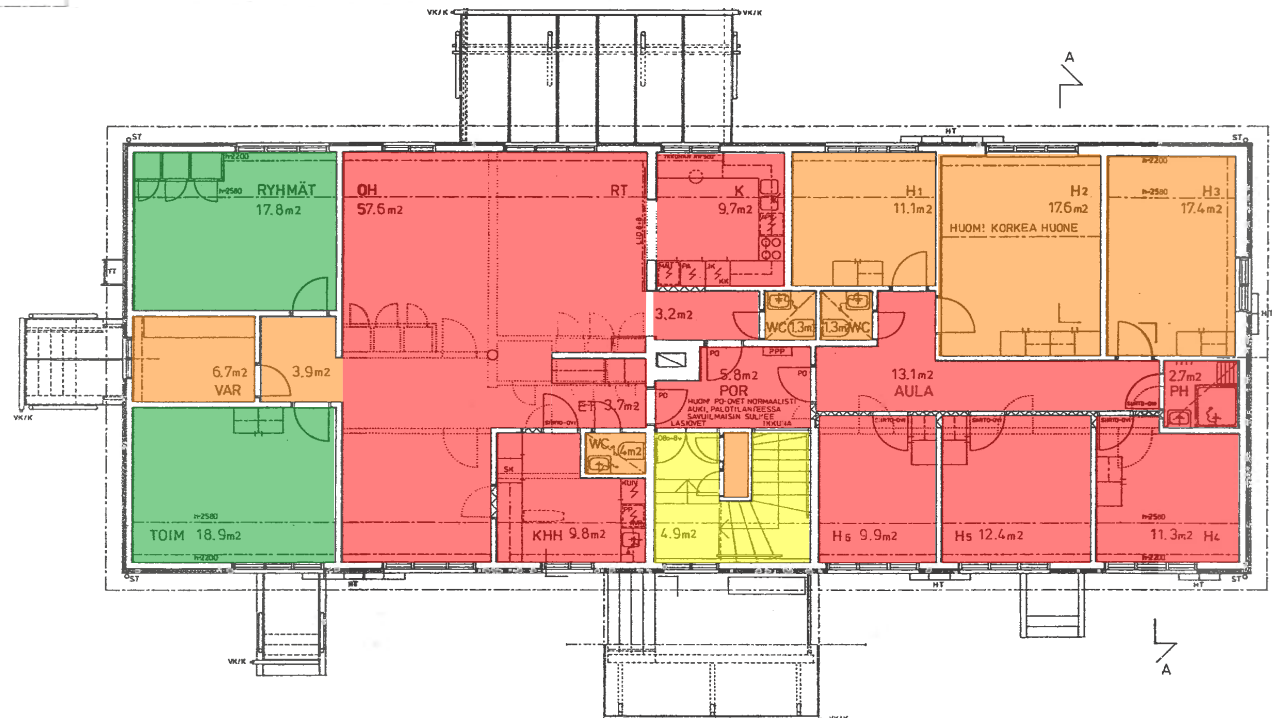
Kellari

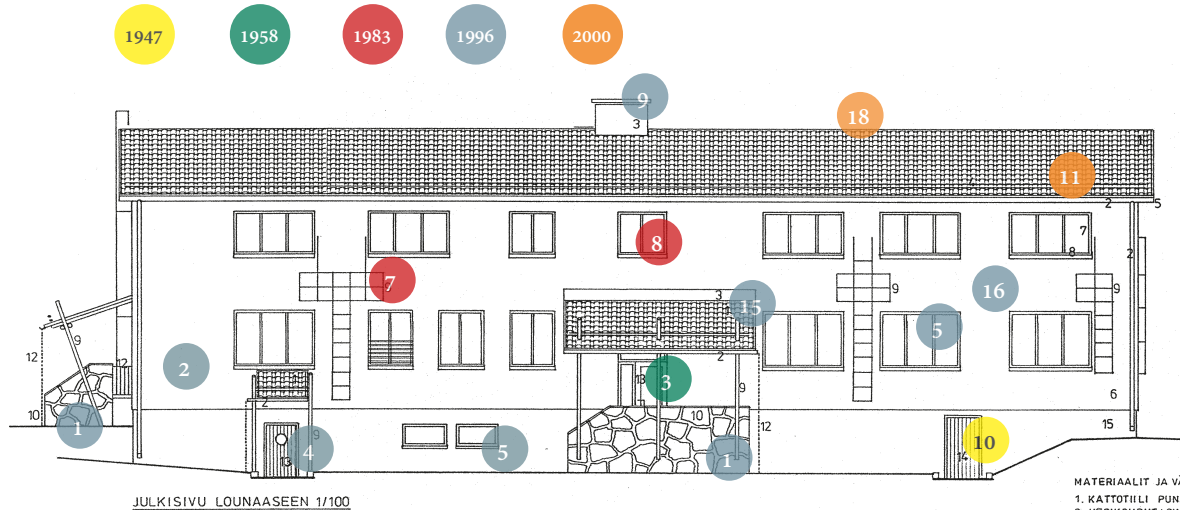
1 krs

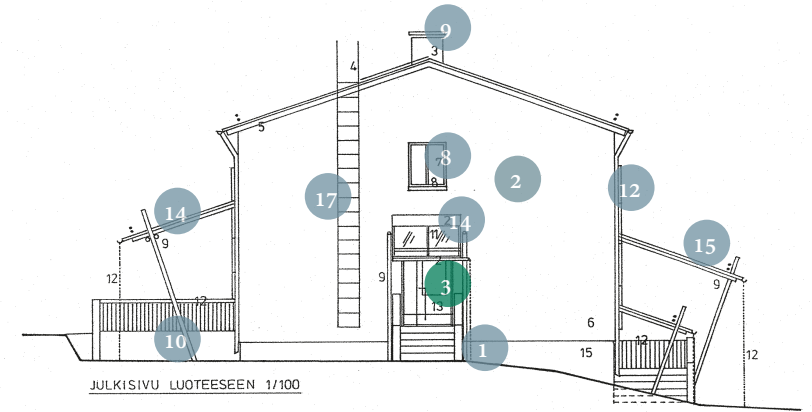
2 krs

288. Uiton talon pohjapiirroksat säilyneisyys kaaviona. KUVA: Oulun Tilakeskus, Arkkitehtitoimisto Veli Karjalainen Ky 1996

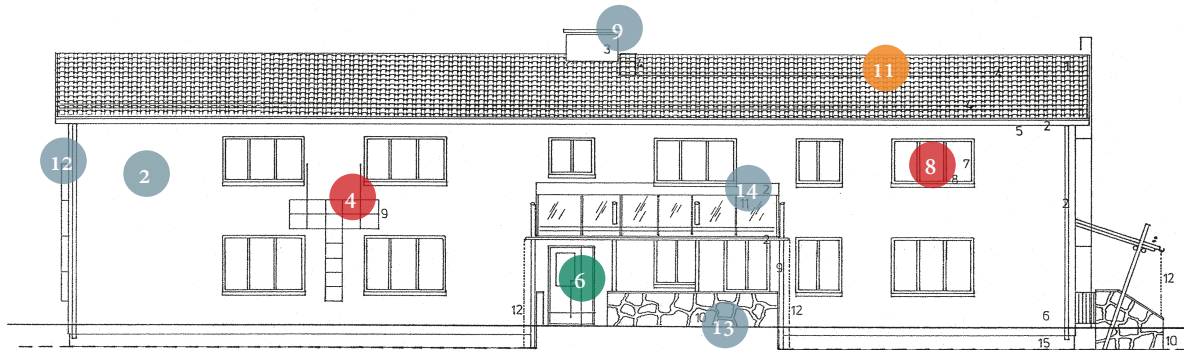
JULKISIVU LOUNAASEEN 1/100

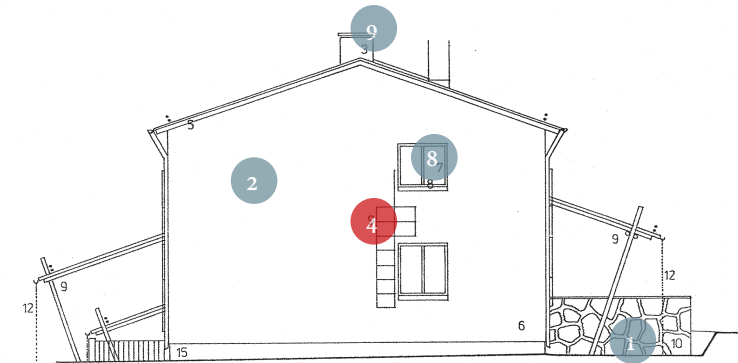
JULKISIVU LUOTEeseen 1/100

MATERIAALIT JA VÄRIT

1. KATTOTILI PUNAINEN
2. VESIKOURUT/SYÖKSYTORVET MUOVIPINNOITETTU PELTI VALKOINEN
3. MUOVIPINNOITETTU PELTI PUNAINEN
4. KATTOSILLAT/-TIKKAAT, LUMIESTEET JA TIKKAAT KUUMASINKITTY TERÄS
5. RÄYSTÄSLAUDOITUKSET ÖLJYMAALATTU VALKOINEN
6. RAPPAUS KELTAINEN
7. IKKUNAT POLITTOAALATTU ALUMIINI VALKOINEN
8. IKKUNAPELLITYKSET MUOVIPINNOITETTU PELTI VALKOINEN
9. TERÄS MAALATTU VALKOINEN
10. BETONI / LIUSKEKIVI
11. KIRKAS POLYKARBONAATTIKENNOLEVY
12. KUUMASINKITTY TERÄS
13. LAKATTU PUU
14. ÖLJYMAALATTU PUU HARMAA
15. SOKKELI MAALATTU HARMAA

JULKISIVU KOILLISEEN 1/100

JULKISIVU KAAKKOON 1/100

1. Portaan/terassin luonnonkivikaide lisätty 1997
2. Julkisivun lämpörappaus 1997
3. Ulko-oven muutos 1958
4. Ulko-oven muutos 1997
5. Kellarin saunan ikkuna lisätty 1997
6. Sisäänkäynti lisätty 1958

7. Teräsriskoista tehdyt palotikkaat lisätty 1983
8. Kaikki ikkunat uusittu 1997, ikkunoiden muotoa muutettu 1958
9. Ilmanvaihtohormin muotoa muutettu, kaksi poistettu 1997
10. Kellarin laajennuksen ovi lisätty 1945
11. Kattomateriaali vaihdettu konesaumattuun peltiin vuonna 2000
12. Sadevesijärjestelmä uusittu 1997

13. Sisäänkäynti esteettömäksi 1997
14. Valokatteinen katos lisätty, teräsrunko 1997
15. Peltikatteinen katos lisätty teräsrunko 1997
16. Alkuperäiset palotikkaat poistettu 1997
17. Palotikkaat lisätty 1997
18. Neljä harjatuuletinta lisätty 2000

290. Ulton talo kesällä 2020 Tervaporvarinpuistosta nähtynä.

292. Valkea Linna Oulussa (1941) edustaa Eino Pitkäsen kaupunkikeskustojen keskeisille paikoille rakennettuja asuin- ja liiketaloja.

293. Katerman voimalaitos Kuhmossa (1950) on yksi neljästä Pitkäsen toimiston Kajaani Osakeyhtiölle suunnittelemissa vesivoimalaitoksista. KUVA: Veli-Pekka Huhmo

294. Kajaani Osakeyhtiön johtajan edustusasunto Koskikara rakennettiin Kajaanin linnansillan eteläpäähän vuonna 1941. KUVA: Veli-Pekka Huhmo

11 Arkkitehti Eino Pitkänen

s. 9. tammikuuta 1904, Kuopion maalaiskunta k. 11. elokuuta 1955, Helsinki

Arkkitehti Eino Pitkänen syntyi Kuopion maalaiskunnassa vuonna 1904 rakennusmestari Antti Pitkäsen ja kansakouluopettaja Kustaava Pitkäsen perheeseen. Hän vietti kouluvuotensa Savossa ja kirjoitti ylioppilaaksi Kuopion lyseosta vuonna 1923. Vielä samana syksynä Pitkänen siirtyi jatkamaan opintojaan Suomen Teknilliseen korkeakouluun, josta hän valmistui diplomiarkkitehdiksi vuonna 1931.

Eino Pitkänen teki ensimmäiset opintomatkinsa Ruotsiin, Tanskaan ja Saksaan. Ennen valmistumistaan hän tutustui Keski-Euroopan, Italian ja Ranskan arkkitehtuuriin. Opinnäytetyönään Pitkänen suunnitteli Intiimateatterin uudisrakennuksen Helsingin Erottajalle.⁵⁵

Pitkäsen ensimmäisiä toteutuneita suunnitelmia oli Carlsonin rautakaupan rakennus Kuopioon vuonna 1929. Kansainvälisen laman jälkimainingeissa vastavalmistuneelle arkkitehdille oli niukasti työtä. Pitkänen jatkoi opintojaan Rauman Seminaarissa, jossa hän suoritti pedagogiikan tutkinnon vuonna 1932. Kaksi tutkintoa hankkinut ja avioitunut Pitkänen muutti Kajaaniin, jossa hän toimi Kajaanin Seminaarin lehtorina vuoteen 1945 saakka.

55 Tervonen Päivi op.cit 2011 ss. 4-5

291. Arkkitehti Eino Pitkänen

295. Pyhän Ristin kirkko Iisalmessa (1934) edustaa tyylillistä siirtymää pohjoismaista klassisismista funktionalismiin. KUVA: Veli-Pekka Huhmo

Eino Pitkäsän keskeisiä töitä:

1930	Tavaratalo Carlsson, Kuopio
1934	Pyhän Ristin kirkko, Iisalmi
1934	Kajaanin poliisilaitos, Kajaani
1937	Weckmanin talon julkisivumuutos, Oulu
1938	Oulu Oy:n ja Kajaani Oy:n tehtaot
1942	Marsalkka Mannerheimin Marskin maja
1941	Valkea Linna, Oulu
1941	Koskikara, Kajaani
1943-1957	Kajaani Oy:n voimalaitokset
1955	As Oy Oulun Kassatalo, Oulu

Yhtiön arkkitehti 1935-1940

Eino Pitkäsän arkkitehdin ura sai nostetta 1930-luvun puolivälissä alkaneen nousukauden aikana. Vuosina 1935-1940 hän toimi osa-aikaisena arkkitehtina Kajaanin Puutavaraosakeyhtiö Oy:ssä, jossa uudistushenkinen nuori toimitusjohtaja työllisti Pitkäsä monipuolisesti.⁵⁶ Eino Pitkäsän Kajaanin Tihisenniemen suunnittelema tehdasalueesta muodostui funktionalistinen kokonaisteos. Toinen merkittävä teollisuuskohde oli Oulun Nuottasaaren vuonna 1938 valmistunut Oulu Oy:n selluloosatehdas.

Edellä mainittujen lisäksi Pitkäsän teollisuuskohdeiden joukossa on myös neljä vesivoimalaitosta. Niistä ensimmäinen oli Kajaaninjoessa sijaitsevan Ämmän voimalaitoksen modernisointi. Sitä seurasivat viereisen Koivukosken voimalan suunnittelu sekä myöhemmin Sotkamon reitin varrelle vuonna 1950 valmistunut Katerman voimalaitos asuinalueineen. Vuonna 1957 valmistuneen Kallioisten voimalaitoksen suunnittelu jäi Pitkäsän osalta kesken.

Puhdaslinjaista funktionalismia

Eino Pitkäsän arkkitehtuuri edustaa puhdaslinjaista funktionalismia, josta klassisistiset piirteet katosivat 1930-luvun puolivälin jälkeen. Oman arkkitehtitoimiston Pitkäsän perusti Kajaaniin vuonna 1940. Arkkitehteja oli Kainuussa vähän ja hän sai suunniteltavakseen myös lukuisia asuin-, liike- ja virastotaloja kaupungin keskeisille paikoille. Myöhemmin vastaavia työtilaisuuksia tarjoutui Oulussa.

Pitkäsän arkkitehtuuri on edelleen merkittävä osa Oulun, Kajaanin, Kuopion ja Iisalmen kaupunkikuvaa. Uudisrakennusten lisäksi hän tuli tunnetuksi rakennusten tyyli muutoksista. Muun muassa kansallisromanttiset Weckmanin talo Oulussa ja Ämmänkosken voimalaitos Kajaaniin saivat Pitkäsän käsittelyssä linjakkaan funktionalistisen ilmeen.

Aktiivinen ja monitaitoinen arkkitehti

1950-luvulla Eino Pitkäsän perheineen muutti Äänekoskelle, jonne hän perusti toisen arkkitehtitoimiston. Kajaanin toimisto suljettiin vuonna 1954 eli vuosi ennen Pitkäsän varhaista poismenoa. Keskeneräisten suunnitelmien loppuunsaattamisesta vastasivat Pitkäsän toimiston pitkäaikaiset työntekijät.

Arkkitehdin ja opettajan työn ohessa Eino Pitkäsän osallistui aktiivisesti yhteiskunnalliseen toimintaan muun muassa Kajaanin kaupunginvaltuutettuna, ammattikoulun johtokunnan puheenjohtajana, Kajaanin kotiteollisuusyhdistyksessä, metsästysseurassa ja Kainuun Autoliitossa.⁵⁷ Pitkäsän oli myös taitava käsistään ja hallitsi käytännön rakennustaidon kuten puutyöt, hirren työstämisen, katteiden rakentamisen ja maalien sekoittamisen. Nämä taidot hän oppi ilmeisesti isältään, jonka työmailla ja verstaassa hän opiskeluaikoina työskenteli.⁵⁸

⁵⁶ ibid s. 58

⁵⁷ ibid s. 11

⁵⁸ ibid s. 5

12 Yhteenveto

Arkkitehti Eino Pitkäsén suunnittelema Uiton talo valmistui vuonna 1938 Oulujoen suistossa toimineen Tukkiisaaren erottelupaikan yhteyteen. Sen rakennuttajana toimi Oulujoen Uittoyhdistys, jonka omistuksessa rakennusta käytettiin aluksi miehistön majoitustilana ja konttorina sekä myöhemmin asuin- ja toimistokäytössä. Vanhemmat oululaiset muistavat rakennuksen vuosilta 1969-77 Oulun autokatsastuskonttorina.

Uiton talo tontteineen siirtyi Oulun kaupungin omistukseen vuonna 1983. Siitä tuli osa viereisessä korttelissa toiminutta kaupunginvarikkoa ja kaupungin talonrakennustoimiston suunnittelemassa muutostyössä se muutettiin kokonaisuudessaan toimistokäyttöön.

Vuoden 1996 peruskorjauksessa Uiton talo muutettiin Uittokodiksi, joka toimi Oulun kaupungin vanhusten asumispalveluyksikkönä edustaen vanhustenhuollon uutta ja aikaisempaa aktiivisempaa suuntausta. Vuodesta 2005 lähtien talo tarjosi vastaavaa palvelua mielenterveyskuntoutujille. Tämä toiminta päättyi Uiton talossa keväällä 2020 eikä rakennuksessa ole tällä hetkellä toimintaa.

Historiallinen tausta: Tukkiisaaren erottelutyömaan kadonnut maailma

Oulujoen Uittoyhdistys muodostui monien vaiheiden jälkeen Kainuussa ja Oulujoella toimineiden uittoyhdistysten liittyessä yhteen vuonna 1932. Monissa yhteyksissä yhdistyksen perustaminen ajoitetaan vuoteen 1910, jolloin perustettiin Kiannan ja Kuhmon Uittoyhdistys. Samana vuonna aloitettiin myös kuvernöörin vahvistama Oulujoen uuden lauttaussäänön mukainen yhteisuito.

Uittoyhdistyksen tarkoituksena oli organisoida tukkipuiden uitto Oulujärven ja Kainuun metsätyömailta Oulun seudulla ja Kajaanissa sijaitseville sahoille ja selluloosatehtaille. Yh-

teisuito oli määrätty lailla, jolla pyrittiin minimoimaan uitosta aiheutuneita haittoja. Sen vuoksi uittoyhdistykseen kuuluivat käytännössä kaikki alueen puutavaraa käyttävät teollisuuslaitokset.

Uittoyhdistyksen pääkonttori, telakka ja korjaamo sijaitsivat Kajaanissa. Erottelutukikohdat sijaitsivat Oulun Tuirassa ja Paltamon Kiehimässä. Näiden lisäksi yhdistyksellä oli pienempiä uittokämppejä ja varastoja koko Oulujoen vesistön mittaisella matkalla.

Oulun Tukkiisaaren erottelutyömaan kulta-aika ajoittui 1930-luvulta 1950-luvulle. Tuolloin Hartaanselän vesialue ja sitä ympäröivien saarten rannat täyttyivät lajitellusta ja niputetusta puutavarasta, joka odotti hinausta eri tehtaille. Vesialue kävi ahtaaksi, kun uittolaitteiden, kulkusiltojen, niputuslaitosten ja tukkiavarastojen seassa liikkui uiton hinaajia, proomuja ja venekuntia. Ennätyksiä tehtiin vuonna 1937 irtouitossa ja vuonna 1957 nippu-uitossa.

Tukkiisaaren erottelutukikohta rakennettiin valtion tätä tarkoitusta varten lunastamalle maalle. Vuoden 1928 lauttaussopimuksen perusteella valtio vastasi myös erottelutyömaiden rakenteiden kustannuksista. Tuirassa Uittoyhdistyksen rakennuskanta keskittyi Tukkiisaaren ympäristöön. Tuohon aiemmin Tottisaarena tunnettuun pieneen saareen rakennettiin varasto-, sauna ja huoltorakennuksia sekä ruokala. Viereisessä saareissa sijaitsivat paja, korjaamo ja hinaajien laiturit.

Tukikohdan keskeisin rakennus oli joen pohjoistörmälle vuonna 1938 valmistunut Uiton talo, jossa toimi työmaan konttori sekä uiton mukana kulkevan vakinaisen miehistön ja vieraspaikkakuntalaisten majoitustilat. Sen viereinen talo pihapiireineen toimi Uittoyhdistyksen piiripäällikön virka-asuntona.

Merikosken voimalaitoksen valmistuminen vuonna 1954 muutti erottelutyömaan olosuh-

296. Tukkilaiset olivat kausityöntekijöitä, joilla saattoi kiireisimpään aikaan olla varsin hyvä palkkapussi. Uittomiesten tilit maksettiin käteisenä uittotukikohtaan konttorissa. Vuonna 1953 otetussa kuvassa vasemmalta metsätyönjohtaja Eino Kettunen, metsätyömies Ville Rahikainen, metsätyömies Armas Kinnunen ja piirimetsäteknikko Reino Heikkinen. Kuva on otettu Oulun Uittoyhdistyksen Punaisella kämpällä Kuhmossa. KUVU: Tuovi Nousiainen / Edvard Pääskylän kokoelma / Lusto

297. Uiton talon itään avautuva piha Koskitien suunnasta katsottuna. Puutarha sulautuu luontevasti viereiseen Teraporvarin puistoon.

teita. Vuosikymmenen lopulla irtopuiden erottelu siirrettiin Madekoskelle ja erottelua tehostettiin koneellistamalla. Viimeinen tukkilautta lipui Oulujokea pitkin vuonna 1982 ja yhdistys luopui Uiton talosta tontteineen seuraavana vuonna. Tukkiisaaren erottelutyömaan rakennelmat ja rakennukset purettiin Uiton taloa ja yhtä varastorakennusta lukuun ottamatta pois. Piiripäällikön asuintalo purettiin 1980-luvulla.

Nykyisin tämä yksi Oulun teollisuushistorian näyttävimmistä ja toimeliaimmista työmaista on enää alueen historiaa tuntevan havaittavissa.

Arkkitehtuuri: Moderni uittokämppä kaupungin laidalla

Uiton talon tilaohjelma pohjautuu erämaiden uittotyömaille rakennettujen 'ruukinpiirtien' tavoin miehistökämppään ja 'terävään päähän' sillä erotuksella, että siitä puuttuvat perinteiset ruokahuollon tilat. Konttorihuoneille tehtiin oma sisäänkäynti eikä konttorista ei ollut sisäyhteyttä miehistöpuolelle.

Uiton talo sijaitsi taajaan rakennetun Tuiran laidalla ja näkyvällä paikalla kaupungin keskustan suuntaan. Rakennus sai arkkitehti Eino Pitkäsen suunnitelmassa modernin hahmon rapattuine julkisivuineen. Hienostunut kuori kätki sisäänsä hirsirugon, joka tässä tapauksessa ladottiin pystyasentoon.

Uiton talon rakentamisen aikaan Tuiran länsiranta oli teollisuusaluetta, jossa oli laajoja avoimia varastoalueita. Erottelutyömaan rakennusten joukossa Uiton talo erottui muita arvokkaampana. Rakennuksen pääjulkisivu suuntautui joen suuntaan sen horisontaaliset ikkuna-aukot tarjosivat laajat näkymät vesialueelle. Ikkunoiden moniruutuinen puitejako oli viittaus enemmänkin tukkikämppeiden perinnerakentamiseen kuin väistyneeseen klassisistiiseen tyyliinsuuntaan.

Rakennusteknisesti ja varustukseltaan Uiton talo oli valmistumisajankohtaan nähden nykyaikainen. Miehistön käytössä oli suihkut, sisäkäymälät ja kaikkiin huoneisiin ulotettu sähköverkko. Mukavuutta lisäsivät keskuslämmitys sekä vaivalloisten puu- ja öljylämmittimien puuttuminen huoneista. Suunnittelussa kiinnitettiin huomiota myös miehistöhuoneiden ilmanvaihtoon tekemällä tiloista tavallista korkeampia. Huomattavaa on, että alkuperäisessä

rakennukseen ei ollut keittiötä, ruokailutiloja eikä saunaa. Ne olivat erillisissä rakennuksissa viereisessä Tukkisaarella.

Säilyneisyys: käyttötarkoituksen muutosten muokkaama 1950-luvun ilme

Rakennuksen alkuperäinen hahmo on säilynyt tunnistettavana, vaikka sen nykyinen ulkoarkkitehtuuri viittaakin erehdyttävästi 1950-luvulle. Sitä ovat muokanneet vuonna 1958 Uki Heikkisen tekemä muutossuunnitelma sekä Veli Karjalaisen vuonna 1996 suunnittelema peruskorjaus.

Alkuperäisessä rakennuksessa oli niukasti yksityiskohtia ja sen tunnistettavuus muodostui pintakäsittelyistä ja rakennusosista. Nykyinen lämpörappaus ja 2000-luvulla uusittu vesikatto on toteutettu alkuperäisyyttä kunnioittaen. Julkisivuihin lisätyt katokset ovat selkeitä 1990-luvun lisäyksiä. Lähinnä alkuperäistä ovat rakennuksen räystääs- ja sokkelirakenteet.

Sisätiloissa vaiheittain tapahtunut muutos on huomattavan suuri eikä alkuperäisestä käyttötarkoituksesta ole säilynyt viitteitä. Molemmissa asuinkerroksissa on laitosmainen ilme, joka muodostuu seinien ja kattojen valkoiseksi maalatuista levypinnoista sekä lattioiden muovimatoista.

On huomattavaa, että käyttötarkoituksen muutos käynnistettiin jo Uittoyhdistyksen aikana, jolloin alakertaan tehtiin keskuskäytävällinen toimistohuoneiden alue sekä avara kokoushuone. Yläkerran miehistöhuoneet muokattiin asuinnoiksi mahdollisesti jo ennen vuoden 1958 muutoskorjausta.

Vuonna 1983 Esko Tuuloksen suunnittelemassa muutoskorjauksessa loputkin tilat muokattiin toimisto- ja sosiaalitiloiksi. Sisätilojen muutoksista suurin oli kuitenkin vasta vuoden 1996 muutos asumispalveluyksiköksi, jonka ratkaisuja määrittivät vanhusten asumista säätelevät määräykset sekä lama-ajan niukka budjetti.

Vanhimmat säilyneet kerrostumat löytyvät vuonna 1948 tehdystä kellarin laajennusosasta. Ylemmissä kerroksissa säilyneitä fragmentteja ovat muutamat 1950-luvun kiintokomerot

298. Tukkisaaren rakennukset purettiin 1980-luvulla. Ainoa säilynyt rakennus toimii melojien kanoottivarastona.

sekä saman aikakauden lämpöpatterit. Kokonaan uusia tiloja ovat 1990-luvulla tehdyt kokoontumistilat sekä asukkaiden käytössä olleet sauna- ja saniteettitilat. Kellarin saunaosasto edustaa tämän aikakauden kekseliästä suunnittelua. Myöhemmin lisätyt talotekniset laitteet ovat löytäneet luontevat paikkansa.

Autenttisuus ja integriteetti: puutarhan suojaama, pintojen kätkemä

Laajan puistomaisen pihan, ympäröivän avoimen kaupunkitilan sekä Koskitien säilyneen tiemaiseman ansiosta rakennus on säilyttänyt suuren osan integriteetistään. Lisäksi rakennuksella ja Hartaanselän vesialueella on edelleen vahva visuaalinen yhteys. Liittymäpinta Oulun teollisuushistoriaan on ohentunut, mutta sekin saa tukea kaupunginvarikosta, Tuiran rantatörmällä säilyneistä puisista teollisuusrakennuksista sekä Hartaanselän kaukomaisemaa hallitsevasta kartonkitehtaasta.

Merkittävä osa Uiton talon autenttisuutta on piilossa pintakerrosten alla. Kuntotutkimuksen yhteydessä tehdyt rakenneavaukset toivat esiin alkuperäiset lankkulattiat sekä seinäpintojen kerrostumat 90-vuoden takaisine Oulu Osakeyhtiön selluloosapahveineen. Myös alkuperäinen sisäkatto oli avauskohdissa hyvin säilynyt.

Rakennushistoriallisesti kiinnostavin jatkotutkimuskohde on Uiton talon pystyhirrestä tehty runko. Sen puumateriaalit, salvosratkaisut, tilkkeet ja liittymiset muihin rakennusosiin antavat tietoa Suomessa varsin harvinaisesta rakennustavasta. Rakenteen arvoja punnittaessa on huomioitava, että arkkitehti Eino Pitkänen oli paitsi taitava suunnittelija myös hirsirakennusmenetelmien ja työtapojen käytännön osaaja.

Sosiaalinen merkitys: elinkaari suuruudesta seesteisyyteen

Muutoksista huolimatta Uiton talo on autenttinen monumentti Oulun ja Kainuun yhteisestä teollisuushistoriasta. Se muistuttaa uittomiesten kadonneesta ammattikunnasta sekä monelle oululaisperheelle arvokkaista työmahdollisuuksista Tukkiisaaren erottelutyömaalla. Aivan vähäinen ei ollut myöskään se arvovalta, jota Oulujoen Uittoyhdistys nautti alueen metsä- ja puunjalostusyhtiöiden yhteisenä toimijana ja jolla oli valtion varaukseton tuki.

Talon myöhempi käyttö Oulun autokatsastuskonttorina liittää rakennukseen lukuisia tarinoita sekä muistoja autoilun kasvun vuosikymmeniltä.

Rakennuksen seesteinen vanhuus on sujunut yhtä matkaa vanhusten ja mielenterveyskuntoutujien kanssa. Rakennusteknisten puutteiden yli on noussut sosiaalisten asumispalveluiden sijoittaminen yhdelle Oulun parhaista rakennuspaikoista, jossa se on voinut samalla tukeutua Länsi-Tuiran hoivakesittymän palveluihin.

Suuri puutarha ja rakennuksesta avautuvat jokinäkymät ovat tarjonneet Uiton talon asukkaille virkistystä, muistoja ja toivetta paremmasta huomisesta. Samaa jatkuvuutta edustavat Uiton talon rinnalla uskollisesti säilyneet puuvanhukset.

Lähteet

KUVAT

Nykytilaa esittävät valokuvat Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Veli-Pekka Huhmo. Muut kuin tekijöiden omistamien kuvien kovalähteet on mainittu kunkin kuvan yhteydessä.

ARKISTOT

Kansallisarkisto, Oulu
Oulun kaupunginarkisto
Oulun Tilapalvelut Liikelaitos -arkisto

KARTAT, ORTOKUVAT JA KAAVAT

Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, Kaavoitus ja Karttapiste.

2. vaiheen maakuntakaava lainvoimainen. Pohjois-Pohjanmaan liitto. Selvitysaineistot, Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015. Inventointikertomus 24.11.2016. Oulu-Oulu.

www.pohjois-pohjanmaa.fi/aluasuunnittelu/maakuntakaavoitus/2_vaihemmaakuntakaava_lainvoimainen

PAINETUT LÄHTEET

Hautala Kustaa, Oulun kaupungin historia IV 1865-1918, Oulun kaupunki, Kirjapaino Osakeyhtiö Kaleva, Oulu 1976

Hautala Kustaa, Oulun kaupungin historia V 1918-1945, Oulun kaupunki, Kirjapaino Osakeyhtiö Kaleva, Oulu 1982

Hirviniemi Helena, Eino Pitkänen - funktionalismin lähettiläs Kajaanissa Arkkitehti 5/2001

Jokelainen Janne, Hirsirakenteiden merkitys asema-arkkitehtuurille 1860–1950, Oulun Yliopisto 2005

Junttila Juhani, Pasanen Juha ja Teppo Jorma, Tukkipäätutkimus, Oulun yliopiston arkkitehtiosaston ja Lapin Metsämuseoyhdistys ry:n erikoistyö 1970-72

Manninen, Turo. Oulun kaupungin historia VI 1945-1990. Oulun kaupunki. Jyväskylä 1995

Myllylä Lauri ja Vieno, Kangastalon Lassin saappaissa, omakustanne Kirjapaino Kuki Ky 2018

Niskala, Kaarina ja Okkonen, Ilpo. Oulun Graadi, 350 vuotta asemakaavoitusta. Oulun kaupungin tekninen keskus, Studio Ilpo Okkonen Oy. Oulu, 2002

Purhonen Elias J. Oulujoen Uittoyhdistys 1910-1960, Katsaus yhteisuiton 50-vuotistaipaleelle, Oulujoen Uittoyhdistys, Kajaanin Kirjapaino Oy, Kajaani 1960

Saarivirta Niilo (et.als) Entinen Oulujoki, Kaupakirjapaino Oy, Helsinki 1954

Tervonen Päivi, Eino Pitkänen - Arkkitehtinä Kajaanissa, Kainuun museon julkaisu, Kainuun Sanomat Oy 2001

Vasala Paavo (toim.) Vesivoimaa Oulujoesta 50 vuotta, Oulujoki Oy, Kirjapaino Oy Kaleva 1991

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Hartaan- Ja Vaakunanrannan Luonto- Ja Maisemaselvitys, Plaana Oy 2018

Hyttinen Annamaari, Kajaanin vanhan poliisitalon historia, Opinnäytetyö Restauroidi KYAMK 2016

Suistokaupunkivisioraportti 28.5.2019 LUO Arkkitehdit, Oulun kaupunki, yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

SANOMA- JA AIKAKAUSLEHDET

Kaleva, 29.7.1938

Kaleva 24.08.2005

Hirviniemi Helena, Eino Pitkänen - funktionalismin lähettiläs Kajaanissa Arkkitehti 5/2001

SÄHKÖISET LÄHTEET

www.kajaani.fi/fi/palvelut/arkkitehti-eino-pitkanen

<http://www.kirjastovirma.fi/oulujoki/uitto>

www.upmpulp.com/fi/media/blogit-ja-tarinat/stories/tukkien-viamaa/

<https://kartta.ouka.fi/>

www.mfa.fi

www.rky.fi

www.tukkilaiset.com/kuvia

[www.ymparisto.fi/fi-FI/PohjoisPohjanmaan_ymparistohistoria/Maa_ja_metsatalous/Uittotoiminta_ja_jokien_kunnostaminen \(Julkaistu 2019\)](http://www.ymparisto.fi/fi-FI/PohjoisPohjanmaan_ymparistohistoria/Maa_ja_metsatalous/Uittotoiminta_ja_jokien_kunnostaminen_(Julkaistu_2019))

<https://docplayer.fi/48091723-Kajaanin-vanhan-poliisitalon-historia-arkkitehtuuri-ja-opastetut-kierrokset.html>

<http://www.tukkilaiset.fi/historia/martti-eronen/13-info/historia/287-perinnetietoa-uitosta>

HAASTATTELUT JA SÄHKÖPOSTIT TEKIJÄLLE

Ikäläinen Matti, Oulun kaupungin vesilaitoksen putkimestari 28.9.2020

Jurvelin Mikael, palveluesimies 11.9.2020

Kumpulainen Antti, Oulujoen uiton töissä 9.9.2020

Lempinen Risto, Oulun kaupungin vesilaitoksen putkimestari 28.9.2020

Leskinen Kimmo, Oulun Infra-liikelaitos, työsuojelupäällikkö 10.8.2020

Myllylä Lauri, katsastusinsinööri 28.9.2020

Pitkänen-Koli Taina, sähköposti tekijälle 26.9.2020

Raappana Raija, Oulun kaupungin vanhuspalvelun palvelupäällikkö 9.9.2020

Väänänen-Sainio Rauni, Oulun kaupungin vanhustyön Pohjoisen alueen johtaja 28.9.2020

OULU | *Tilapalvelut*

UTTONTALO, KOSKITIE 4 OULU

Rakennushistoriaselvitys 30.11.2020 Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy